

Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatus- ja perusopetusjaosto 28.5.2019, 23 §

Kannen toteutus Eeva Simola, sivistystoimialan viestintä

Kannen ideointi Eeva Simola ja Ulla Soukainen, palvelupäällikkö varhaiskasvatus

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	6
1 PAIKALLINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	8
1.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	8
1.2 Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma	14
2 VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	17
2.1 Arvoperusta	17
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot Turussa	19
2.3 Visio	19
2.4 Lapsen oikeudet	20
2.5 Oppimiskäsitys	20
2.6 Lapsen varhaiskasvatuksessa aloittaminen	21
2.7 Varhaiskasvatuksen toteutuminen eri toimintamodoissa	23
2.8 Laaja-alainen osaaminen	26
3 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI	36
3.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	38
3.1.1 Fyysinen oppimisympäristö	38
3.1.2 Psyykkinen oppimisympäristö	38
3.1.3 Sosiaalinen oppimisympäristö	39
3.2 Oppiva yhteisö	40
3.3 Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	40
3.4 Lapsen ja perheen osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	41
3.5 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	44
3.6 Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	44
3.6.1 Kiusaamisen ehkäisy	45
3.6.2 Kestävä elämäntapa	46
3.7 Yhteistyö esiopetuksen sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen kanssa	47
4 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	49
4.1 Pedagoginen dokumentointi	50
4.2 Monipuoliset työtavat	51
4.3 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	51
4.4 Oppimisen alueet	52
5 LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI	68
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	68
5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	68
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	69

5.3.1	Prosessi lapsen tuen tarpeen kartoittamisesta, tuen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.....	74
5.3.2	Lapsen terveyden tukeminen	76
5.3.3	Lääkehoito	76
5.3.4	Lapsen henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma	77
5.3.5	Diabetes.....	77
5.4	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	78
5.5	Lapsen voimakkaan tunnereaktion kohtaaminen ja fyysinen rauhoittaminen varhaiskasvatuksessa	78
5.5.1	Lapsen turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö.....	78
5.5.2	Fyysinen rauhoittaminen	79
5.5.3	Rauhoittamisen jälkeen.....	80
5.5.4	Ohjaavia säännöksiä.....	80
7	TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA.....	83
7.1	Laadun indikaattorit ja kriteeristö	84
7.1.1	Varhaiskasvatuksen riittävyys, saatavuus, saavutettavuus ja inklusiivisuus	84
7.1.2	Varhaiskasvatusta ohjaava opetussuunnitelma	85
7.1.3	Henkilöstön perus- ja täydennyskoulutus sekä osaamisen kehittäminen.....	86
7.1.4	Huoltajille suunnattu varhaiskasvatusta koskeva ohjaus ja neuvonta	86
7.1.5	Varhaiskasvatuspalvelujen ohjaus, neuvonta ja valvonta	87
7.1.6	Yhtenäinen koulutus- ja kasvatustjärjestelmä ja siirtymät	87
7.1.7	Varhaiskasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen rakenteet.....	88
7.1.8	Varhaiskasvatuksen johtamisjärjestelmä	88
7.1.9	Henkilöstörakenne ja varhaiskasvatukselle varatut resurssit	89
7.1.10	Varhaiskasvatuksen työaikarakenteet ja -suunnittelu	90
7.1.11	Lapsiryhmän rakenne ja koko	90
7.1.12	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	90
7.1.13	Henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus.....	91
7.1.14	Pedagoginen suunnittelu, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen.....	91
7.1.15	Pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt.....	92
7.1.16	Johtaminen pedagogisen toiminnan tasolla	92
7.1.17	Vertaisvuorovaikutus ja ryhmän ilmapiiri	93
7.1.18	Henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus ja monialainen yhteistyö.....	93
7.1.19	Henkilöstön ja huoltajien välinen vuorovaikutus.....	94
7.2	Laadunarvioinnin kokonaisuus.....	94

7.3	Auditointi	94
7.4	CAF-päivät/ itsearviontipäivät	95
7.4.1	Materiaali	95
7.4.2	Päivien aikataulu	97
	LÄHDELUETTELO	99

Kuvaluettelo

Kuva 1.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi.....	9
Kuva 2.	Kuvaus lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta wilmajärjestelmässä	11
Kuva 3.	Kehkeytyvä opetussuunnitelma.....	15
Kuva 4.	Lapsen aloittaminen varhaiskasvatuksessa – huomioitavia seikkoja.....	22
Kuva 5.	Tutustumisjakson tärkeys lapsen siirtyessä kotoa varhaiskasvatukseen tai varhaiskasvatuspaikasta toiseen.....	22
Kuva 6.	Lasten osallisuutta liikkumisen toiveiden muodossa.....	35
Kuva 7.	Pedagogiikan johtamisen kokonaisuus Turussa	37
Kuva 8.	Lapsia ja perheitä osallistava ja erilaiset lapset huomioiva varhaiskasvatus (lapsilähtöinen pedagogiikka)	43
Kuva 9.	Kiusaamisen ehkäisy.....	45
Kuva 10.	Kestävä kehitys Turun varhaiskasvatuksessa	47
Kuva 11.	Föri-pulu (kuva kaupungin viestintä).....	52
Kuva 12.	Prinsessoja varissuolaisesta päiväkodista	53
Kuva 13.	Ruokakasvatuksen sisällöt ja menetelmät.....	61
Kuva 14.	Koordinaattorimalli: rakenne ja vastuut organisaatiotasolla.....	62
Kuva 15.	Motoriset perustaidot.....	63
Kuva 16.	Kasvamiseen, liikkumiseen ja kehittymiseen liittyvät elementit	64
Kuva 17.	Lapsen tuen prosessi	75
Kuva 18.	Laatuprosessi, ”kehittämisen kehä” tavoitteena lapsen hyvä päivä.....	96
Kuva 19.	Arvioinnin kriteerejä/mittareita CAF-viitekehyksessä	97

JOHDANTO

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet päivitettiin valtakunnan tasolla syksyllä 2018. Muutokset vuoden 2016 perusteisiin *”ovat pääsääntöisesti teknisiä, käsitteiden ja lähdeviitteiden korjauksia. Vanhentuneen lainsäädännön mukaisia tekstiosuuksia on osittain poistettu ja/tai muotoiltu uuden lain mukaisesti uudestaan”* (www.oph.fi¹). Opetushallituksen taholta toivottiin myös tarkempaa perusteiden konkretisointia paikallisella tasolla. Turun varhaiskasvatussuunnitelmassa vuodelta 2017 pyrittiin jo konkretisoimaan asioita, mutta nyt päivityksessä tavoite oli vielä selkeämpi: **laatukäsikirjan yhdistäminen varhaiskasvatussuunnitelmaan** tuo kaikille näkyväksi myös sen, miten luvuissa kuvattuja asioita arvioidaan. Luvussa 7 Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa kuvataan laadunhallintaprosessia yleisemmällä tasolla. Koska varhaiskasvatussuunnitelma on normi, on arviointiluvussa erikseen kirjattu, mikäli kunnallisen varhaiskasvatuksen ja yksityisten palveluntuottajien arviointimenetelmät eroavat toisistaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen yhtenä työmenetelmänä oli vasukinkereiden järjestäminen. Kinkerit järjestettiin eri puolilla kaupunkia, ja jokaiseen kinkeriin annettiin ennakkotehtäväksi lukea Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista ja Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmasta tietyt luvut etukäteen keskustelun pohjaksi.

Jotta mahdollisimman monen työntekijän osallistuminen vasun päivitykseen toteutui isossa kaupungissa, tehtiin yksikkötasolla käytettäväksi apulomake keskusteluteemoineen. Yksiköt käsittelivät teemoja oman aikataulunsa ja tarpeensa mukaisesti. Kirjaukset tehtiin webropol-ohjelmaan.

Laatukäsikirjapäivityksen osuudesta vastasi LaaVa-ryhmä (Laatua varhaiskasvatukseen) työstämällä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen määrittelemät indikaattorit paikallisiksi kriteereiksi. Toiminnan arvioinnissa hyödynnetään myös muiden asiantuntijatahojen työkaluja. Lähde on Turun varhaiskasvatussuunnitelmassa merkitty työkaluun/ lomakkeeseen. Arviointiosuus on kirjoitettu lukujen jälkeen harmaalle pohjalle helpottamaan työskentelyä.

Esiopetussuunnitelma toimii varhaiskasvatussuunnitelman jatkumona, ja varhaiskasvatussuunnitelma on linjassa muiden lapsiin liittyvien suunnitelmien kanssa. Jotkut strategiat (kuten Sivistystoimialan TVT-strategia) koskevat aino-

¹ https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet/perusteiden_paivitys_2018 viitattu 12.11.2018

astaan kunnallisia varhaiskasvatusyksiköitä. Tällöin paikallisessa suunnitelmassa on maininta, miten yksityiset palveluntuottajat kuvaavat kyseisen asian omissa suunnitelmissaan.

Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman hyväksyy Kasvatus- ja opetuslautakunnan suomenkielinen varhaiskasvatus- ja perusopetusjaosto. Liitteet päivitetään tarpeen mukaan eikä niitä tuoda enää ensikäsittelyn jälkeen jaoston hyväksyttäväksi.

1 PAIKALLINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu suomeksi ja ruotsiksi siten, että ruotsinkielinen varhaiskasvatussuunnitelma on työstetty ruotsinkielisten varhaiskasvatussyksiköiden toimesta, eli jo suunnitelmaa laadittaessa on pystytty huomioimaan mahdolliset erilaiset painotukset. Tämä varhaiskasvatussuunnitelma koskee koko kaupungin suomenkielistä varhaiskasvatusta eikä erillisiä yksikkökohtaisia suunnitelmia laadita. Yksityisten palveluntuottajien mahdolliset kansalliset yritykset saattavat kuitenkin edellyttää yksityisiltä palveluntuottajilta lisäksi omien suunnitelmien laatimista tai kansallisen yrityksen varhaiskasvatussuunnitelman noudattamista. Turun varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi ovat käytössä koko suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ryhmäkohtaiset suunnitelmat, jotka täydentyvät eri projektien pedagogisella dokumentoinnilla ns. kehkeytyvät opetussuunnitelman mukaisesti. Ryhmäkohtaiset suunnitelmat sisältävät mm. huoltajien kanssa yhdessä sovittuja asioita ja niiden toteutumisen arviointia. Tämä Turun varhaiskasvatussuunnitelma julkaistaan www.turku.fi/varhaiskasvatus -sivuilla, mutta siitä tehdään myös painetut versiot. **Turun varhaiskasvatussuunnitelman perustana ovat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 (Opetushallitus 2018) eikä perusteissa olevia asioita ole enää kirjattu paikalliseen suunnitelmaan. Turun varhaiskasvatussuunnitelma noudattaa perusteiden sisältörakennetta.**

1.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuslaki 540/ 2018, 23§

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattava tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen.

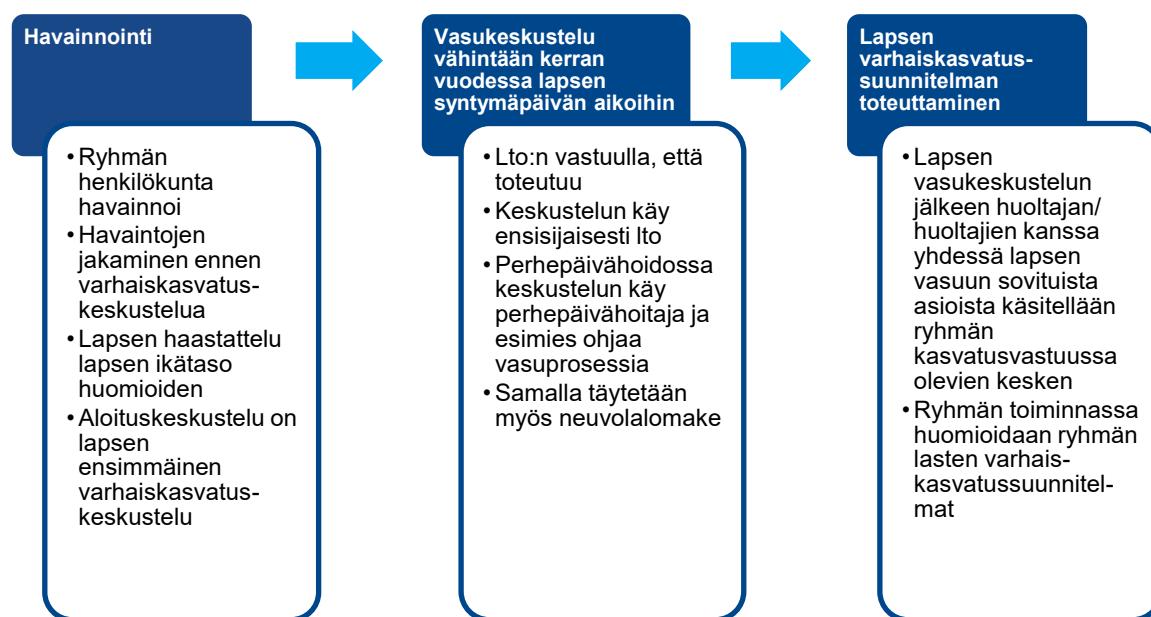
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa. Sen laatimiseen osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt. Päiväkodeissa sen laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujär-

jestelmän tuntemuksen osalta. Lapsen mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten asiantuntemusta, on näiden osallistuttava arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

40§: Tämän lain 23 §:ssä tarkoitettu lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ensimmäinen kasvatuskeskustelu on alku-keskustelu. Kun lapsi aloittaa uutena uudessa päiväkodissa tai ryhmässä, varhaiskasvatussuunnitelma tehdään viimeistään 2 kk aikana varhaiskasvatuksessa aloittamisesta. Tämän jälkeen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään aina tarvittaessa sekä vähintään kerran vuodessa lapsen syntymäpäivän aikoihin. Tämä toimintamalli jakaa varhaiskasvatuskeskustelut pitkin vuotta, ja näin toimien myös neuvolan yhteistyölomake ”lapsen kehityksen tueksi” on mahdollista käydä läpi samalla. Mikäli lapsella on jatkuva lääkehoidon tarve, lapsen lääkehoidosuunnitelma liitetään osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Keskustelu lähtee lapsen vahvuuksista ja tarpeista, ja ilmapiirin tulee olla aito ja vuorovaikutteinen. Lapsen varhaiskasvatuskeskustelussa on mukana myös lapsi oman ikätasonsa mukaisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta tavoitteita oppimisympäristön muokkaamiseksi ja ryhmän toiminnalle. Lapsen mielipiteiden kuulemista tukevana asiakirjana voidaan hyödyntää lapsen haastattelulomaketta (liite 1).

Kuva 1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi

Ennen keskustelua²:

- Ryhmän henkilökunta havainnoi lasta ja jakaa havainnot keskenään.
- Havaintojen perusteella saadaan tieto lapsen vahvuuksista ja mielenkiinnon kohteista sekä mahdollisista haasteista sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi asetettavista tavoitteista toimintaympäristölle.
- Huoltajille annetaan etukäteen mietittäväksi asioita, josta on tarkoitus keskustella (liite 2).

Keskustelu ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen:

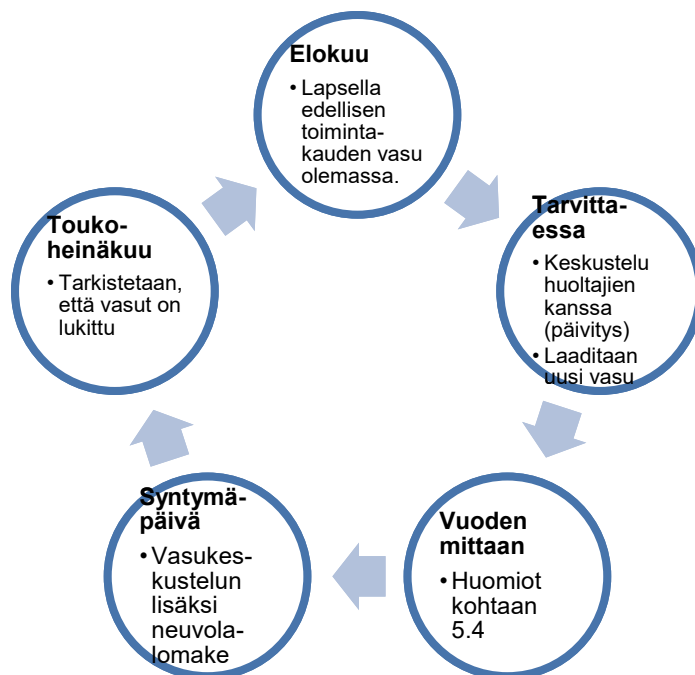
- Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja keskustelusta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö.
- Keskusteluun varataan aikaa 30–45 minuuttia ja sen aikana kirjataan yhdessä huoltajien kanssa sovitut asiat ylös.
- Lapsi osallistuu keskusteluun ikätaso huomioiden.
- Mikäli huoltaja kieltäytyy jostain syystä keskustelusta, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan joka tapauksessa. Mikäli huoltaja ei osallistu keskusteluun, asia mainitaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa.
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tavoitteet asetetaan kasvattajille ja oppimisympäristölle määritellen ne siten, että varhaiskasvatuksen yleiset tavoitteet toteutuvat kyseisen lapsen osalta.
- Lapsen kasvun ja kehityksen tueksi on varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi myös muita kirjauksia:
 - o yhteistyön kirjauksista esimerkkinä neuvolapalaute, lausunto
 - o tuen kirjauksista esimerkkinä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana, arviot, kuntoutussuunnitelmat
 - o havaintojen kirjauksista esimerkkinä lapsihavainnointi, lomake lapsen kehityksen tueksi
 - o toimintatapojen kirjauksista ryhmän suunnitelma, tiimisopimus
 - o oppimisen kirjauksista esimerkkinä kasvun kansio, pedagoginen dokumentaatio
- Lomakkeena käytetään Opetushallituksen mallilomaketta, joka tallennetaan tietojärjestelmään. Mikäli tietojärjestelmää ei ole käytössä, asiakirja arkistoidaan paperisena.
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskus keskustelu käydään vähintään kerran vuodessa, mutta kirjauksia ja arviointia voidaan tehdä pitkin vuotta huoltajien kanssa keskustellen. Toteutuneen toiminnan henkilökunta kirjaa lapsen suunnitelmaan.
- Keskusteluissa arvioidaan mennyttä ja suunnitellaan tulevaa. Arviointi kohdistuu toimintaan, ei lapseen.

² Vasukeskuskeskustelu = keskustelu huoltajan/huoltajien, lapsen ja henkilökunnan välillä, keskustelun pohjalta laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.

Keskustelun jälkeen:

- Kirjaukset annetaan huoltajalle luettavaksi keskustelun jälkeen, jolloin hänellä on mahdollisuus vielä tarkentaa tarvittavia kohtia.
- Tavoitteiden ja esimerkiksi tuen menetelmien kuvaamisen tulee olla toisi-
aan tukevat.
- Varhaiskasvatuskeskustelun jälkeen keskustelun käynyt henkilö jakaa huoltajien kanssa käydyn keskustelun sisällön ja yhdessä sovitut asiat koko lapsiryhmän henkilöstölle yhteisten toimintamallien toteutumiseksi.
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa toteutetaan ja se huomioidaan ryhmän toiminnassa.

Laatiminen =
avataan uusi
vasu, täytetään
se, lukitaan ja
julkaistaan se

Kuva 2. Kuvaus lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta wilmajärjestelmässä

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet sekä vain olennainen ja pedagoginen osuus siitä, mitä varhaiskasvatuksessa on ajateltu tehtäväksi lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi. Tällöin myös arviointi kohdistuu varhaiskasvatukseen: miten toiminta ja minkälaiset oppimisympäristöt ovat tukeneet lapsen kasvua ja kehitystä, miten me kasvattajina olemme onnistuneet. Lapsen varhaiskasvatuskeskustelu sisältää aina menneen suunnitelman arvioinnin sekä tulevan suunnittelun. Tästä syystä edellinen varhaiskasvatussuunnitelma on oltava käytössä uutta tehdessä.

Ohjeita kirjaukseen https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/varhaiskasvatuksen_jarjestaminen/lapsen_vasu

Arviointi

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään aina tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa syntymäpäivän aikoihin.

Asiakastyytyväisyyskyselyssä marras-joulukuussa (asteikko 1-5, 1= toteutuu huonosti, 5= toteutuu erittäin hyvin) on lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyen seuraavat kysymykset:

- Näkemykseni kasvatuksessa otetaan huomioon.
- Saan riittävästi tietoa päivittäisestä toiminnasta.
- Vuorovaikutus henkilökunnan kanssa tukee lapsen kasvua.
- Vuorovaikutus on avointa ja luottamuksellista.
- Olen voinut osallistua nykyisen palveluni suunnitteluun ja arviointiin (esim. lapsen varhaiskasvatussuunnitelma).
- Lapsellani on ollut mahdollisuus olla mukana varhaiskasvatuskeskustelussa ikätasonsa mukaisesti.

Tavoitetaso on 5.

Asiakastyytyväisyyskyselyn lisäksi varhaiskasvatuskeskustelun lopuksi huoltaja vastaa muutama kysymykseen asteikolla kyllä/ ei. Nämä kysymykset ovat:

- Onko lapsellasi päiväkodissa/ perhepäivähoidossa hyvä olla?
- Lapseni on päivittäin tervetullut päiväkotiin/ perhepäivähoitoon.
- Yhteistyö henkilökunnan kanssa tukee lapsen kasvua.
- Suositteletko tätä päiväkotia/ perhepäivähoitoa ystävällesi?
- Yleisarvosana kouluasteikolla 4-10.

ARKISTOINTI JA TIEDONSIIRTO

Varhaiskasvatuslaki 540/2018

41 § Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä ja tuottajalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi ja tuottamiseksi välttämättömät tiedot lapsen huoltajilta, opetustoimen viranomaisilta, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta, muilta varhaiskasvatus-, sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tuottajilta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä.

Lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä.

Jos lapsi siirtyy toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään varhaiskasvatukseen tai perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai perusopetukseen, aikaisemman varhaiskasvatuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle varhaiskasvatuksen järjestäjälle taikka varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot esiopetuksen tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös varhaiskasvatuksen, esiopetuksen tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi muodostettaviin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma arkistoidaan tietosuojalain mukaisesti kunnallisessa varhaiskasvatuksessa sähköiseen tietojärjestelmään. Siirtymäkaudella osalla lapsista on vielä paperisia varhaiskasvatussuunnitelmia, jolloin alkuperäinen suunnitelma säilytetään siellä, missä se on tehty. Yksityisen palveluntuottajien ohjeistus on annettu erikseen ja se löytyy yksityisten palveluntuottajien käyttämältä internetalustalta. Lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy lapsen mukana sähköisessä järjestelmässä. Lapsen siirtyessä kunnallisesta varhaiskasvatuksesta yksityisen palveluntuottajan tuottamaan varhaiskasvatukseen tai päinvastoin, lähetetään asiakirjan kopio paperisena uuteen yksikköön. Kopion mukana lähetetään kopio lomakkeesta 'Lapsen tietojen luovuttaminen toiseen varhaiskasvatuspaikkaan' (liite 3).

Yksityiset perhepäivähoitajat antavat lapsen varhaiskasvatuksen loppuessa lasta koskevat varhaiskasvatussuunnitelmat huoltajille. Mikäli on tiedossa, että lapsi siirtyy toiseen varhaiskasvatuspaikkaan, hoitaja lähettää viimeisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja huoltajien allekirjoittaman 'Lapsen tietojen luovuttaminen toiseen varhaiskasvatuspaikkaan'-suostumuksen yksityisten palveluntuottajien perhepäivähoidonohjaajalle. Ohjaaja ottaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja lupalapusta kopion ja lähettää ne uuteen varhaiskasvatuspaikkaan. Alkuperäiset palautetaan huoltajille.

Lisätietoa https://www.oph.fi/download/191820_julkisuus_ja_tiedonhallinta_opetustoimessa.pdf

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa voi lukea, mikäli henkilöllä tulee olla tehtävänsä hoitamisen kannalta tarpeellinen tieto; eli vain se tieto lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta, jota tehtävänsä hoitamiseksi tarvitsee. Myös opiskelija voi tarvita harjoittelussaan tietoa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Opiskelijat allekirjoittavat sopimuksen salassapidosta, joka jatkuu senkin jälkeen, kun harjoittelu tai työsuhte on päättynyt.

1.2 Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma

Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma on kaksiosainen. Ensimmäinen osa (liite 4) on ns. *ryhmäsuunnitelma*, jonka laatiminen tapahtuu toimintakauden alussa vanhempainillassa yhdessä huoltajien kanssa. Siihen kirjataan ryhmän ja huoltajien yhteisiä toimintamalleja ja toiminnan arviointitapoja. Toinen osa (liite 5) palvelee pedagogista dokumentointia (OPH 2018, 37) ja varhaiskasvatuksen sisällön ja toiminnan näkyväksi tekemistä kehkeytyvän *opetussuunnitelman*³ periaatteella. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat huomioidaan toiminnassa esimerkiksi siinä, miten pienryhmät on muodostettu. Perhepäivähoidossa ns. ryhmän toimintatapasuunnitelman asiat keskustellaan huoltajien kanssa lapsikohtaisesti.

- Yksityiset palveluntuottajat kuvaavat tieto- ja viestintätekniset tavoitteet ryhmäsuunnitelmassa.

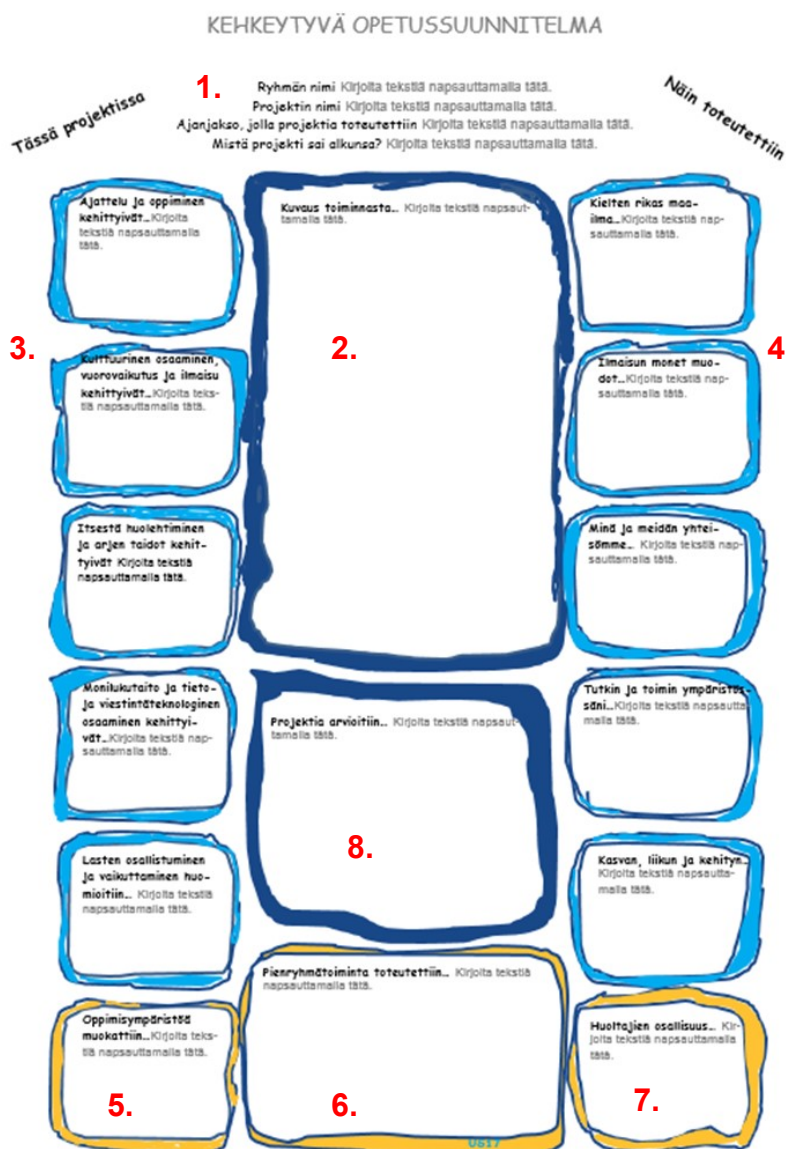
Ryhmäsuunnitelman lisäksi tehdään projekteista kehkeytyvä opetussuunnitelma, jota hyödynnetään pedagogisessa dokumentoinnissa seuraavasti (numerot viittaavat seuraavalla sivulla olevaan kuvaan 3):

Sivuilla oleviin pieniin asiakohtiin kirjoitetaan lyhyesti vain olennainen.

1. Mistä projekti sai alkunsa? (Harris & Katz 2011, LTOL 2017, Kinos 2017)

- Kysymyksessä on yhteinen ihmettely- ja suunnitteluvaihe.
- Aiheen valintaan liittyvä prosessi lasten kanssa on tärkeä. On arvioitava aiheen monipuolisuus ja kiinnostavuus ja mahdollisuus hyödyntää laaja-alaista oppimista sekä integroitavuutta eri oppimisen alueisiin.
- Aihe voi tulla lapsilta tai ryhmän henkilöstöltä. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että lapset saavat määritellä, mikä aiheessa on erityisen kiinnostavaa.
- Huoltajien tutustuttaminen aiheeseen.
- Projekti voidaan toteuttaa koko ryhmän projektina tai pelkästään pienryhmissä. Pienryhmät voivat myös työskennellä saman projektin parissa, ja jokaiselle pienryhmälle voidaan täyttää siinäkin tapauksessa oma kehkeytyvä opetussuunnitelma.

³ Kehkeytyvä opetussuunnitelma perustuu oppimisprosessiin, jolloin opetuksen sisällöt määritetään oppimiskokonaisuuksien työskentelyn aikana ja ne syntyvät vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Kehkeytyvä opetussuunnitelma voidaan kokonaisuudessaan kirjoittaa vasta kulloisenkin opetuskokonaisuuden jälkeen dokumentaatioon perustuvana toteutuneena opetussuunnitelmana. (Valkeakoski 2017.)

Kuva 3. Kehkeytyvä opetussuunnitelma

2. Kuvaus toiminnasta

- Kohta kaksi sisältää tutkimis- ja toteutusvaiheen kuvauksen.
- Kuvaus projektin eteenpäin viemisestä (mitä on tehty).
- Työskentelyvaiheen kuvaus sisältää aikuisen toiminnan näkökulmasta aiheen/ teeman syventämisen lasten valmiuksien, aiemman tiedon, käsitysten ja kiinnostusten jatkuvan peilauksen kautta.
- Opetussuunnitelman lisäksi projektia dokumentoidaan erilaisin ajatuskartoin, valokuvin, haastatteluin jne.
- Dokumentoituun aineistoon palataan lasten kanssa projektin arviointivaiheessa.

3. Laaja-alainen osaaminen

- Laaja-alaisen osaamisen varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet on kuvattu yksityiskohtaisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sivuilla 22–24 sekä Turun painopisteet tämän asiakirjan luvussa 2.6.
- Projektin edetessä kirjataan, mitkä ja miten laaja-alaisen osaamisen alueet ovat projektin myötä toteutuneet.

4. Oppimisen alueet

- Miten ja mitkä oppimisen alueet toteutuivat tässä projektissa.

5. Oppimisympäristö

- Missä ympäristöissä projektia toteutettiin tai miten olemassa olevaa ympäristöä muokattiin projektin edetessä.

6. Pienryhmätoiminta

- Miten pienryhmät muodostuivat tai oliko esim. jokaisella pienryhmällä oma osuus projektin toteuttamisesta tai jokaisella pienryhmällä oma projekti.

7. Huoltajien osallisuus

- Miten huoltajille tiedotettiin projektista ja miten huoltajat otettiin mukaan toteuttamaan projektia (esim. vierailu jonkun lapsen huoltajan työpaikalle).

8. Projektin arviointi

- Kerrataan lasten kanssa se, mitä on opittu ja käydään kokemuksia läpi yhdessä.
- Käydään läpi dokumentoitua aineistoa ja arvioidaan tavoitteiden saavuttamista.
- Pohditaan, mitä tiedettiin ennen projektia ja mitä tiedetään projektin päättyessä.
- Kirjataan lasten käsityksiä ja tehdään mahdollisesti uusi ajatuskartta. Aikuisten tehtävänä on tarkastella, miten lapsen ajattelu on myös laadullisesti kehittynyt.

Kehkeytyvä opetussuunnitelma on siis projektin edetessä täydentyvä asiakirja. Se voidaan tallentaa jo projektin alkuvaiheessa ryhmän kotisivuille, jolloin huoltajilla on mahdollisuus seurata projektin etenemistä tai se voidaan lisätä kotisivuille projektin loppumisen jälkeen täydennettynä projektista otetuilla valokuvilla. Kehkeytyvä opetussuunnitelma voi olla myös esimerkiksi eteisen tai ryhmätilan seinällä kuviona, jota täydennetään projektin edetessä.

2 VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista, ja paikallisessa suunnitelmassa on tarkoituksena varhaiskasvatuslaissa määriteltyjen tavoitteiden lisäksi kuvata, mitä tarkoittaa lapsen hyvinvoinnin lisääminen turkulaisessa varhaiskasvatuksessa = lapsen hyvä päivä. Hyvinvoinnin perustana on sekä fyysisesti että henkisesti turvallinen varhaiskasvatusympäristö, jossa lapsella on mahdollisuus kasvaa, kehittyä ja oppia. Lapsen kanssa harjoitellaan tunnetaitoja ja tunteiden käsittelytaitoja. Aikuisen aito läsnäolo ja sensitiivisyys lapsen tarpeille edesauttavat lapsen tunnetaitojen kehittymistä.

Sekä huoltajat että varhaiskasvatuksen henkilöstö pitävät tärkeinä asioina toisten huomioimisen sekä erilaisuuden hyväksymisen. Hyvekasvatus⁴ ja positiivinen pedagogiikka⁵ tukevat lapsen myönteisen minäkuvan ja itsetunnon kehittymistä. Oppimistilanteissa huomioidaan lasten erilaiset tavat oppia, jolloin onnistumisen kokemus mahdollistuu. Toiminnallisuus ja leikki ovat lapselle ominaisia tapoja koella ja onnistua.

Apumateriaalia <http://www.hyveetelamassa.fi/>

2.1 Arvoperusta⁶

”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleis-sopimuksen mukaisesti.

⁴ Hyvekasvatus (Popov 2010) = Lapsen hyvää käytöstä vahvistavien luonteenpiirteiden huomioiminen ja sanoittaminen arjessa. ”Hyveiden kielen käyttäminen” luonteen kasvatuksen kehityksen tukena. Hyveiden tunnistaminen auttaa rakentamaan aitoa itsetuntoa ja rohkaisee toimimaan hyveiden mukaisesti. Popovin kirjassa ohjataan kehittämään 52 hyvettä (ahkeruus, anteeksiantavaisuus, anteliaisuus, auttamishalukkuus...)

⁵ Positiivinen pedagogiikka on pedagoginen suuntaus, joka pohjautuu positiivisen psykologian viitekehykseen. Työskentelyssä kasvattaja tarjoaa ympäristön, työkalut ja läsnäolon joiden avulla lapsi oppii vahvistamaan omaa hyvinvointiaan. Opetuksen keskiössä on luonteenvahvuuksien ja myönteisten tunteiden tunnistaminen ja hyödyntäminen. (<http://positiivinenpedagogiikka.fi/>)

⁶ Suora lainaus Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista luku 2.4

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatuskäsityksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten

perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyys- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot Turussa

Turussa varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Avoin varhaiskasvatus sisältää avoimet päiväkodit, leikkipuistot ja kerhot. Turun kaupunki tuottaa palveluita itse tai tukee yksityisiä palveluntuottajia palvelusetelillä tai yksityisen hoidon tuella. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatusyksikkö voi muodostua yhdestä tai useammasta päiväkodista tai eri toimintamuodoista. Tieto varhaiskasvatusyksiköistä on kunnan internetsivuilla.

2.3 Visio

Lapsi kasvaa, kokee ja oppii turvallisessa ja monimuotoisessa oppimisympäristössä yhdessä osaavan ja sitoutuneen henkilöstön kanssa.

Vision ajatusta on avattu tässä varhaiskasvatussuunnitelmassa mm. seuraavissa luvuissa:

- lapsen kasvu ja sen tukeminen, luku 5
- kokeminen ja oppiminen, luvut 3 ja 4
- turvallinen ja monimuotoinen oppimisympäristö, luku 3
- yhdessä, luvut 2 ja 3
- osaava ja sitoutunut henkilöstö, luku 2

2.4 Lapsen oikeudet

Lapsen oikeuksien sopimus⁷ velvoittaa tiedottamaan lasten oikeuksista sekä lapsille että aikuisille. Lapsen oikeuksien sopimukseen liittyen Turun kaupunki toteuttaa Suomen UNICEFin Lapsiystävällinen kunta –toimintamallia.

UNICEFin mallissa huomio kohdistuu kunnan koko toimintaan. Toimijoina ovat luottamushenkilöt, valmistelevat viranhaltijat ja lasten ja perheiden parissa toimivat – sekä lapset ja nuoret itse. Lapsiystävällisessä kunnassa:

- Lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti kunnan asukkaina. Heidät otetaan mukaan palveluiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Jokaiselle lapselle turvataan yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua.
- Kunnan päätöksenteossa hyödynnetään lasten ja nuorten tietämystä omasta arjestaan ja arvioidaan päätösten lapsivaikutuksia. Lapsen oikeus riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroista näkyy kunnan talousarviossa.
- Sekä lapsille että aikuisille tiedotetaan lapsen oikeuksista. Lapsia ja nuoria rohkaistaan toimimaan kansalaisyhteiskunnassa ja he kokevat olevansa lähiyhteisönsä arvokkaita jäseniä.

2.5 Oppimiskäsitys⁸

”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillen ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin

⁷ Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Suomessa lapsen oikeuksien sopimus tuli voimaan vuonna 1991.

⁸ Suora lainaus Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista luku 2.5

ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.”

2.6 Lapsen varhaiskasvatuksessa aloittaminen

Varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen yhteydessä kysyttiin huoltajien mielipiteitä seuraaviin kysymyksiin:

- Minkälaisia tutustumiskäytäntöjä toivotte lapsellenne hänen aloittaessaan varhaiskasvatuksessa?
- Minkälainen yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa palvelee perhettänne parhaiten?
- Minkälaiset asiat tukevat mielestänne lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa? Minkälaisia ohjeistuksia toivotte ennen kasvatuskeskustelua?

Huoltajat toivoivat rauhallista tutustumista varhaiskasvatuspaikkaan ja keskustelua henkilökunnan kanssa. Kaiken kaikkiaan tutustumiskäytänteet koettiin hyviksi; toisinaan olisi toivottu pidempää tutustumisjaksoa ja perheen tilanteen parempaa huomiointia. Onnistunut tutustumisjakso edellyttää suunnittelua yhdessä henkilökunnan ja huoltajien kesken. Lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen perheen tilanteen lisäksi koettiin tärkeäksi.

Huoltajat toivoivat avointa ja rehellistä vuorovaikutusta päivittäin. Viestintää toivottiin päivittäisten keskustelujen lisäksi myös kirjallisena, joko sähköpostissa, viikkokirjeillä tai yhteisen tietojärjestelmän välityksellä. Luottamuksellinen suhde perheen ja varhaiskasvatushenkilökunnan välillä osoittautui monelle tärkeäksi.

Varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen vuosittain toi huoltajien näkökulmasta hyvän pohjan pitkäaikaisen kehityksen näkemiseksi. Toisinaan koettiin, että suunnitelma ei niinkään ollut suunnitelma, vaan kertomus siitä, mitä lapsen kanssa on tehty. Osa vastaajista koki hyvänä, että keskusteluun tullessa annettiin etukäteisinformaatiota keskusteltavista asioista, osa ei pitänyt sitä niin tärkeänä.

Lapsen aloittaminen varhaiskasvatuksessa

Lapselle on uusi kokemus ero huoltajasta/ pääasiallisesta hoitajasta → sitä pitää valmistella. Lapsen ja huoltajien osallisuuden tukeminen.

ALKUKESKUSTELU Perusta yhteistyölle. Alkukeskustelun käynyt työntekijä tiedottaa lapsiryhmän aikuisia yhdessä sovitusta asioista. Tieto varhaiskasvatuksen käytännöistä perheelle ja tieto lapsesta varhaiskasvatukseen.

Alkukeskustelu kirjataan lomakkeelle. Alkukeskustelu on lapsen ensimmäinen varhaiskasvatuskeskustelu. Huoltajat ovat lapsensa asiantuntijoita.

**SOPIMUS
VARHAISKASVATUKSESTA**
Lapsen varhaiskasvatuksesta sopiminen (esim. varhaiskasvatuksesta varattu aika). Huoltajalla mahdollisuus tutustua hoitopaikkaan ensin ilman lasta.

Alkukeskustelu voidaan käydä perheen kotona tai varhaiskasvatuspaikassa. Kotona käydyssä keskustelussa on tilaisuus tutustua lapsen arkeen kaikkien perheenjäsenen ollessa läsnä.

Noin kuukausi varhaiskasvatuksen aloittamisen jälkeen aloituksen onnistumista on mahdollisuus arvioida
www.turku.fi/varhaiskasvatus

Kuva 4. Lapsen aloittaminen varhaiskasvatuksessa – huomioitavia seikkoja

Tutustumisjakso

Jokaisella lapsella on oikeus tutustua varhaiskasvatuspaikkaan etukäteen.

Huoltajan ja perheen rooli: huoltaja vastaa jakson aikana omasta lapsestaan, henkilöstö toimii normaalisti lapsiryhmän kanssa. Tutustumisjaksot sovitaan etukäteen.

Tutustumisjakson pituus sovitaan yhdessä perheen kanssa ja huolehditaan siitä, että tutustutaan päivän eri toimintoihin (aamu- ja iltapäivä, ruokailu, ulkoilu).

Lapsen katsotaan aloittavan varhaiskasvatuksessa (maksun peruste), kun hän jää sinne ilman huoltajien läsnäoloa.

Kuva 5. Tutustumisjakson tärkeys lapsen siirtyessä kotoa varhaiskasvatukseen tai varhaiskasvatuspaikasta toiseen

Lapsen aloittaminen varhaiskasvatuksessa sekä siirtymisessä varhaiskasvatusmuodosta toiseen tai yksiköstä toiseen on hyvä toteuttaa yhdessä huoltajien kanssa sopien. Mikäli mahdollista, tutustumiselle varataan riittävästi aikaa. Lap-

sen mahdollisesti siirtyessä yksikön sisällä ryhmästä toiseen tutustuminen voidaan toteuttaa arjessa esimerkiksi pienryhmiä muodostettaessa siten, että lapsen pienryhmä ei muodostukaan oman ns. kotiryhmän lapsista.

Arviointi

Varhaiskasvatukseen liittyy kysely, johon huoltajilta toivotaan vastauksia noin kuukausi varhaiskasvatuksessa aloittamisen jälkeen. Kysely löytyy <https://link.webropol-surveys.com/S/64F3471DE6373B48> Kyselyn vastaukset käydään läpi kaksi kertaa vuodessa. Vastausten pohjalta mietitään, miten aloitusprosessia voidaan kehittää.

2.7 Varhaiskasvatuksen toteutuminen eri toimintamuodoissa

Seuraavaksi esitellään varhaiskasvatuslain (540/2018) tavoitteet, niiden toteutuminen turkulaisessa varhaiskasvatuksessa eri näkökulmista. Seikkaperäisempi esittely löytyy liitteestä 6. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 22) sanotaan: *”Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan siitä, mitä tässä luvussa määrätyt varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia eri toimintamuodoissa.”* Tavoitetekstien alla olevia kirjauksia avataan myöhemmin tässä asiakirjassa ja niitä selvennetään myös yksikkökohtaisissa pedagogisissa palaverissa.

Tavoite 1 Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia	Tietoisuus lapsen kehityksestä, havainnointi, yhteistyö huoltajien kanssa, varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut.
	Yhteistyö neuvolan ja muiden tahojen kanssa. Tarvittaessa lapsen lääkehoitosuunnitelma.
	Turvallinen ympäristö, ravintosuositukset, päivittäinen mahdollisuus liikkumiseen.
Tavoite 2: Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista	Erilaiset, tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt.
	Toiminnallisuus, kehkeytyvä opetussuunnitelma, kokonaisvaltainen kehityksen tukeminen.
	Subjektiiivista oikeutta ei rajattu, aikuinen-lapsi suhdeluku on 1/7.

Tavoite 3: Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuri-perintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimis-kokemukset.	Sääntöleikit, roolileikit, perinneleikit, draama, nukketeatteri, leikin tukeminen, taiteellinen kokeminen, musiikki. Fyysisen aktiivisuuden suositukset, Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma, ulkoleikkikoulut ja ulkoryhmät. Kulttuurien monimuotoisuus, suomalainen kansanperinne, lasten ja perheiden osallisuus.
Tavoite 4: varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, tervellinen ja turvallinen varhais-kasvatus-ympäristö	Oppimisympäristön muokkaus yhdessä lasten kanssa ryhmän tarpeet huomioiden. Kiusaamisen ehkäisy suunnitelma, turvallisuus- ja pelastussuunnitelma, riskien arviointi. Lähiympäristön hyödyntäminen oppimisympäristönä, luonnossa liikkuminen, liikenteessä liikkuminen.
Tavoite 5: Turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutus-suhteet lasten ja varhais-kasvatus-henkilöstön välillä.	Lapsen huomioiminen ja kuuntelu varhaiskasvatuspäivän ajan. Tutustumiskäytännöt ja yhteistyö päiväkodin sisällä. Pienryhmätoiminta. Tunteiden ilmaisun opettelu. Ohje lapsen fyysiseen rauhoittamiseen.

Tavoite 6: Antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.	Tasa-arvoisen kasvatuksen periaatteet --> arviointi muistilistan avulla (s. 42. Sukupuolisensitiivisyys. Positiivinen diskriminaatio, erilaiset hankerahoitukset tasa-arvoisen kasvatuksen tukemiseksi (esim. 5-vuotiaiden maksuton varhaiskasvatus). Katsomuskasvatus, eri katsomusten huomioiminen. Yhteistyö vanhempien ja huoltajien kanssa. Turkulainen kulttuuri ja yhteistyö vapaa-aikatoimialan kanssa. Monipuolinen perehtyminen lapsiryhmässä oleviin kulttuureihin. Kielen oppimisen tukeminen (Paula, S2, Valmo). Turun kieli- ja kulttuuritaustainen varhaiskasvatus -julkaisu.
Tavoite 7: Tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.	Kehityksen tukeminen eri vaiheissa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana. Tiivis yhteistyö huoltajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Tuen tarpeen aikainen huomaaminen. Prosessi tuen tarpeen tunnistamisesta konkreettiseen tukeen.
Tavoite 8: Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.	Pienryhmien muodostaminen ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttaminen erilaisissa ryhmäkokoontumissa. Vertaisoppiminen. Turun varhaiskasvatuksen kestävä elämäntapa. EKO-tukihenkilötoiminta. Hyvetaidot, positiivinen pedagogiikka. Lapsen vahvuuksien huomioiminen. Toiminnan suunnittelu yhdessä lasten kanssa (kehkeytyvä opetussuunnitelma).

Tavoite 9: Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.	Lasten laatupeli, haastattelulomake, havainnointi, pedagoginen dokumentointi.
	Lasten kuunteleminen, mielipiteen kysyminen, aikuisen läsnäolo ja kiinnostus lasta koskeviin asioihin.
	Yhteinen projektien suunnittelu, toteutus ja arviointi. Lastenparlamentit. Erilaiset kommunikaatiota helpottavat menetelmät. Omatoimisuuteen kannustaminen.
Tavoite 10: Toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.	Lapsen etu ja hyvä päivä tavoitteena jokaisena päivänä.
	Kuuntelu, kunnioitus, luottamus ja dialogi vanhempien ja huoltajien kanssa toimittaessa. Aito kohtaaminen.
	Varhaiskasvatuskeskustelu aina tarvittaessa, vähintään kerran vuodessa. Lapsen siirtyessä uutena ryhmään, ensimmäinen keskustelu käydään kahden kuukauden sisällä.

2.8 Laaja-alainen osaaminen

Toiminnan arviointia toteutetaan jatkuvasti. Lasten kysymyksiä kirjataan ylös ja mietitään yhdessä lasten kanssa, miten erilaisia oppimisympäristöjä huomioidaan ja olemassa olevia muokataan. Varhaiskasvatuksen toiminnan kivijalka on hyvä peruspedagogiikka. Seuraava kursiivilla kirjoitettu teksti on suora lainaus Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista luvusta 2.7.

”Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteke sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman

perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.4 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta:

- *ajattelu ja oppiminen*
- *kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu*
- *itsestä huolehtiminen ja arjen taidot*
- *monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen*
- *osallistuminen ja vaikuttaminen.*

Seuraavaksi kuvataan, mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.”

AJATTELU JA OPPIMINEN

”Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyYTEEN ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.1 Turun suunnitelmassa) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiinsa. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.”

Ajattelun ja oppimisen aihealueen pohdinnoissa turkulainen varhaiskasvatuksen henkilöstö nosti esiin eri näkökulmia. Henkilökunnan pitää soveltaa osaamistaan erilaisissa tilanteissa lasten kanssa, mutta myös ohjata lasta käyttämään osaamistaan erilaisten tilanteiden edellyttämällä tavalla. Lasta ohjataan luottamaan osaamiseensa ja havaitsemaan edistymistään. Yhteisistä onnistumisista iloitaan, näin ne myös tukevat lapsen itsetunnon kehittymistä.

Positiivinen ilmapiiri on edellytys oppimiselle. Positiivista ilmapiiriä voidaan kehittää eri menetelmien avulla. Tällaisia ovat esim. positiivinen pedagogiikka ja hyvetaidot (<http://positiivinenpedagogiikka.fi/>).

KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU

”Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.”

Turun kaupunki oppimisympäristönä tarjoaa hyvät edellytykset kulttuurisen osaamisen kehittämiseen historiallisine kohteineen. Tiivis yhteistyö vapaa-aikatoimialan kanssa mahdollistaa tutustumisen monipuoliseen kulttuuritarjontaan (liite 7). Erilaisten kulttuuripalvelujen lisäksi suomalainen perinne on vahvasti läsnä. Perinteeseen kuuluvat erilaiset monikulttuuriset juhlat ja vuodenkiertoon liittyvät tapahtumat. Eri kulttuureihin ja uskontoihin tutustuminen toteutuu arjessa,

sillä Turku on myös monikulttuurinen kaupunki. Näin voidaan hyödyntää eri kulttuureista tulleiden perheiden tietoa omista juuristaan, jolloin myönteinen kohtaaminen tapahtuu luonnollisesti. Eri kulttuureihin tutustuminen perheiden avulla lisää myös huoltajien ja lasten osallisuutta.

Jokaisella lapsella tulee varhaiskasvatuksessa olla oikeus ja mahdollisuus kansainvälisiin elämyksiin. Varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus myös erinäisten hankkeiden avulla tutustuttaa henkilökuntaa ja lapsia kansainvälisyyteen. Kunnallinen varhaiskasvatus hyödyntää kansainvälisyshankkeissa toimialan suunnittelu-, laatu- ja kehittämistoiminnan kansainvälistä osaamista.

<http://www.turku.fi/organisaatio/toimialat/sivistystoimiala/sivistystoimialan-projektit/projektitoimisto>

<https://www.turunseurakunnat.fi/documents/4061184/34551103/Ideoita+kat-somuskasvatukseen+esite+2018.pdf/f0256fb1-c454-45f4-c232-97ccd3d714c3>

ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN JA ARJEN TAIDOT

”Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitteluun erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.”

Turvataitokasvatusta toteutetaan eri tavoin ja eri materiaaleja hyväksi käyttäen. Laatupeleissä on turvataitoon liittyviä kysymyksiä, jolloin peliä pelaamalla saadaan tieto siitä, mitä lapset tietävät turvallisuuteen liittyvistä asioista. Väestöliitto⁹ on tuottanut materiaalia turvataitoihin lapsen kehoon liittyen.

Itsestä huolehtiminen lähtee osallisuuden merkityksestä sekä lapsiryhmän sisällä kiusaamisen ehkäisystä. Yhdessä lasten kanssa ”varhaiskasvatusta eläen”

⁹ www.vaestoliitto.fi/lapsijaseksuaalisuus

aikuinen tukee lapsia arjen toiminnoissa ja lapsen tasolla siihen, että lapsi pikkuhiljaa oppii taitoja, joita arjen sujumiseksi tarvitaan. Jokapäiväisen itsestä huolehtimisen lisäksi tarvitaan turvataitoja, hyvinvoinnin tukemista sekä myös ympäristössä liikkumisen opettamista.

Liikenneturvan¹⁰ mukaan lasten liikennekasvatus on:

”Liikennekasvatus varhaiskasvatuksessa on pitkälti turvallisten toimintatapojen omaksumista ja perusteiden oppimista. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän liikennekasvatus on mallina olemista. Lapsi havainnoi aikuisen toimintaa ja aikuisen merkitys roolimallina onkin erityisen tärkeä. Lapsen valmiudet toimia liikenteessä kypsyvät ja kehittyvät vähitellen. Lapsen kasvaessa on hyvä havainnoida ja tunnistaa erilaisia liikennetilanteita ja kerrata yhdessä, miten niissä tulee toimia.” Liikennekasvatus toteutuu lasten kanssa liikkuesssa aikuisten seurassa erilaisissa ympäristöissä. Erittäin tärkeä taito on opettaa lapselle tien ylitys turvallisesti aikuisten seurassa. Liikennekasvatusta ja motoriiikan harjoittelua voi tapahtua varhaiskasvatuspaikassa esimerkiksi polkupyörien avulla. Turun kaupungin Seikkailupuistossa on ryhmien mahdollisuus varata käynti liikennekaupunkiin <http://www.turku.fi/seikkailupuisto/ryhmille/liikennekaupunki-ryhmille>

MONILUKUTAITO SEKÄ TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGINEN OSAAMINEN

”Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

¹⁰ www.liikenneturva.fi

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

Monilukutaito on *”taitoa ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Se on taitoa suhtautua maailmaan samaan aikaan avoimesti ja terveeseen kriittisesti.”* (<http://www.monilukutaito.com/blog/14/mita-on-monilukutaito>) Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sisältävät mediakasvatuksen. Lasten kanssa käytetään ja tutkitaan mediaa, mutta tuotetaan sitä myös itse¹¹. Median parissa työskentely on suunnitelmallista, tavoitteellista ja pedagogisesti perusteltua. *”Monilukutaitoon lukeutuu erilaisten mediatekstien tulkitsemisen ja tuottamisen tavat sekä taito tarkastella ja tuottaa mediatekstejä kriittisesti, luovasti ja vastuullisesti. Tältä osin monilukutaito on yhteneväinen käsitteen medialukutaito kanssa.”* (Kurittomat palaset 2018).

Teknologiakasvatuksellista näkökulmaa kunnallinen varhaiskasvatus toteuttaa Sivistystoimialan TVT-strategian mukaisesti, yksityiset palveluntuottajat kirjaavat tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvän toteutuksen ryhmien varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Lasten opastaminen erilaisten välineiden käyttämiseen kuuluu teknologiakasvatukseen. Mediakasvatuksessa on tärkeää sääntöjen luominen yhdessä lapsen kanssa ikätasoa vastaavaksi. Näin lapsen kanssa keskustellen osoitetaan arvostusta, ei arvostelua. Suojelullinen näkökulma kiinnittää aikuisen huomion siihen, minkälaisia mainoksia lapset näkevät, millaista musiikkia kuunnellaan sekä miten radio ja televisio ovat läsnä lapsen arjessa. Kaiken kaikkiaan opastus kriittiseen suhtautumiseen sekä lapsille että myös huoltajille on tärkeää.

Lisätietoa mediakasvatukseen <https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/mediakasvatus-varhaiskasvatuksessa/>

ja https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/264091/Kurittomat_palaset_www.pdf?sequence=3&isAllowed=y

OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN

”Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua

¹¹ ks. Mannerheimin lastensuojeluliitto: Media varhaiskasvatuksessa. Tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen.

osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa omaaloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävä on mahdollistaa sekä lasten että heidän huoltajiensa osallistuminen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Lasten osallisuus toteutuu päivittäin kohtaamalla lapset ja keskustelemalla heidän kanssaan sekä antamalla mahdollisuuden vaikuttaa. Vanhemmat tai muut lapsen huoltajat ja kasvatustalon ammattilaiset toimivat yhdessä lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Yhteistyö edellyttää hyvää ja avointa yhteistyötä. Huoltajilla on yhteiset tavoitteet lapsen suhteen ja olennaista tietoa lapsesta eri ympäristöissä. Tällaisen yhteistyön toteuttaminen mahdollistaa kokonaisvaltaisesti lapsen kaikkien kasvuympäristöjensä arvioinnin ja huomioonottamisen. Jokaisella lapsella on oikeus yksilölliseen, turvalliseen ja pedagogisesti korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen, joka tukee lapsen oman kodin antamaa kasvatusta.

Oppimisympäristön muokkaaminen yhdessä lasten kanssa edesauttaa lasten osallisuuden lisääntymistä. Osallisuus on myös osallisuutta lasten yhteisössä eli vertaisryhmässä. Suuri merkitys yhteisöön kuulumisen tunteelle onkin sillä, miten lapsen oma jälki näkyy ympäristössä. Kun lapsen työtä, tekemisiä, ajatuksia ja olemista arvostetaan, lisääntyy myös hänen tunteensa tärkeydestä ja ryhmään kuulumisesta. Edellä kuvattu periaate toteutuu lasten kanssa toteutettujen projektien dokumentoinnissa ja näkyväksi tekemisessä. Osallisuus voidaan nähdä hyvin laajasti; esimerkkeinä seuraava pohdinta, joka työstetty yhdessä yksikössä. Tässä lainauksena pohdinnan tulos:

- ”aikuinen tuntee lapsen/lapsiryhmän, tuntee yksilön ja ryhmän kiinnostuksen kohteet/tarpeet
- vuorovaikutus ja sen laatu, vuorovaikutus koko ryhmän sisällä/yksikössä
- aktiivinen ja läsnä oleva aikuinen
- lasten aloitteet huomioonottava ja aloitteisiin tarttuva aikuinen

- toiminnan suunnittelu yhteistyössä lasten kanssa, toisen kuuntelu ja erilaisten mielipiteiden hyväksyminen
- yhdessä toimiminen
- kohtaaminen arjessa, arjen pienten hetkien huomaaminen (tilaisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi)
- kaikilla tulee olla mahdollisuus ilmaista toiveitaan/mielipiteitään ja ajatuksiaan (kuvat, eleet, ilmeet, esineet, viittomat...)
- lapsien kanssa yhdessä toimiminen, lapset tietoisiksi oppimisympäristön mahdollisuuksista
- (mitä välineitä, missä, miten käytetään...)
- kiinnostuksen herättely; oppimisympäristö tarjoaa mahdollisuuden ajatteluun, pohdintaan, kokeiluun ja erehtymiseen
- valintojen teko; oman valinnan vaikutukset
- toisinaan on myös rajattava valinnanmahdollisuutta
- kasvattajan kehittyminen, itsereflektio, mahdollisuus muutokseen, oppimisympäristöjen kehittäminen
- yksikön sisällä käytävä keskustelua toimintatavoista ja oppimisympäristöistä, mahdollisuuksista ja esteistä"

Osallisuus on koettu vaikeaksi käsitteeksi, joten termin määrittely jokaisessa päiväkodissa tai perhepäivähoitoryhmässä auttaa osallisuuden mahdollistamista myös toiminnan tasolla.

Arviointi

Osallisuuden määrittelyä ja toteutumista voidaan arvioida esimerkiksi tämän asiakirjan päivityksen yhteydessä käytettyä menetelmää. Ensin yksikössä piti määritellä käsite "osallisuus", jotta kaikki käsittivät termin samalla tavalla. Sen jälkeen keskustelu seuraavien kysymysten avulla:

"Mikä on keskeisintä, tarkempi määrittely työyhteisössä?"

"Miten on toteutunut toiminnassamme, miten voimme kehittää?!"

"Osallisuus

Lapsen oikeudet osallisuuteen on suojattu vahvasti lainsäädännössä. Lapsella on jo syntyessään taito olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ts. lapsella on myös valmiudet osallistua. Lapselle tulee mahdollistaa varhaiskasvatuksessa osallistua kaikkiin arjen toimintoja koskevien asioiden päätöksentekoon, suunnitteluun ja toteutukseen."

1. Mikä on keskeisintä, tarkempi määrittely työyhteisössä?

2. Miten on toteutunut toiminnassamme? Miten voimme kehittää?

Lapsen osallisuuden lisäämisen lisäksi mietitään, miten kiusaamisen ennaltaehkäisy toteutetaan, miten itsetuntoa voidaan vahvistaa, miten sosiaalista kehitystä tuetaan sekä miten yhteisöllisyys toteutuu. Osallisuuden vahvistamiseksi

yksikkötasolla toteutetaan pedagogista keskustelua seuraavien kysymysten avulla (Shier 2001):

LAPSET TULEVAT KUULLUIKSI

- Olenko valmis kuulemaan lapsia?
- Työskentelemmekö niin, että se mahdollistaa kuulemisen?
- Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että kuulemme lapsia?

LAPSIA TUETAAN ILMAISEMAAN MIELIPITEENSÄ

- Olenko valmis tukemaan lapsia mielipiteiden ilmaisussa?
- Työskentelemmekö niin, että se mahdollistaa tukemisen?
- Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että lapsia tuetaan ilmaisemaan mielipiteitään?

LASTEN MIELIPITEET OTETAAN HUOMIOON

- Olenko valmis huomioimaan lasten mielipiteitä?
- Työskentelenkö niin, että se mahdollistaa lasten mielipiteiden huomioimisen?
- Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että lasten mielipiteet otetaan huomioon?

LAPSET OVAT MUKANA PÄÄTÖKSENTEKOPROSESSISSA

- Olenko valmis ottamaan lapset mukaan tekemään päätöksiä?
- Työskentelenkö niin, että se mahdollistaa lasten ottamisen mukaan päätöksentekoon?
- Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että lapset ovat mukana tekemässä päätöksiä?

LAPSET JAKAVAT VALTAA JA VASTUUTA PÄÄTÖKSENTEOSSA

- Olenko valmis jakamaan perinteisesti aikuiselle kuuluvaa valtaa lasten kanssa?
- Onko työssäni käytäntöjä, jotka mahdollistavat lasten ja aikuisten välisen vallan jakamisen ja vastuun ottamisen päätöksiä tehtäessä?
- Onko tiimimme yleisenä toimintatapana se, että lapset jakavat aikuisten kanssa valtaa ja vastuuta?

Lisämateriaalia:

https://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/varhaiskasvatus/vasu2017tukimateriaalit/osallisuus

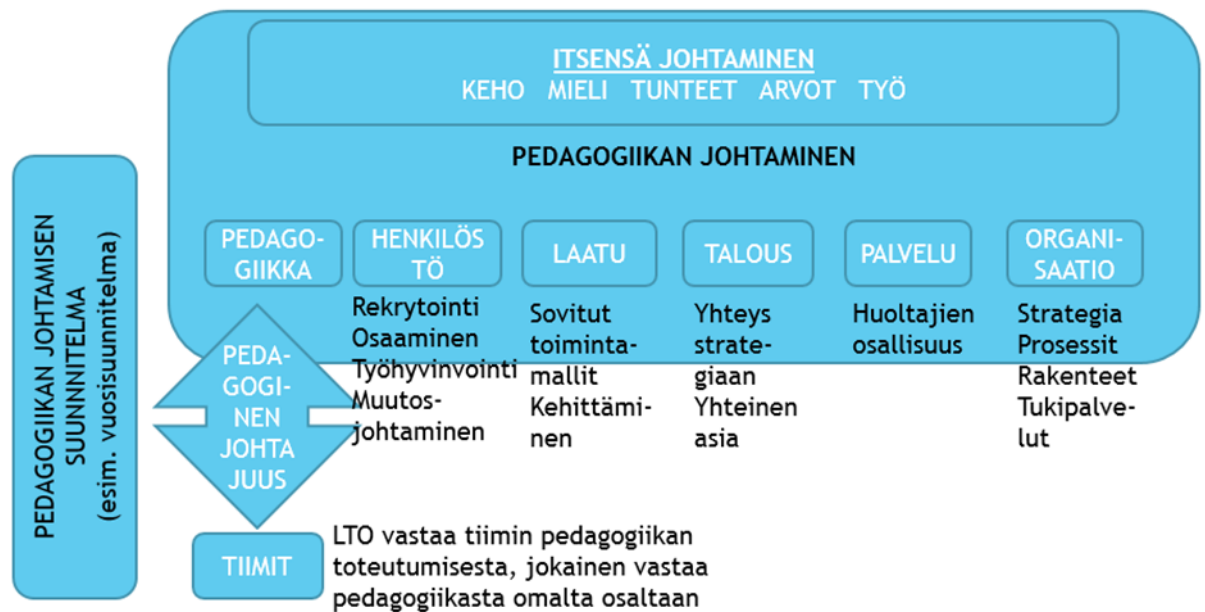
Kuva 6. Lasten osallisuutta liikkumisen toiveiden muodossa

3 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri edellyttää varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista muutosta lapsia ja huoltajia osallistavampaan toimintakulttuuriin. Tästä johtuen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on lapsilähtöisen toiminnan toteutuminen arjessa joka päivä. Toimintamallin tukemiseksi ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma on rakennettu siten, että se muodostuu ryhmäsuunnitelmasta sekä opetussuunnitelmasta, johon on kirjattu yhdessä lasten kanssa ideoitujen projektien dokumentointi. Toimintakulttuurin arviointia tapahtuu jatkuvasti dokumentoinnin ja kehkeytyvän opetussuunnitelman avulla.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pitkäkestoista ja pedagogisesti johdettua prosessia. Kasvattajat haastetaan uusilla näkökulmilla, uusien menetelmien kokeilemisella sekä vanhoja menetelmiä arvioimalla. Toimintakulttuurin muutos lähtee henkilökunnan perehtymisestä pedagogisiin kysymyksiin teorian ja pohdinnan avulla. Pohdinnan jälkeen arvioidaan nykyistä toimintakulttuuria teorian ja omien kokemusten avulla. Arvioinnin avulla tunnistetaan vahvuudet, mutta myös kehittämisen kohteet. Toimintakulttuurin muutos edellyttää jokaiselta henkilökunnan jäseneltä avointa pohdintaa myös omista ajattelu- ja toimintamalleistaan. Vallitsevan pedagogiikan kriittinen tarkastelu haastaa työyhteisön, sillä omien käytäntöjen kyseenalaistaminen ei ole helppoa. Uusi toimintakulttuuri syntyy vanhan ja uuden synteesisistä, joka on yhdessä keskustellen muotoiltu pohdinnan tuloksena. Uuden toimintakulttuurin toteutuminen edellyttää kaikilta uusiin toimintamalleihin sitoutumista ja myös jatkuvaa reflektointia ja yhdessä keskustelua. (Kinos 2017.)

Toimintakulttuurin muutos edellyttää vahvaa johtamista. Johtamisrakenteiden selkeyttämisen myötä jokainen organisaatiossa tietää, miten rakenteet tukevat hyvän varhaiskasvatuksen toteutumista. Pedagogiikan johtaminen on kuvattu seuraavassa kuviossa ja tarkemmat rakenteet liitteessä 8.

Kuva 7. Pedagogiikan johtamisen kokonaisuus Turussa¹²

”Pedagogisen työn johtaminen vaatii johtajalta omaa vahvaa näkemystä ja tietoisuutta varhaiskasvatuksesta, laadukkaan varhaiskasvatuksen merkityksestä, vaikuttavuudesta ja tuloksellisuudesta, pedagogiasta, lapsen oikeuksista sekä uusimmasta varhaiskasvatuksen tutkimustiedosta (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 74).”

Toimintakulttuurin kehittämistä henkilöstötasolla edesauttavat mm. tiimisopimus (liite 9) sekä mahdollinen kasvattajayhteisösopimus (liite 10).

Arviointi

Tiimitasolla toimintatapojen arviointiin voidaan hyödyntää seuraavia kysymyksiä (Heiskanen 2018, 107):

- Onko lasten kiinnostusten kohteet huomioitu?
- Onko päivän rakenne ryhmälle sopiva? Onko se toteutunut suunnitellusti?
- Onko pienryhmätoiminta toteutunut suunnitelman mukaisesti?
- Onko tiimin vuorovaikutustavavoista ja esimerkiksi lapsen haasteista puhumisesta sovittu yhdessä?
- Onko esim. ruokailun, siirtymätilanteiden, ulkoilun, leikkitilanteiden, tuonti- ja hakutilanteiden ja muiden arjen tilanteiden toimintatavat kuvattu ja noudatetaanko niitä?
- Miten pedagogiset ratkaisut on toteutettu?
- Miten yhteistyö eri tahojen kanssa toimii?

Tiimi- ja kasvattajayhteisösopimuksen arviointi.

¹² Soukainen, U. 2017

Organisaatiotasolla on hyvä tarkastella johtamisrakenteita ja niiden toimivuutta.

3.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt¹³

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt sisältävät fyysisen ulottuvuuden lisäksi psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Henkilöstö tarkastelee oppimisympäristöjä erilaisista näkökulmista. Voidaan puhua myös pedagogisesta kontekstista, jonka rakentaminen on henkilöstön vastuulla. Tällöin on kysymys niistä rakenteista, jotka mahdollistavat hyvän vuorovaikutuksen lasten ja aikuisten sekä lasten kesken. Oppimisympäristöihin liittyy kiinteästi turvallisuus. Jokaisessa päiväkodissa on laadittu pelastus- ja turvallisuussuunnitelma. Perhepäivähoidossa turvallisuutta tarkastellaan apulomakkeen avulla. Lisätietoa https://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas ja <https://www.laurea.fi/globalassets/laurea/documents/turvallinen-ja-hyvinvoiva-varhaiskasvatus---opas-varhaiskasvatuksen-turvallisuusjohtamiseen.pdf>

3.1.1 *Fyysinen oppimisympäristö*

Fyysisinä oppimisympäristöinä käytetään monipuolisesti fyysisten rakennusten lisäksi ympäröivää luontoa ja rakennettua ympäristöä. Ulkona toimiminen hyödynnetään pedagogisesta näkökulmasta. Lasten fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi ympäröivässä luonnossa toteutetaan oppimisen alueita toiminnallisen oppimisen näkökulmasta. Toiminnalliseen oppimiseen järjestetään koulutusta, tietoa saa myös erilaisista lähteistä, esim.

http://www.luontokoulut.fi/download/tietoa/Oppimaan%20koulun%20ulkopuolelle%2015_10_2015.pdf

3.1.2 *Psyykinen oppimisympäristö*

Psyykkisen oppimisympäristön luomisessa positiivinen pedagogiikka ja hyvetaidot edesauttavat lapsen hyvinvointia. *”Jokainen lapsi/oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. On tärkeää, että aikuinen on vuorovaikutustilanteissa aidosti läsnä ja kiinnostunut lapsesta sekä hänen tekemistään asioista.*

¹³ Tässä kohtaa paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma poikkeaa väliotsikoiden osalta perusteista. Vasukinkereissä käytiin keskustelua siitä, että oppimisympäristön merkitys on niin suuri, että Turun varhaiskasvatussuunnitelmassa se halutaan nostaa ensimmäiseksi.

Luottamuksellinen ilmapiiri kannustaa lapsia kertomaan esimerkiksi kohtaamastaan häirinnästä tai kiusaamisesta luotettavalle aikuiselle. Lasten psyykkistä turvallisuutta voidaan edistää vahvistamalla tunnetaitoja ja itsetuntoa. Kasvattajan tulee osata myös tunnistaa lapsen mahdolliset tuen tarpeet ja toimia pedagogisesti niitä edellyttävällä tavalla.” (https://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuus-opas/psyykkinen_turvallisuus)

Lapsen tunne- ja turvataitoja kehitetään eri tilanteissa. Tunnetaitojen kehittyminen lähtee siitä, että lapsi oppii tunnistamaan, nimeämään ja hallitsemaan omat tunteensa. Turvataitokasvatus toteutuu arjen tilanteissa kaikissa lapsiryhmissä, ja sen painopiste on terveen itsetunnon rakentumisessa. Turvataitokasvatuksen toteuttamisessa on tärkeää, että aikuiset ovat sopineet etukäteen toimintatavoista tilanteissa, joissa huoli herää. Tunne- ja turvataitojen opetteluun voidaan käyttää mm. Askeleittain-ohjelma, Turvataito-materiaali sekä Laatupelejä.

3.1.3 **Sosiaalinen oppimisympäristö**

Sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyy kiinteästi lasten sosiaalisten taitojen kehittyminen yhdessä toimien aikuisten ja toisten lasten kanssa. Vertaisryhmien toiminta varhaiskasvatuksessa tukee lasten oppimista toisiltaan. Myös sosiaaliset taidot kehittyvät. *”Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Sosiaalisesti turvallinen ja salliva oppimisympäristö mahdollistaa lasten jatkuvan vuorovaikutustaitojen kehityksen sekä sen, että lapsi kokee voivansa tehdä vuorovaikutusaloitteita ja toimia osallisena ryhmässä. Hyvä itsetunto, yhteisöön kuulumisen tunne ja kokemus aidoista vaikuttamismahdollisuuksista vahvistavat lapsen osallisuutta. Jokaisen varhaiskasvatusyhteisön jäsenen toiminta vaikuttaa oppimisympäristöjen rakentumiseen. Parhaimmillaan oppimisympäristöt tukevat sosiaaliseen turvallisuuteen kuuluvia asioita.”* (https://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas/sosiaalinen_turvallisuus)

Arviointi

Oppimisympäristöjen arviointiin hyödynnetään kontekstianalyysiä (Pihlaja 2001 a, liite 11) tai Kehittävä palaute –hankkeen lomaketta (liite 12).

Asiakastytyväisyyskyselyssä marras-joulukuussa (asteikko 1-5, 1= toteutuu huonosti, 5= toteutuu erittäin hyvin) on oppimisympäristöön liittyen seuraavat kysymykset:

Fyysinen ja psyykkinen ympäristö, yhteensä tavoitetaso

Varhaiskasvatus tarjoaa pysyviä vuorovaikutussuhteita/ ihmissuhteita.

(Tavoitetaso edellä olevaan väittämään on 5)

Ulkotilat mahdollistavat lasten turvalliset leikit.

Ulkotilat mahdollistavat lasten monipuolisen toiminnan.
 Sisätilat mahdollistavat lasten turvalliset leikit.
 Sisätilat mahdollistavat lasten monipuolisen toiminnan.
 Olen tietoinen, että varhaiskasvatuksessa on turvallisuusohjeistus.
 Olen tyytyväinen lapselleni varhaiskasvatuksessa tarjottaviin aterioihin.
 Olen tyytyväinen varhaiskasvatuspaikan siisteystasoon.
 Aterioihin ja siisteystasoon liittyvät vastaukset käsitellään kyseisen palveluntuottajan kanssa.
Tavoitetaso on 4,5.

3.2 Oppiva yhteisö

Oppivassa yhteisössä osaaminen ja sen jakaminen ovat keskeisessä asemassa. Yhteisön osaamistarpeita pohditaan tulevaisuuden näkökulmasta. Osaamisen hyödyntäminen organisaatiossa tapahtuu esimerkiksi koulutuksen ja erilaisien osaamisen jakamisen keinoin (esim. työnkierto, benchmarking, mentorointi). Oppivassa organisaatiossa myös työ nähdään oppimisen mahdollistajana. Oman työn reflektointi, hiljaisen tiedon jakaminen, asiakkailta ja kollegoilta saatu palaute, kehityskeskustelut ja työn kehittäminen yhdessä muiden kanssa lisäävät osaamista.

Arviointi

Osaamista arvioidaan vuosittain henkilökunnan kehityskeskusteluissa ja osaamiskartoituksessa. Arviointien tuloksia hyödynnetään koulutussuunnitelman laatimisessa. Työnantajan täydennyskoulutusvelvoite on 3 pv/ henkilö/ vuosi.

3.3 Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Toimintaympäristö järjestetään siten, että lapsella on mahdollisuus erilaisiin leikkivalintoihin. Valintojen tukena voivat olla esimerkiksi leikinvalintataulut ja kuvat. Leikkiin on tarjolla monipuolisia välineitä, joita voidaan vaihdella eri ryhmien kesken. Leikkiympäristö rakennetaan houkuttelevaksi ja esteettiseksi. Lapsia ohjataan leikin päätteeksi myös järjestämään leikkiympäristö seuraavaa leikkiä varten. Leikkiympäristöä muunnellaan lasten kiinnostuksen kohteita ja toimintasisältöjä tukevaksi yhdessä lasten kanssa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tiedostaa pitkäkestoisen leikin merkitys lapsen mielikuvituksen ja ajattelun kehittäjänä. Pitkäkestoisella leikillä ei tarkoiteta välttämättä ajallisesti pitkää aikaa, vaan että leikki elää ja kehittyy lapsen

mielessä ja se voi jatkua myös eri päivinä ja eri tilanteissa. Pitkäkestoisessa leikissä lapsi viihtyy ja hän keskittyy tekemiseensä. Pitkäkestoinen leikki saattaa alkaa esimerkiksi leikkiympäristön rakentamisella ja jatkua sitten itse leikkinä. Mahdollistamalla pitkäkestoinen leikki lapset pystyvät kehittämään keksimäänsä leikkiä eteenpäin.

3.4 Lapsen ja perheen osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan: *”Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa.”* (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

”Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta sukupuolesta, iästä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansallisuudesta, kielestä, uskonnosta ja vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Tasa-arvon tavoin myös yhdenvertaisuus on perusoikeus.” (www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi) Kieleen, etnisyyteen, katsomukseen ja lapsen tarvitsemaan tukeen on tarkempaa kuvausta tämän suunnitelman muissa luvuissa:

- 3.5 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
- 4.4 Oppimisen alueet: Kielten rikas maailma, Minä ja meidän yhteisömme
- 5 Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki.

Tässä luvussa paneudutaan pääasiassa tasa-arvoon osallisuuden näkökulmasta.

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että huoltajat ja kasvattajat tuntevat lasten ikätaidot ja oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet ja ominaispiirteet. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä.

Osallisuus lapsen näkökulmasta nähdään mahdollisuuksina toimia ja vaikuttaa, sekä ymmärrystä ja kokemusta siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön ja on siellä arvokas. Lapsi voi vaikuttaa asioihin mielipiteillään tai toimillaan. Hän on

arvokas omana itsenään. Lapsen osallisuutta voidaan lisätä esimerkiksi käyttämällä taidelähtöisiä menetelmiä, sadutusta, yhdessä tekemistä ja leikkiä. Lapsen osallisuus tulee esille myös pedagogisen dokumentoinnin välityksellä, jolloin eri tavoin kuvataan lapsiryhmien ja lasten toimintaa. Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi ryhmässä kirjataan lasten ideoiden pohjalta lähteneitä projekteja ns. kehkeytyvän opetussuunnitelman periaatteilla.

Osallisuuden tavoitteena on edistää lapsen omatoimisuutta ja aktiivisuutta, jonka johdosta heillä olisi hyvät valmiudet tulevaisuutta varten ja itseluottamusta omiin kykyihin. Yhdessä lapsen kanssa toimiessa tuetaan lapsen yhteistyökykyä ja kasvamista toista kunnioittavaksi kansalaiseksi.

Ryhmässä varmistetaan, että lapset tulevat kuulluksi, ja heitä tuetaan ilmaiseen mielipiteensä, jotka huomioidaan. Lapset otetaan mukaan päätöksentekoprosessiin, ja henkilökunta kehittää käytäntöjä, jotka mahdollistavat lasten ja aikuisten välisen vallan jakamisen ja vastuun ottamisen päätöksiä tehdessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhä enenevässä määrin lapset huomioidaan toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvatushenkilöstön tulee olla tietoinen tavoitteista koko ajan. Tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi voidaan ryhmässä hyödyntää suunnittelupohjaa (liite 13).

Huoltajien osallisuus toteutuu ensisijaisesti jokapäiväisessä kanssakäymisessä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Varhaiskasvatuksen velvollisuus on järjestää huoltajille erilaisia mahdollisuuksia osallistua. Toimintaa tuodaan näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin avulla.

Lisätietoa esimerkiksi <http://www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/>

Arviointi

Osallisuus huoltajat

- Erilaisten asiakaspalautteiden läpikäynti ja toimenpiteiden suunnittelu palautteiden johdosta.
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun osallistuminen yhdessä lapsen kanssa.
- Ryhmän suunnitelman laatiminen yhdessä henkilökunnan kanssa syksyisin ja suunnitelman arviointi.

Osallisuus lapset

- Toiminnan ja oppimisympäristöjen arviointi pedagogisen dokumentoinnin avulla.
- Kehkeytyvä opetussuunnitelma

Kieli- ja kulttuuritietoisuus

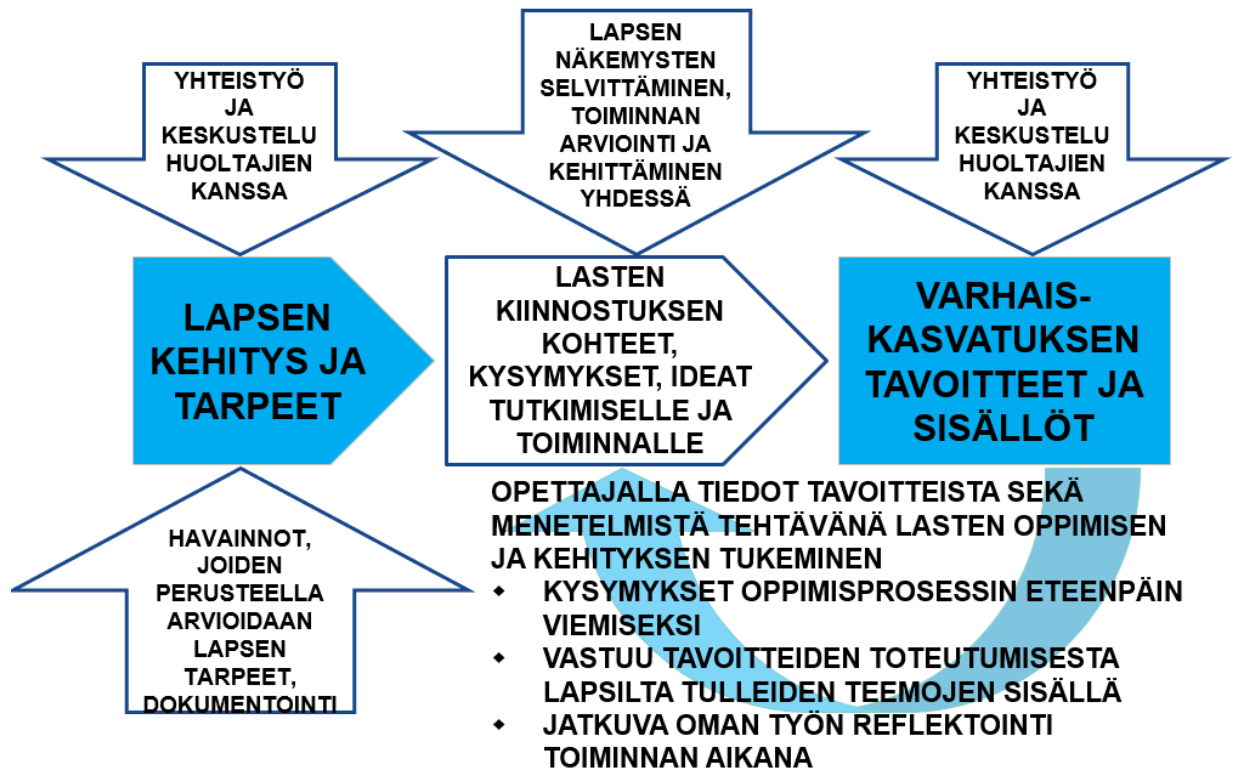
- Pedagoginen dokumentointi
- Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat
- Lasten kielisuunnitelmat

Tuen toteutumisen arviointi

- Pedagoginen dokumentointi
- Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat

Sukupuolten välisen tasa-arvon arviointi

- Tasa-arvoisen kasvattajan muistilista (www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi)

Kuva 8. Lapsia ja perheitä osallistava ja erilaiset lapset huomioiva varhaiskasvatus (lapsilähtöinen pedagogiikka)

”Taitava kasvattaja löytää kasvatuksen sisällöt lapsen kiinnostuksista ja menetelmät lapsen tavoista oppia.” (Pihlaja 2001, 21.)

Kasvatusta määrittävät lapsen yksilölliset tarpeet ja persoonallisuus. Hyvässä varhaiskasvatuksessa yhteisöllisyys ja yksilöllisyys yhdistyvät lasten edun näkökulmasta. Lapsia rohkaistaan kehittämään kykyjään ja tekemään valintojaan. Aikuinen ei määrittele lapselle valmiiksi esimerkiksi perinteisiä roolimalleja. Lapsia ohjataan leikkeihin toiminnan, iän, kehitystason tai tilanteen mukaan, ei sukupuolen mukaan. Lasten erilaisuus ja kulttuurierot tulee huomioida ryhmän ohjauksessa avoimesti, rehellisesti ja ammatillisesti. Oma asenteiden tunnistaminen on edellytys ammatilliselle toiminnalle.

3.5 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Monikulttuurinen Turku tarjoaa hyvän mahdollisuuden kulttuurisen moninaisuuden tarkasteluun yhdessä lasten kanssa. Lasten tutustuttaminen eri kulttuureihin tapahtuu luontevasti arjen toiminnoissa. Eri kulttuureihin liittyy myös erilaisia katsomuksia. Lähtökohtana eri kulttuurien tutustumiseen on turkulaisen ja suomalaisen kulttuuri-identiteetin vahvistaminen. Tuettu Suomen kielen opetus edesauttaa lapsen kotoutumista suomalaiseen kulttuuriin.

Katsomuskasvatus on osa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tähän kuuluu oleellisesti uskonnon lisäksi erilaisten kokemusten, elämysten, arvojen ja asenteiden pohdinta sekä käsittely lapsilähtöisesti lapselle ymmärrettävällä tavalla. Suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa korostuu kristilliset perinteet, jotka luovat lapselle ymmärrystä omista juurista, itsetunnosta ja minäkuvasta. Osana katsomuskasvatusta korostetaan uskontodialogin vahvistamista. Lapsille ja perheille tämä tarkoittaa oman uskonnon lisäksi erilaisten uskontojen ymmärrystä; opitaan kunnioittamaan myös toisten uskontojen ainutlaatuisuutta ja näkemään uskontojen mahdollisuus täydentää toinen toisiaan.

Varhaisen kielen oppimisen tukeminen:

Tunnista ja käytä päivittäisiä keskustelumahdollisuuksia

Helpota lasten välisiä keskusteluja

Varmista vuorovaikutuksen laatu

Käytä kieltä monipuolisesti

Tue ja mahdollista varhaista lukutaitoa

Arvosta ja tue monikielisyyttä

- arvosta molempia/ kaikkia kieliä
- käytä kieliä selkeästi
- viestintäkäytäntöjen laadun varmistaminen
- viestintäkäytäntöjen määrän varmistaminen
- lauseiden käyttäminen johdonmukaisesti ja toistuvasti
- virheiden rakentava käsittely

(Isler, Kirchhofer, Hefti, Simoni & Frei 2017, 2–3 ja 15–16)

Kulttuurisen moninaisuuden ja kielitietoisuuden tukemiseksi on laadittu ohjeistus Turun kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus.

3.6 Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Terveelliset, turvalliset ja liikunnalliset elämäntavat edesauttavat lapsen hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen toimintamallien lisäksi lapsen hyvinvointia tuetaan

yhteistyöllä eri yhteistyötahojen kanssa verkostotyössä sekä yhteistyöhön liittyvillä ohjeistuksilla.

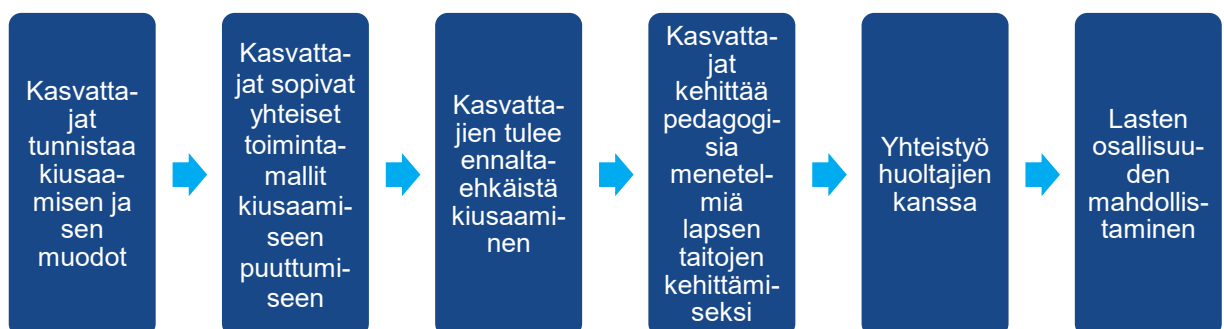
Hyvinvoinnin kannalta tärkeää on turvallinen ilmapiiri, jossa lapsi voi olla omana itsenään ja tukemalla hänen kulttuurista ja kielellistä identiteettiään. Lapsi ohjataan kunnioittamaan ympäristöään ja sen jäseniä. Lapsille kerrotaan heidän ikätasonsa huomioiden, miten he voivat omalla toiminnallaan edistää kestävästä kehitystä. Aikuisen esimerkki on tärkeä.

Hyvinvointiin liittyy kiinteästi kiusaamisen ehkäisy. Perustana on, ettei kiusaamista pääse edes syntymään. Tähän voidaan vaikuttaa monella tavalla. Tuemmalla lapsen kykyä huomioida toiset ihmiset tuetaan samalla hänen empatiakykynsä kehittymistä. Kiusaamisen ehkäisyyn yksiköissä ja ryhmissä on erikseen kirjatut kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmat, jotka käydään läpi huoltajien kanssa.

3.6.1 *Kiusaamisen ehkäisy*

”Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnustetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 27.)

Kasvattajilla on hyvä olla samanlainen käsitys kiusaamisesta, jotta he puuttuvat samoihin asioihin ja näin kiusaamisen ehkäisy on systemaattista ja johdonmukaista. Kiusaaminen pitää erottaa riitelystä ja vastoinkäymisistä. Pienten lasten parissa kiusaamisen määrittelyssä huomioidaan se, mitä lapsi itse kokee.

Kuva 9. Kiusaamisen ehkäisy

Yksikön kiusaamisen ehkäisysuunnitelmassa (liite 14) tulisi näkyä seuraavat asiat:

- mitä laki ja valtakunnallinen varhaiskasvatuksen suunnitelma sanovat lapsen oikeudesta turvalliseen päivähoitoon
- päiväkodin arvot ja näkemys siitä, mitä kiusaaminen on
- kiusaamisen huomaaminen ja tunnistaminen
- kiusaamiseen puuttumisen keinot ja seuranta
- kiusaamisen ehkäisyn keinot
- yhteistyö vanhempien kanssa
- dokumentointi ja suunnitelman arviointi
- suunnitelman päivittäminen ja siitä tiedottaminen (Kirves & Stoor-Grenner)

Lisätietoa <https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/08/04185732/Kiusaamisen-ehkäisy-varhaiskasvatuksessa-B5-www.pdf>

3.6.2 *Kestävä elämäntapa*

Kestävään elämäntapaan liittyy erilaisia näkökulmia, jotka on kuvattu seuraavassa kuvassa 10.

Kestävän kehityksen tueksi on valtakunnallinen KEKE päivähoidossa -ohjeistus:

”Kestävän kehityksen kasvatus on vastuun antamista ja vastuun kantamista. Kestävän kehityksen työ on oman ja lähiyhteisön toiminnan tarkastelua kestävän kehityksen näkökulmasta. --- Kestävän kehityksen työssä on tärkeää antaa suunnittelu- ja toteutusvastuuta kaikille toimijoille taaperoista päiväkodin johtajaan ja huoltomiehestä keittiöhenkilökuntaan. Alueen muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö rikastuttaa päiväkodin arkea. Lisäksi lähiympäristön tuntemus luo turvallisuutta ja auttaa lapsia juurtumaan kotiseudulleen.” (KEKE päiväkodissa 2010, 7.)

Ympäristökasvatuskäsitteen rinnalla käytetään kestävän kehityksen käsitettä. Ympäristökasvatusta/ kestävää kehitystä voidaan siis tarkastella kuvan 10 eri näkökulmista. Silloin, kun puhutaan ympäristöstä kunkin omana elinpiirinä, sitä tarkastellaan henkilökohtaisten kokemusten ja elämysten kautta. Lasten kanssa retkeillään luonnossa ja kuljetaan erilaisissa ympäristöissä tutkien ja kokeen. Varhaiskasvatuksessa ympäristökasvatus tukee lapsen luontosuhdetta, opettaa lasta huolehtimaan vastuullisesti ympäristöstään ja näin ohjata kohti kestävää elämäntapaa. Sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä tuetaan yhdessä toimimalla ja esimerkiksi kansanperinteeseen tutustumalla.

Kuva 10. Kestävä kehitys Turun varhaiskasvatuksessa

Lisämateriaalia:

https://www.kierratyskeskus.fi/files/4679/Keke_paivakodissa.pdf

<https://www.hsy.fi/fi/opettajalle/Sivut/default.aspx>

3.7 Yhteistyö esiopetuksen sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen kanssa

Yhteistyö esiopetuksen kanssa kuvataan ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat siirtyvät esiopetuksen käyttöön seuraavasti:

- ✓ Mikäli lapsi siirtyy kunnallisesta varhaiskasvatuksesta kunnalliseen esiopetukseen, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy tietojärjestelmässä lapsen mukana.

- ✓ Mikäli lapsi siirtyy kunnallisesta yksiköstä yksityisen palveluntuottajan yksikköön tai päinvastoin tai yksityisen palveluntuottajan yksiköstä toisen yksityisen palveluntuottajan yksikköön, kopio siirtyy postin välityksellä, mikäli huoltaja on antanut kirjallisen suostumuksen asiakirjan siirtämiseen (lomake liite 3). Tällöin myös kopio lupalapusta siirtyy varhaiskasvatussuunnitelman mukana.

Yhteistyö terveys- ja sosiaalipalvelujen kanssa toteutetaan tarkennetun perhekeskusmallin mukaisesti siten, että lapsen asioita käsitellessä huoltaja/ huoltajat osallistuvat lähtökohtaisesti yhteistyötapaamisiin. Mikäli tätä mahdollisuutta ei ole, huoltajalta/ huoltajilta pyydetään kirjallinen lupa lapsen asioiden käsittelyyn. Huoltaja/ huoltajat saavat yhteenvedon yhteistyötapaamisessa sovituista asioista henkilöltä, joka on tapaamisen kutsunut koolle.

4 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

Pedagogisen toiminnan suunnittelun tarkoituksena on tuoda näkyväksi tavoite ja keinot. Lasten ja huoltajien osuutta suunnittelussa lisätään varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Koska toiminta on lapsilähtöistä, toiminnan etukäteissuunnittelun lisäksi on erittäin tärkeää dokumentoida, mitä tapahtuu ja verrata jatkuvasti toteutunutta tavoitteisiin. Etukäteissuunnittelussa huomioidaan lapsen ja lapsiryhmän tarpeet sekä lasten vasut. Kaikkea ei suunnitella etukäteen, vaan hyödynnetään ns. ”pedagogiseen hetkeen tarttumista”. Tämä tarkoittaa aiemmin kuvassa 8 kuvattua prosessia, jossa henkilöstöllä on tieto tavoitteista ja menetelmistä, joita kohti lasten ideoita hyödyntämällä edetään.

Arvointi

Asiakastyytyväisyyskyselyssä marras-joulukuussa (asteikko 1-5, 1= toteutuu huonosti, 5= toteutuu erittäin hyvin) on **varhaiskasvatuksen toteuttamiseen** liittyen seuraavat kysymykset:

Lapsi huomioidaan henkilökohtaisesti saapuessa ja lähtiessä.

Lapseni on tervetullut varhaiskasvatukseen.

Lapsellani on varhaiskasvatuksessa hyvä olla.

Riittävästi lapsen kehitystä edistävää toimintaa.

Lapseni saa leikkiä riittävästi yhdessä toisten lasten kanssa.

Lapsellani on mahdollisuus lepoon ja rauhaan tarvittaessa.

Lapseni saa tarvitsemaansa tukea (eo: yte) tarvittaessa tehostettua tai erityistä tukea.

Varhaiskasvatus edistää lapseni kasvua, kehitystä ja oppimista.

Tavoitetaso 5

Varhaiskasvatuksen järjestäminen

Lapseni on tällä hetkellä mieleisessäni varhaiskasvatuksessa *tavoitetaso 5*.

Loma-aikojen (koulujen yleiset loma-ajat) järjestelyt sopivat perheellemme *tavoitetaso 4*.

Kuntamme esiopetus tukee koulun aloittamista.

Henkilökunta tekee työtään ammattitaitoisesti *tavoitetaso 5*.

Pedagogisen toiminnan toteutumista arvioidaan yhdessä lasten kanssa, kun tarkastellaan kehkeytyvää opetussuunnitelmaa.

Huhti-toukokuussa on henkilöstölle kysely varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteutumisesta. Vastaukset käsitellään yksiköissä sekä kesäkuussa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kehittämistiimissä. Arvioinnin perusteella suunnitellaan toimenpiteet tulevaa toimintakautta silmällä pitäen.

4.1 Pedagoginen dokumentointi

Pedagogista dokumentointia toteutetaan erilaisten menetelmien avulla. Dokumentoinnin avulla varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee näkyviksi ja ymmärrettäviksi juuri oman ryhmän lapsille ominaisia tapoja ajatella ja toimia. Lapsille ja huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua dokumentointiin. Dokumentointi auttaa palauttamaan lasten ja aikuisten mieliin ajatteluun ja toimintaan liittyviä tapahtumia. Dokumentointi vahvistaa vuoropuhelua lasten kanssa sekä lasten kesken ja rikastaa näin lasten kokemuksia. Kokemukset jalostuvat yhteisellä pohdinnalla. Samalla lasten osallisuus kasvaa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on tehdä asioita yhdessä lasten kanssa vuorovaikutuksessa lasten sosiaalisuutta tukien: osallistumalla lasten maailmaan. Päähuomio siirtyy opettamisesta oppimiseen, kun kehitetään kuuntelemisen kulttuuria. (Keskinen & Lounassalo 2011.)

Dokumentoinnista pedagogiseen dokumentointiin (lähteenä edu.fi-sivusto, (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, Opetushallitus 2018)

Dokumentointi: Muistojen tallettaminen esim. valokuvat, kasvunkansiot, viikkokirjeet, lasten piirustukset, aikuisten muistiinpanot • Toiminnan näkyväksi tekeminen • Toiminnasta tiedottaminen.

Pedagoginen dokumentointi: Toiminnan suunnittelu, arviointi ja kehittäminen dokumenttien prosessoinnin myötä • Lasten ja huoltajien osallisuuden lisääminen • Yhteisten merkitysten luominen siitä, mikä varhaiskasvatuksessa on tärkeää • Varhaiskasvattajien ammatillinen kehittyminen.

Dokumentointi muuttuu pedagogiseksi dokumentoinniksi, kun lasten kanssa yhdessä keskustellaan esim. piirustuksista, valokuvista ja keskustelun avulla kehitetään toimintaa.

Lisämateriaalia:

https://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/varhaiskasvatus/vasu2017tuki-materiaalit/pedagoginen_dokumentointi

https://www.edu.fi/download/190253_Johdanto_pedagogiseen_dokumentointiin.pdf

https://www.edu.fi/download/190256_Kokosetti_vika.pdf

4.2 Monipuoliset työtavat

Monipuoliset työtavat sisältävät muun muassa leikkiä, tieto- ja viestintätekniisten laitteiden käyttöä, tutkimista, kuvallista ilmaisua ja musiikkia. Monipuolisten työtapojen käytön varmistamiseksi on kasvattajille laadittu ”muistilista” (liite 15), jota hyödyntämällä voidaan eri projekteissa tarkastella, että asioita on käsitelty mahdollisimman monipuolisesti.

4.3 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Nykytutkimuksen valossa leikillä voidaan nähdä olevan monta eri näkökulmaa: lapsuuden sosiologinen näkökulma, kulttuurihistoriallinen näkökulma, leikkipedagoginen näkökulma sekä neuropsykologinen näkökulma (Åkerfelt 2016). Leikillä on kehityksellinen tehtävä. Lapsen ajattelu, kieli ja mielikuvitus kehittyvät, ja näillä on yhteys lapsen hyvinvointiin.

Leikissä näkyvät monenlaiset taidot, muun muassa lapsen asema ryhmässä, sosiaalinen kompetenssi, sosiaaliset taidot, tunneilmaisu ja lasta askarruttavat ajankohtaiset asiat. Aikuisella on leikissä aktiivinen rooli. Kasvattajan havainnot lapsen leikistä ovat tärkeitä, koska näin hän saa tietoa siitä, mitkä asiat lasta kiinnostavat, mitä lapsi ajattelee sekä myös, minkälaiset sosiaaliset suhteet lapsella on. Leikkiä tuetaan osallistumalla leikkiin, tuomalla leikki-ideoita, roolimalleja ja viemällä leikkiä eteenpäin. Samalla leikissä voidaan vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja mallittaa ristiriitatilanteiden selvittämistä.

Myös tunteiden säätely ja tunteiden hallinta kehittyvät leikin yhteydessä. Leikin avulla lapset purkavat ja käyvät läpi eri tunnetiloja sekä haasteellisia/ vaikeitakin kokemuksia. Lapsen oma-aloitteisen ja aktiivisen toiminnan tukeminen edistää lapsen itsetuntemusta, ja lapsi saa silloin aidon onnistumisen kokemuksen.

Tuetun leikin merkitys lapsen sosiaalisten taitojen tukemisessa on tärkeää. Roolileikeissä lapsi saa ottaa itselleen erilaisia rooleja ja sitä kautta kehittää itsetuntemustaan ja myös itsetuntoaan. Esineleikin avulla lapsi saa kokemuksia mm. erilaisista materiaaleista.

Oheismateriaalia leikin tukemiseksi

https://www.edu.fi/download/181135_leikki_esiopetuksessa_tukimateriaali.pdf

http://www.socca.fi/kehittaminen/aiempaa_kehittamista/varhaiskasvatus_vkk-metro/ajankohtaista/nyt_me_tiedetaan_etta_aikuisten_kuuluukin_leikkia_vkk-metron_leikin_kehittamiskauden_tutkimus_on_julkaistu.7382.news

http://www.socca.fi/julkaisut/oppaat/leikki_astuu_varpaille.2987.shtml

4.4 Oppimisen alueet

KIELTEN RIKAS MAAILMA

Lapsen kielelliset valmiudet kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Turvallinen ja kiireetön ilmapiiri edesauttaa lapsen itseilmaisua ja sitä kautta kielen oppimista. Oppiessaan oman äidinkieltänsä lapsi samalla oppii kieleen sitoutuneen kulttuuriperinnön. Kasvatushenkilöstö siirtää lapsille kulttuuriperintöä mm. lorujen, kansansatujen, perinneleikkien ja –laulujen avulla. Rytmillä, melodialla ja liikkeellä on tärkeä osuus lapsen kielellisessä kehityksessä. Suomen kielen tukeminen –opetuksella tuetaan vieraskielisten lasten suomen kielen kehitystä.

Kuva 11. Föri-pulu (kuva kaupungin viestintä)

"Lapsen ja aikuisen yhteinen lukuhetki on elävää vuorovaikutusta. Lapsi voi keskeyttää lukevan aikuisen, kun kirja herättää ajatuksia ja kysymyksiä. Kuvien katseluun voi palata aina uudelleen, ja kuvien tutkiminen yhdessä synnyttää"

tää usein monipolvisia, mielikuvitusta, ajattelua ja kieltä kehittäviä keskusteluja. Parhaat kuvakirjat ovat arjen käyttötaidetta, ja ne ovatkin monelle lapselle ensimmäinen kosketus kuvataiteeseen.” (Turunen 2005.)

Myös mediakasvatuksen avulla voidaan rikastaa kielten maailmaa. Lisätietoa: <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/>

Vieraiden kielten oppimiseksi Tuomaansillan yksikössä on englannin kielirikasteista ja Kerttulin yksikössä ruotsin kielirikasteista varhaiskasvatusta. Joissakin turkulaisissa päiväkodeissa toteutetaan kielisuihkukerhoja. Yksityisistä palveluntuottajista löytyy eri kielisiin painottuneita kielipäiväkoteja.

Lisämateriaalia:

https://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/varhaiskasvatus/vasu2017tukimateriaalit/kielten_rikas_maaailma

ILMAISUN MONET MUODOT

Musiikillista, kuvallista sekä sanallista ja kehollista ilmaisua tuetaan erilaisissa projekteissa ja monipuolisten työmenetelmien avulla. Sen lisäksi, mitä lapsi tai lapsiryhmä itse tuottavat, tutustutetaan lapset myös eri taiteenlajeihin käymällä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi taidenäyttelyissä, konserteissa tai kuuntelemalla erilaista musiikkia. Kuvallista ilmaisua tuetaan tutustuttamalla lapsi erilaisiin materiaaleihin ja työtapoihin.

Kuva 12. Prinsessoja varissuolaisesta päiväkodista

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

Lapsen aikakäsitys kehittyy konkreettisten asioiden välityksellä. Lapsen kuvaa menneisyydestä lähdetään rakentamaan lapsen omasta kasvuympäristöstä ja perheestä käsin. Tavoitteena on, että lapsi hahmottaa oman paikkansa suomalaisessa kulttuurissa. Turun varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon nykykäytäntöjen taustalla olevat perinteet ja tavat. Keskeisimpiä näistä ovat vuoden kiertoon liittyvät juhla- ja merkkipäivät ja niiden viettoon sisältyvät perinteet. Myös lapsiryhmässä olevien eri kulttuureista tulleiden lasten kulttuuria huomioidaan eri tavoin. Liitteessä 7 on tarkempaa tietoa siitä, miten kulttuuripalvelut tukevat turkulaiseen kulttuuriin tutustumista.

Lasten kanssa toimiessa eettisiä kysymyksiä kohdataan arjen tilanteissa. Aikuinen antaa tilaa lapsen ihmettelylle ja auttaa lapsen moraalien kehittymistä. Lasten jokapäiväinen elämä sisältää tilanteita ja tapahtumia, joita voidaan käsitellä oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen näkökulmista. Kasvattajat luovat turvallisen, kannustavan ja hyväksyvän ilmapiirin, jossa voidaan tarkastella lasta kiinnostavia eettisiä kysymyksiä. Alkukeskustelussa ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa kasvattajat keskustelevat perheen arvoista yhdessä huoltajien kanssa kunnioittaen perheen yksilöllisyyttä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen kiinnittää huomion erilaisten tieto- ja viestintäteknologisten välineiden hyödyntämiseen varhaiskasvatuksessa. Oppimisen sisältönä voidaan puhua **mediakasvatuksesta**. Mediakasvatusta voidaan tarkastella Mediamuffinssi-hankkeen mukaan neljästä eri näkökulmasta: taidekasvatuksellinen, teknologiakasvatuksellinen, yhteiskunta- ja kulttuurikriittinen sekä suojelullinen näkökulma. Mediakasvatuksen taidekasvatuksellinen näkökulma sisältää esimerkiksi yhteistyön kulttuuritoimen kanssa, dokumentoinnin, lapsen kasvun kansion, lasten omat esitykset, spontaanit esitykset ja musiikin. Lasten toteuttaessa mediakasvatusta edistetään yhteisössä toimimisen taitoja sekä kuvallisen ilmaisun kehittymistä. Saduttaminen ja satujen nauhoittaminen tuovat aikuiselle tärkeää tietoa lapsen kehitysvaiheesta. On myös tärkeää pohtia lapsen kanssa, mikä on totta ja mikä tarua. Näin lapsen kriittinen medialukutaito kehittyy.

Minä ja meidän yhteisömme sisältää myös katsomuskasvatusta, josta Opetushallitus on antanut ohjeistuksen (https://www.oph.fi/download/189008_Ohje_varhaiskasvatuksen_katsomuskasvatuksen_toteuttamisesta_ja_uskonollisis.pdf)

"1. Katsomuskasvatus varhaiskasvatuksessa"

Opetushallituksen hyväksymien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 mukaan varhaiskasvatukseen sisältyy katsomuskasvatusta, jossa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Varhaiskasvatus

on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Sitouttamattomuus tarkoittaa, että katsomuksia tarkastellaan tasaveroisina arvottamatta niitä. Lasta ei saa ohjata mihinkään katsomukseen eikä häneen saa katsomuksellisesti vaikuttaa.

Katsomuskasvatus on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjattuna ”Minä ja meidän yhteisömmme” -oppimisen alueeseen. Katsomuskasvatus on yleissivistävää ja sitä toteutetaan osana varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa ja heidän kanssaan pohditaan askarruttavia elämänskysymyksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, luku 4.5)

Varhaiskasvatuksen henkilöstö vastaa katsomuskasvatuksesta ja sen käytännön toteutuksesta. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee toimia ammatillisesti katsomuksellisesti moninaisessa ympäristössä omasta katsomuksestaan riippumatta. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatukseen ei kuulu minkään uskonnon tai katsomuksen opetusta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa seurakunta mainitaan esimerkkinä alueellisesta ja paikallisesta yhteistyötahosta. Myös muiden uskonnollisten yhteisöjen kanssa voidaan tehdä yhteistyötä. Yhteistyö tapahtuu varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyössä tulee aina huomioida lapsen etu ja toiminnan tulee olla pedagogisesti perusteltua.

2. Perinteiset juhlat varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa voidaan viettää perinteisiä juhlia, kuten joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Varhaiskasvatuksen järjestäjät päättävät juhlista ja niiden sisällöstä. Varhaiskasvatuksessa juhlat ovat osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista pedagogista toimintaa ja niiden suunnittelu lähtee lapsiryhmästä ja sen tarpeista.

Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa (Varhaiskasvatustilain 3 §). Nämä tavoitteet tulee olla lähtökohtana myös juhlaperinteiden vaalimisessa ja kehittämisessä.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavien lasten yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että heillä on mahdollisuus tutustua varhaiskasvatuksen juhlissa suomalaiseen kulttuuriin. Myös lapsiryhmän kulttuurinen moninaisuus otetaan huomioon juhlien suunnittelussa. Tässä voidaan tehdä yhteistyötä huoltajien sekä eri kieli ja kulttuuriryhmien kanssa.

Juhliin voi sisältyä joitakin uskontoon viittaavia elementtejä. Tällaiset juhlatraditiot ovat samalla tavoin kuin esi- ja perusopetuksessa osa suomalaista kulttuuria. Juhlaan mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren tai hengellisen laulun laulamisen johdosta juhlaa ei voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden nimissä pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena (Perustuslakivaliokunnan mietintö 10/2002 vp ja 2/2014 vp).

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee tiedottaa riittävän ajoissa tiedon juhlista ja muista tilaisuuksista, jotka sisältävät uskontoon viittaavia elementtejä tai uskonnon harjoittamista. Tarvittaessa huoltajien kanssa voidaan sopia lasta koskevista yksilöllisistä järjestelyistä esimerkiksi silloin, jos huoltaja ei halua lapsen osallistuvan kaikkeen juhlaan kuuluvaan ohjelmaan. Järjestelyt, kuten lapsen poistuminen juhlatilasta osaksi aikaa, tulee toteuttaa hienotunteisesti ja mahdollisimman vähän huomiota herättävästi. Järjestelyistä sovittaessa tulee ottaa huomioon lapsen turvallisuus.

3. Uskonnollisiin tilaisuudet ja toimitukset

Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat päättää, järjestetäänkö varhaiskasvatuksen yhteydessä uskonnollisia tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia ja uskonnollisia päivänavauksia, ja uskonnollisia toimituksia, kuten ruokarukouksia.

Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset ovat uskonnon harjoittamista. Perustuslain 11 §:n 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Viimeksi mainitun perusteella lasta ei voida velvoittaa osallistumaan jumalanpalvelukseen, uskonnolliseen päivänavaukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen. Vapaus olla osallistumatta uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen on riippumaton yhdyskunnan jäsenyydestä. Näin ollen myöskään tiettyyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia ei voida velvoittaa osallistumaan asianomaisen uskonnollisen yhdyskunnan tai varhaiskasvatuksen järjestäjän itse järjestämiin uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin. Toisaalta perustuslain 11 §:n 2 momentin tarkoituksena ei ole estää muiden positiivista uskonnon harjoittamisen vapautta.

Uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten aikana on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vaihtoehtoja ja mielekästä toimintaa (perustuslakivaliokunta 2/2014 vp). Vaihtoehtoisen toiminnan tulee olla, uskonnollista sisältöä lukuun ottamatta, luonteeltaan ja tavoitteiltaan mahdollisimman samankaltaista kuin siinä tilaisuudessa, jonka tilalla muuta toimintaa järjestetään. Varhaiskasvatuksessa tulee huolehtia myös siitä, ettei uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä aiheudu lapselle leimautumista tai muita haitallisia seuraamuksia. Olennaista on, että lapsen huoltajalle jää todellinen ja aito vapaus

valita, osallistuuko lapsi uskonnollista ainesta sisältäviin tilaisuuksiin ja toimituksiin.

Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset tulee järjestää erillään muusta toiminnasta. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee huolehtia, että vapaus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen toteutuu myös käytännössä, esimerkiksi siten, että vaihtoehtoiset tilaisuudet järjestetään fyysisesti erillään. Erityisesti varhaiskasvatuksen toiminta-ajan sisälle sijoittuvia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa harkittaessa tulee varmistua siitä, että niihin liittyvät käytännön järjestelyt voidaan toteuttaa siten, ettei lasten yhdenvertainen kohtelu vaarannu ja ettei leimautumista aiheudu. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on vastuu kaikkien eri toimintoihin osallistuvien lasten turvallisuudesta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei varhaiskasvatuksen toiminta-aikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia. Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä paikallisten seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien kanssa. Järjestäjä voi sopia, että varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten huoltajille tiedotetaan mahdollisuudesta osallistua vapaa-aikana eri seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien järjestämiin tilaisuuksiin kuten joulun ja kevätkirkkoon.

4. Yhteistyö huoltajien kanssa ja henkilötietojen käsittely

Huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kunnioittaen. Huoltajan valitessa lapselleen erityiseen katsoomukseen, kuten kristillisyyteen, perustuvan varhaiskasvatustalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Koska lapsella on huoltajan ilmoituksesta perustuslain 11 §:n 2 momentin nojalla mahdollisuus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen, huoltajille toimitettavista tiedotteista on käytävä ilmi varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävät uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset sekä niille vaihtoehtoinen toiminta. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tieto uskonnollisista tilaisuuksista ja toimituksista sekä niille vaihtoehtoista toiminnasta saavuttaa huoltajat riittävän ajoissa.

Lapsen huoltaja ilmoittaa, osallistuuko lapsi uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin vai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Ilmoituksen voi tehdä kertaluonteisesti esimerkiksi varhaiskasvatukseen ilmoittauduttaessa tai tarvittaessa tapauskohtaisesti. Ilmoituksen muodon päättää varhaiskasvatuksen järjestäjä. Ilmoituksen jälkeen varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että lapsen osallistuminen uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen taikka niille vaihtoehtoiseen toimintaan toteutuu huoltajan ilmoituksen mukaisena.

Ilmoitusten käsittelyssä varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee huomioida tietosuojalaissa (1050/2018) ilmenevät henkilötietojen käsittelyä ohjaavat periaatteet.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun (EOAK/1825/2016) perusteella perusopetuksen järjestäjällä oli oikeus käsitellä tilaisuuksiin ilmoittautumisiin liittyviä tietoja. Vastaavasti tietoja voidaan käsitellä myös varhaiskasvatuksessa. Henkilötietojen käsittely tulee suunnitella etukäteen ja määritellä käsittelyn tarkoitus. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee käsitellä henkilötietoja huolellisesti ja noudattaa hyvää tietojenkäsittelytapaa tietosuojalaissa säädetyllä tavalla. Tarkempaa ohjeistusta henkilötietojen käsittelystä on saatavilla tietosuojavaltuutetun toimiston sivuilta (www.tietosuojafi.fi).”

Lisämateriaalia esim. Haapasalo, T., Petäjä, H., Vuorelma-Glad, P., Sunden, M. & Pulkkinen, H. (toim.) 2017. Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Lasten Keskus Oy.

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Lapsille annetaan aikaa ja rauhaa keskittyä tutkimaan heille ominaisia kiinnostuksen kohteita. Tärkeintä on huomioida lasten omat ideat ja kiinnostuksen kohteet. Aikuinen antaa lapsille välineitä tutkimiseen.

Toiminnallisuus ja erilaisten projektien tekeminen yhdessä lasten kanssa lisää mm. lapsen matemaattisten valmiuksien kehittymistä. Matemaattiset käsitteet tulevat tutuiksi arjen tilanteissa: ruokailu, pukeminen, lelujen siivous, ympäristöä havainnoimalla, tutkimalla, kokeilemalla, vertailemalla, leikeissä, peleissä, rakenteluissa, askarteluissa, liikkumalla, monin erilaisin välinein. Leikkiessään lapsi kohtaa matemaattisia ongelmia, tällöin esimerkiksi pelit ja luokitteluun tukevat hyvin lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä. Luvut ja niitä vastaavat lukumäärät voidaan nähdä kulttuurisina välineinä vastaavalla tavalla kuin puhuttu kieli, ja niihin kiinnitetään huomiota arjen tilanteissa. Aikuisen tehtävänä on huomata lapsen kehitysvaihe ja luoda tilanteita, joissa ihmettelylle ja päättelylle on aikaa. Aikuinen tunnistaa lapsen lähikehityksen vyöhykkeen ja tukee lapsen suoriutumista aiempaa vaikeammista tehtävistä.

Luonnossa havaittavat ilmiöt, eliöt ja kasvit tarjoavat lapselle mielenkiintoisen ja konkreettisen tutkimuskohteen. Tavoitteena on muodostaa myönteinen ja kunioittava suhde luontoon kestävän kehityksen näkökulmaa unohtamatta. Retket lähiympäristöön tarjoavat lapselle elämyksiä, joiden kautta lapsen oma luontosuhde sekä suhde rakennettuun ja historialliseen ympäristöön syntyy.

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN

RUOKAKASVATUS (kuva 13)

Hyvä ruokailuhetki koostuu erilaisista asioista: otetaan huomioon ruokailun fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kokonaisuus. Kasvatushenkilöstö tu-

kee lapsen kehittymässä olevaa ruokaan ja ruokailuun liittyvää käsite- ja arvo- maailman moninaisuutta. Lapsille ruoka on aistittavissa, havaittavissa, tunnetta- vissa ja koettavissa. Yhdessä lasten kanssa tutustutaan ruokiin eri aistien välityk- sellä. Hygieniasiat sekä kestävä kehitys liittyvät läheisesti ruokakasvatukseen.

”Varhaiskasvatuksen ruokakasvatuksen keskeisenä tavoitteena on edis- tää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuol- lisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Ruokakasvatusta toteutetaan niin päivittäisissä ateriahetkissä kuin osana varhaiskasvatuksen muuta toimin- taa.

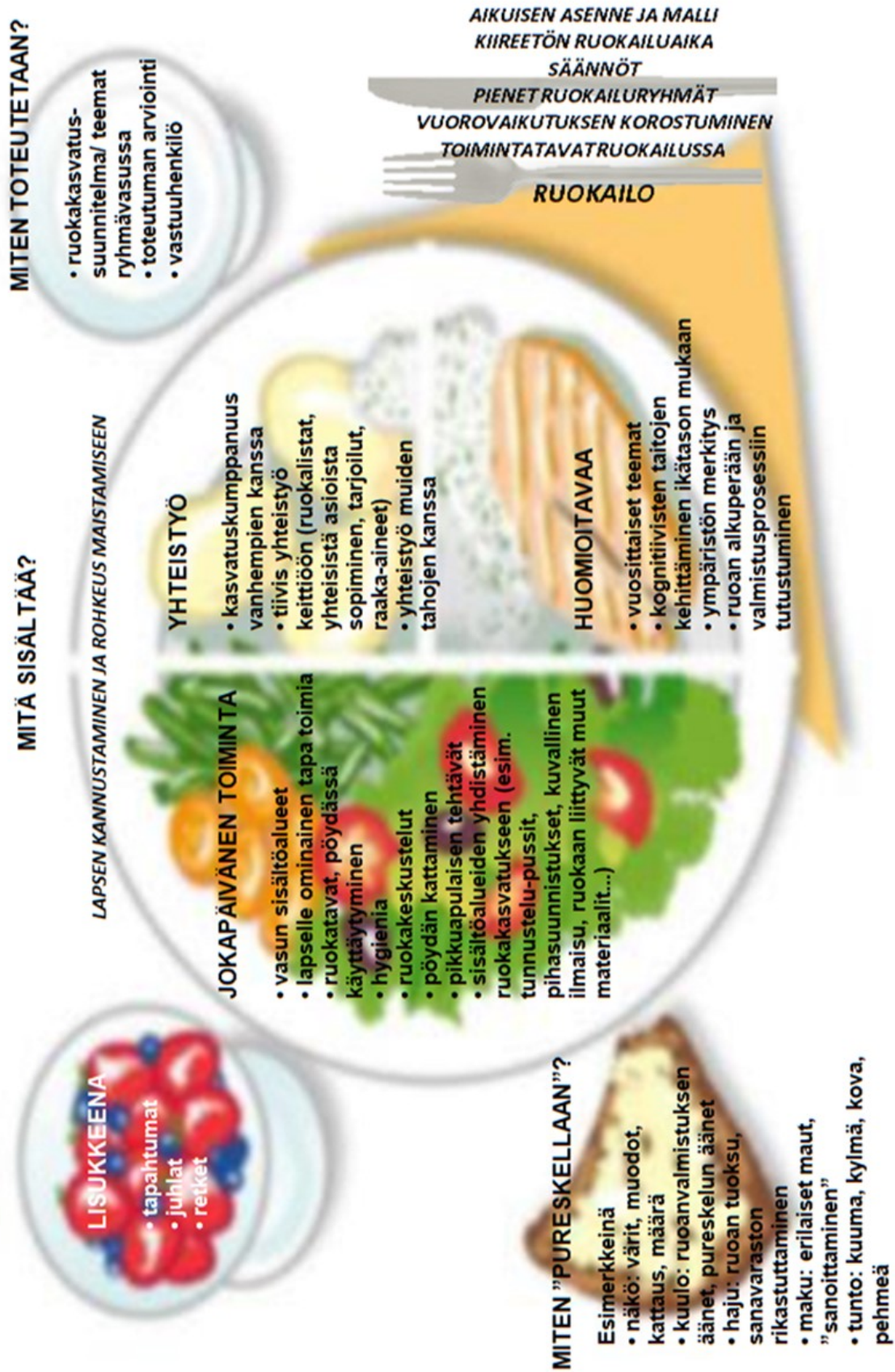
Ruokakasvatuksen päämäärät voivat olla moninaisia: ne voivat liittyä esi- merkiksi ruokakulttuuriseen osaamiseen, kestävän elämäntavan edistämi- seen, ruokajärjestelmän tuntemiseen tai terveyden edistämiseen. Käytän- nön ruokakasvatus tukee samanaikaisesti monenlaisten tavoitteiden saa- vuttamista. Esimerkiksi erilaisiin kasviksiin tutustuminen niitä viljelemällä, eri aistein tutkimalla tai ruuaksi valmistamalla voi edistää samanaikaisesti sekä terveystavoitteita (esim. kasviksista pitäminen) että muita ruokakas- vatustavoitteita (esim. kasvien alkuperän tuntemus).” (Valtion ravitse- musneuvottelukunta 2018, 29.)

Arviointi

Arviointi ruokakasvatuksen onnistumisesta voidaan tehdä miettimällä, ovatko ruokakasvatuksessa toteutuneet varhaiskasvatuslain tavoitteet (Valtion ravitse- musneuvottelukunta 2018, 26).

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 3 §:n mukaiset varhaiskasvatuksen tavoitteet	Varhaiskasvatuksen tavoitteiden yhteys ruokailuun ja ruokakasvatukseen, esi- merkkejä
1) Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityk- sen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia.	Ruokailun ja ruokakasvatuksen tavoit- teena on tukea kokonaisvaltaista kas- vua, terveyttä ja hyvinvointia.
2) Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulu- tuksellisen tasa-arvon toteuttamista.	Riittävä ja terveyttä edistävä ravinto var- haiskasvatuksen aikana tukee lapsen oppimisen edellytyksiä. Varhaiskasva- tuksen ruokakasvatus edistää elinikäistä ruokaoppimista.
3) Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumi- seen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön pe- rustuvaa, monipuolista pedagogista toi- mintaa ja mahdollistaa myönteiset oppi- miskokemukset.	Ruokaan liittyvä oppiminen yhdistyy luontevasti leikki-tilanteisiin (esim. koti- leikki, kauppaleikki, ravintolaleikki), tai- teisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaan toimintaan (esimerkiksi erilaiset ruoka- kulttuurit). Myönteiset oppimiskokemuk- set ruoasta ja ruokailun äärellä ovat tär- keitä.
4) Varmistaa kehittävä, oppimista edis- tävä, terveellinen ja turvallinen varhais- kasvatusympäristö.	Lähtökohtana on ruokailuympäristön te- keminen terveelliseksi ja turvalliseksi. Ruokailutilanteet ja ruokaan liittyvä muu

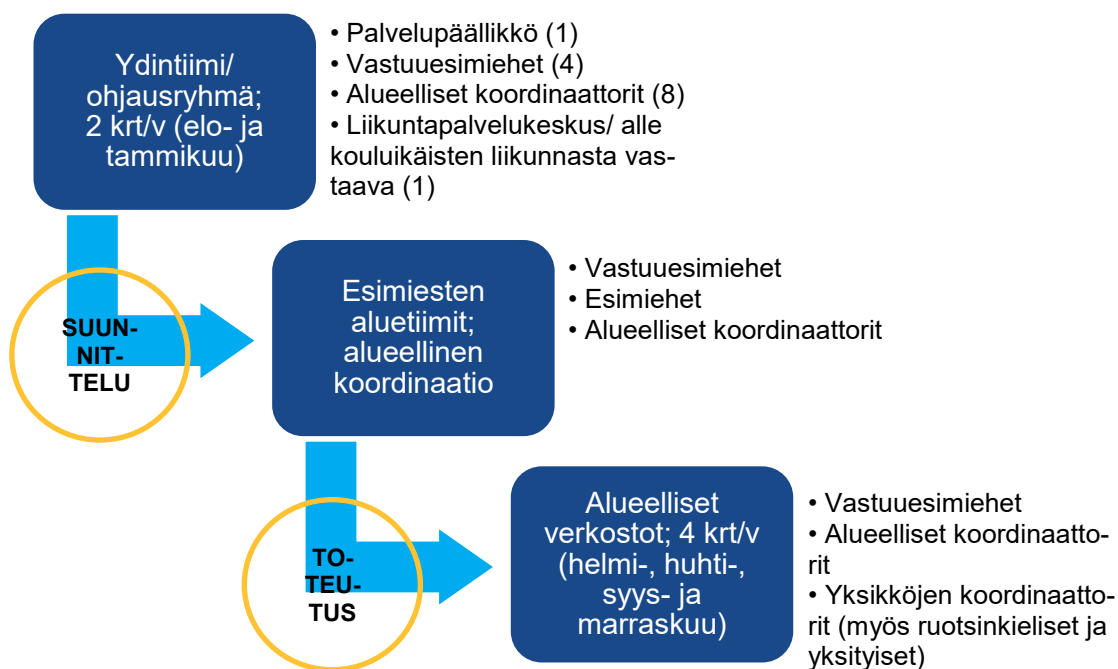
	toiminta mahdollistavat monenlaisen ruokaan liittyvän oppimisen.
5) Turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä.	Ruokailun vuorovaikutustilanteissa toimitaan lasta kunnioittavalla tavalla. Lapsi ruokailee omassa tutussa paikassa ja oman ryhmän kanssa.
6) Antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.	Lapsi oppii ymmärtämään ja kunnioittamaan omaa ja toisen ruokakulttuuria osana erilaisiin kulttuureihin tutustumista.
7) Tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.	Ruokailuun liittyvä yksilöllisen tuen tarve on tärkeää tunnistaa ja suunnitella sekä toteuttaa lapsen tarpeen mukaiset tukitoimet, esimerkiksi avustaminen ruokailussa (syöttäminen), lisääjän varaaminen ruokailuun, esteettömät ja syömistä tukevat tilaratkaisut ja apuvälineet.
8) Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.	Yhteinen ruokailu tarjoaa hyvän mahdollisuuden harjoitella yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja ja toimintaa vertaisryhmässä. Ruokailutilanteissa opitaan ruokapuhetta: miten omia ruokakokemuksia ja -mieltymyksiä voi sanoittaa toiselle. Samalla opitaan kunnioittamaan toisten erilaisia kokemuksia ja mielipiteitä. Ruoka ja ruokailu liittyvät eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan.
9) Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.	Lapsilla tulisi olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa ruokailun käytäntöihin. Lapsen autonomiaa kunnioitetaan ruokailutilanteissa (esimerkiksi ruoan ottaminen itse, mahdollisuus tehdä valintoja ruokailun aikana).
10) Toimia yhdessä lapsen ja vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.	Lapsen tasapainoista ja myönteistä ruokasuhdetta ja ruokailun kehittymistä rakennetaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Ruokakeskustelu/ ruokaviestit ovat luonteva osa päivittäistä kanssakäymistä. Ruokailuun liittyviä teemoja käsitellään osana vasu-keskustelua huoltajien kanssa.

Kuva 13. Ruokakasvatuksen sisällöt ja menetelmät

LIKKUMINEN¹⁴

Lasten liikkumista ohjaavat Fyysisen aktiivisuuden suositukset sekä tukimateriaalina Ilo kasvaa liikkuen –ohjelma. Liikunnallisen toiminnan tukena on koordinaattorimalli, jossa kunnallinen varhaiskasvatus ja yksityiset palveluntuottajat toimivat alueellisesti yhdessä (kuva 14). Lapsen hyvinvointi koostuu liikkumisen lisäksi riittävästä levosta ja unesta. Liikkuminen voi olla intensiteetiltään erilaista: rauhallista arjen touhuilua, kevyttä liikuntaa, erilaista ulkoilua tai vauhdikasta fyysistä aktiivisuutta. Luonnossa liikkuminen kehittää lapsen tasapainotaitoa ja stimuloi eri aisteja. Liikkumisen tueksi liikuntapalvelukeskus tekee tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. Se julkaisee liikunnan tiedotteita, vuokraa välineitä ja järjestää liikuntapaikkavuoroja. Turussa on käytössä myös liikunnan vuosikello, jonka tarkoituksena on muistuttaa erilaisista liikuntamuodoista ja eri vuodenaikojen luonnollisesta hyödyntämisestä.

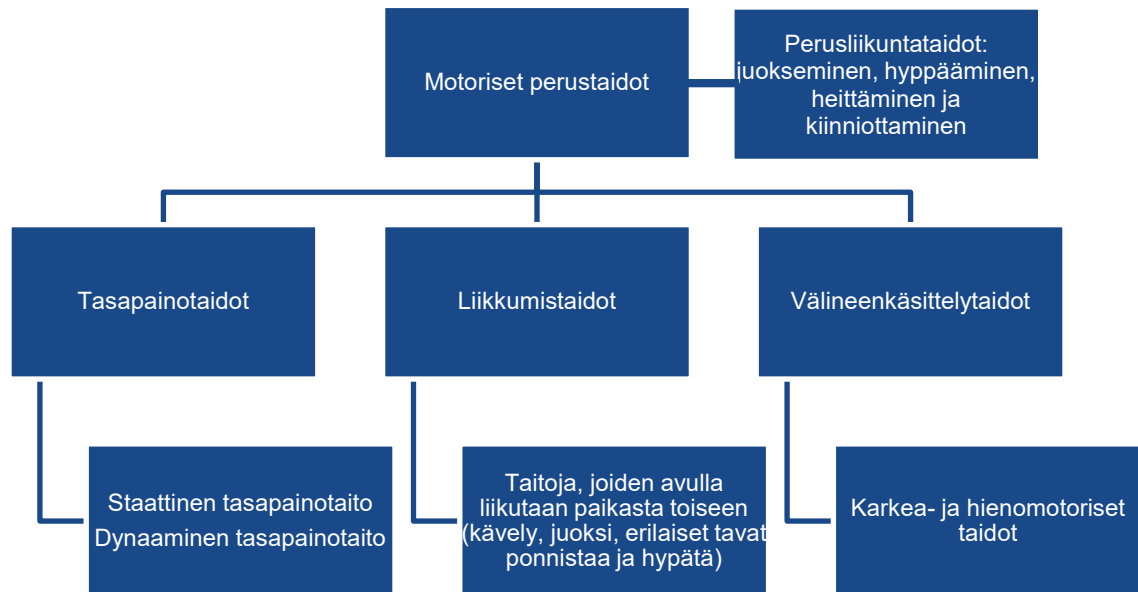
Kuva 14. Koordinaattorimalli: rakenne ja vastuut organisaatiotasolla

MOTORISTEN PERUSTAITOJEN MERKITYS

Motorisia perustaitoja tarvitaan leikeissä, peleissä, arjen touhuissa ja myös liikunnan harrastamisessa. Fyysisen aktiivisuuden suosituksissa asia ilmaistaan hyvin: *”Lapsen liikunta on fyysisesti aktiivista leikkiä. Se on riittävää silloin, kun*

¹⁴ Tätä osiota ovat olleet kokoamassa Liikkuvan koulun ja liikuntapalvelukeskuksen edustajat.

hän saa harjoitella päivittäin motorisia perustaitojaan. Taidot kehittyvät monipuolisesti, kun lapsi pääsee leikkimään yhdessä muiden lasten kanssa erilaisissa ympäristöissä ja kaikkina vuodenaikoina.”

Kuva 15. Motoriset perustaidot

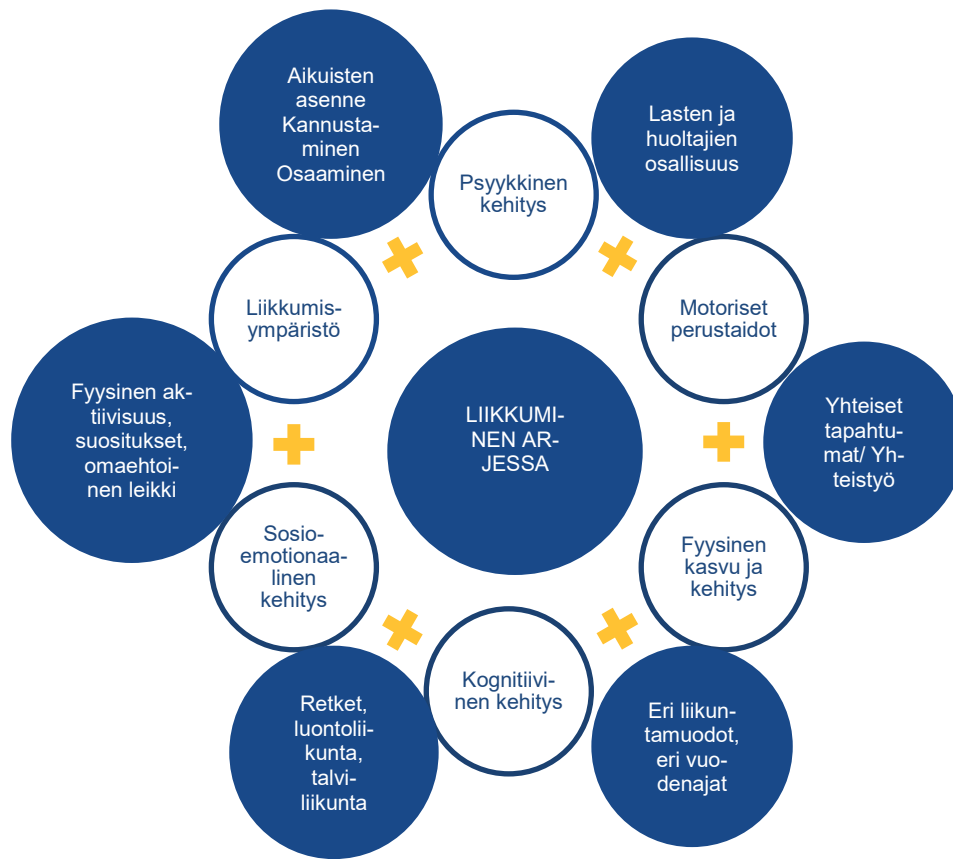
Varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus liikkua joka päivä. Eri tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsena omaksut motoriset perustaidot ennustavat aktiivisesti liikunnallisempaa elämäntapaa. Erilaiset yhteiset hetket lapsiryhmässä edesauttavat uusien taitojen oppimista turvallisten aikuisten ohjauksessa. Motoristen taitojen oppimisella on yhteys oppimiseen. Positiivinen ilmapiiri mahdollistaa ns. fyysisen pätevyyden tunteiden kehittymisessä. Ne taas vuorostaan ovat yhteydessä korkeampaan liikunnalliseen aktiivisuuteen ja liikunnan merkityksellisyyden kokemiseen omassa elämässä.

Lisätietoja <http://www.valmennustaito.info/taitokartta/liikkumistaidot.php>

Fyysisen aktiivisuuden suositukset <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75405/OKM21.pdf>

www.ilokasvaaliikkuen.fi

https://www.ilokasvaaliikkuen.fi/sites/www.ilokasvaaliikkuen.fi/files/tiedostot/ilo_ohjelma-asiakirja_www.pdf

Kuva 16. Kasvamiseen, liikkumiseen ja kehittymiseen liittyvät elementit

Edellä oleva kuva on avattu tarkemmin kohdittain ja se löytyy dotkusta (kunnalliset) ja extranetistä (yksityiset).

Arviointi

Liikkumista ja Ilo kasvaa liikkuen –ohjelman toteutumista arvioidaan vuosittain helmikuussa Ilo kasvaa liikkuen –arviointikysymyksillä (0= ei lainkaan, 4= toteutuu täysin; ”Valitse, mikä vastausvaihtoehto kuvaa parhaiten yksikön tämänhetkistä tilannetta”).

Ohjelman toteuttaminen

1. Varhaiskasvatusyksikössä on tiimi, joka koordinoi Ilo kasvaa liikkuen –toimintaa.
2. Yhteyshenkilölle on järjestetty aikaa Ilo kasvaa liikkuen –toiminnan koordinointiin.
3. Liikkumisen edistämiseksi on valittu tavoitteet ja toimenpiteet.
4. Päivittäinen liikkuminen on kirjattu osaksi yksikön toimintasuunnitelmaa (vasua).
5. Liikkumisen ja hyvinvoinnin edistäminen on täsmennetty kunnan Vasuun.
6. Ilo kasvaa liikkuen –toiminta on kirjattu kuntastrategiaan, kunnan hyvinvointistrategiaan tai muuhun vastaavaan asiakirjaan.

Liikkumisen lisääminen ja istumisen vähentäminen

7. Yksikön lapsilla on mahdollisuus liikkua päivittäin vähintään kaksi tuntia.
8. Yksikön lapset liikkuvat ulkona päivittäin vähintään yhden tunnin.
9. Lasten liikkumista havainnoidaan yhteisesti sovitulla tavoilla.
10. Jokaiseen viikkoon sisältyy ohjattua liikuntaa sekä sisällä että ulkona.
11. Siirtymätilanteissa lapsia kannustetaan liikkumaan eri tavoilla.
12. Lasten pitkäkestoista istumista pyritään tietoisesti välttämään.
13. Leikeissä lapset saavat liikkua omaehtoisesti haluamallaan tavalla.
14. Yksikkö osallistuu paikallisiin tai valtakunnallisiin kampanjoihin ja tapahtumiin.
15. Yksikössä huomioidaan vähän liikkuvat ja tukea tarvitsevat lapset.
16. Liikkumiseensa tukea tarvitsevalle lapselle on tarvittaessa saatavilla erityistä tukea ja apua.

Henkilökunnan osallistuminen, osaaminen ja työhyvinvointi

17. Johtaja on sitoutunut Ilo kasvaa liikkuen –toimintaan.
18. Henkilökunta keskustelee säännöllisesti Ilo kasvaa liikkuen –toiminnasta.
19. Henkilökunta osallistuu liikunnallisiin tai toiminnallista oppimista tukeviin täydennyskoulutuksiin.
20. Henkilökunnalle järjestetään yhteistä liikunnallista täydennyskoulutusta.

21. Henkilökunta rohkaisee, kannustaa ja antaa lapsille palautetta liikkumisesta.
22. Henkilökunta kannustaa omalla esimerkillään lapsia liikkumaan.
23. Yksikössä tuetaan henkilökunnan omaa hyvinvointia ja liikkumista.

Lapsen osallisuus

24. Lapset osallistuvat yhteiseen liikkumiseen aktiivisesti joka päivä.
25. Lasten toiveita liikkumisesta kysytään ja otetaan huomioon.
26. Lapset osallistuvat liikkumisen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.
27. Lapset ovat mukana suunnittelemassa ja järjestämässä koko yksikön yhteisiä liikunnallisia tapahtumia.
28. Yksikön henkilökunta toimii yhdessä lasten kanssa, kuuntelee heitä ja ottaa lasten mielipiteet huomioon.

Varhaiskasvatusyksikön piha ja tilat

29. Erilaisiin liikkumisen mahdollisuuksiin pihalla on tutustuttu yhdessä lasten kanssa.
30. Pihan toimintamahdollisuuksia ja turvallisuutta on arvioitu liikkumisen näkökulmasta.
31. Pihan virikkeellisyyttä on lisätty yksikön omilla toimilla (esim. piha-maalaukset).
32. Henkilökunnan ja lasten kanssa on sovittu pihäsäännöt.
33. Huoltajat tutustutetaan yksikön pihäsääntöihin ja toimintaperiaatteisiin.
34. Liikuntasali on käytössä monipuolisesti päivän aikana.
35. Sisätiloja käytetään liikkumiseen monipuolisesti.
36. Yksikön lähiympäristöä ja luontoa hyödynnetään päivittäisessä liikkumisessa.

Varhaiskasvatusyksikön liikuntavälineet

37. Liikuntavälineet ovat lasten saatavilla.
38. Liikuntavälineet ovat kunnossa ja niitä on riittävästi.
39. Liikkumiseensa tukea tarvitseville lapsille on saatavilla erityisvälineitä.
40. Yksikössä suunnitellaan liikuntavälinehankintoja, joille on budjetoitu vuosittain määräraha.
41. Teknologiaa hyödynnetään liikkumisen lisääjänä.

Toiminnallisuus ja motorinen kehitys

42. Yksikössä havainnoidaan lasten motoristen taitojen kehittymistä ja havainnot kirjataan muistiin yhteisesti sovituilla tavoilla.
43. Lasten motorisista taidoista tehtyjä havaintoja hyödynnetään toiminnan suunnittelussa.

44. Lapsille suunnitellaan ja toteutetaan omalle motoriselle taitotasolle soveltuvia tehtäviä.
45. Yksikössä käytetään päivittäin kaikkia aisteja aktivoivia toiminnallisia menetelmiä tukemaan lapsen oppimista.
46. Yksikössä suunnitellaan ja toteutetaan fyysisesti aktiivisia, lapsia innostavia oppimistilanteita, joissa lapset voivat oppia toisiltaan.

Yhteistyö lasten liikkumisen edistämiseksi

47. Vasukeskusteluissa keskustellaan liikunnan merkityksestä lapsen kasvuun, kehitykselle ja oppimiselle.
48. Huoltajille tiedotetaan lasten liikkumisesta ja llo kasvaa liikkuen -toiminnasta.
49. Huoltajat ovat mukana toteuttamassa llo kasvaa liikkuen -toimintaa (esim. toiminnalliset vanhempainillat, tapahtumat, teemapäivät).
50. Huoltajia ja lapsia kannustetaan liikkumaan matkat varhaiskasvatukseen kävellen tai pyöräillen.
51. Yksikkö ja neuvola tekevät yhteistyötä lasten motorisen kehityksen ja liikkumisen edistämiseksi.
52. Yksikkö tekee yhteistyötä muiden varhaiskasvatusyksiköiden kanssa liikkumisen edistämiseksi.
53. Yksikkö tekee yhteistyötä esiopetuksen ja koulun kanssa lasten liikkumisen edistämiseksi.
54. Yksikkö tekee yhteistyötä kunnan eri hallintokuntien kanssa (opetus-, nuoriso-, liikunta- sekä sosiaali- ja terveystoimi) liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi.
55. Yksikkö tekee yhteistyötä muiden paikallisten toimijoiden kanssa (mm. järjestöt, yritykset) liikkumisen edistämiseksi.
56. Yksikkö osallistuu alueellisiin lasten liikuntaa edistäviin verkostoihin.
57. Vapaa sana.

5 LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille lapsille. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki perustuu vahvaan peruspedagogiikkaan, jonka lisäksi lapselle voidaan tehdä erilaisia yksilöllisiä ratkaisuja. Luvussa 5.3. on kuvattu tarkemmin Turussa toteutettavia lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta merkittäviä pedagogisia, rakenteellisia ja hyvinvointia tukevia järjestelyjä.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Lapsen tuki pyritään järjestämään mahdollisimman pitkälle inklusioperiaatteen mukaisesti, mikä mahdollistuu vahvan peruspedagogiikan ja erityisosaamisen yhdistelmänä. Tuen suunnittelu, toteutus ja järjestäminen tehdään yhteistyössä lapsen ja vanhempien, henkilöstön, päiväkodinjohtajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa sekä mahdollisen moniammatillisen asiantuntijaverkoston kanssa. Lähipalveluperiaatteen mukaisesti lapsen varhaiskasvatus voi toteutua esimerkiksi alueellisessa pienennetyssä tai integroidussa ryhmässä tai niin sanotussa tavallisessa ryhmässä erilaisten pedagogisten ratkaisujen ja rakenteellisten resurssien avulla, esim. ryhmän pienennys, ryhmäavustaja.

Päiväkodin johtajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan välinen yhteistyö on tiivistä, sillä pedagogiikan johtamisen ja erityispedagogisen asiantuntijuuden avulla rakennettu tuki mahdollistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisen jokaiselle lapselle.

5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa niin, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu silloin, kun lapsella on tuen tarvetta. Lapsi voi saada tukea myös lastenneuvolan, kasvatus- ja perheneuvolan, lastensuojelun, lastenneurologisen yksikön, Turun yliopistollisen keskussairaalan, vammaispalvelun ja eri terapiapalveluiden kautta.

Varhaiskasvatus ja lastenneuvolat tekevät yhteistyötä lasten terveyteen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lapsen vuosittaisia määräaikaistarkastuksia varten huoltajat toimittavat lastenneuvolaan varhaiskasvatuksen ja kodin yhteisen arvion lapsen kehityksestä. Neuvolasta huoltajat saavat lapsen terveystarkastuksen yhteydessä terveystodistuksen, jonka he vievät päiväkotiin tai perhepäivähoitajalle. Tarvittaessa huoltajat, varhaiskasvatus ja neuvola voivat tehdä tiiviimpää yhteistyötä huoltajien kirjallisella suostumuksella lapsen kehityksen tukemiseksi.

Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat hyötyä pidennetystä oppivelvollisuudesta. Päätös sen aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Varhaiskasvatuksen viranomainen tekee asiasta päätöksen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja lääkärin tai psykologin lausunnon perusteella.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Lapsen tuen tarve voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista sekä määrällisesti ja laadullisesti vaihtelevaa. Aluksi havainnoidaan jo käytössä olevia toimintatapoja, toimintakulttuuria ja oppimisympäristöä sekä niiden soveltuvuutta lapsille. Havaintojen pohjalta suunnitellaan lapsen kasvu- ja oppimisympäristö.

Tuen oikeanlainen kohdentuminen lapsen arjessa edellyttää jatkuvaa havainnointia ja arviointia. Alla olevan taulukon mukaan voidaan tarkastella millaisin peruspedagogisin tai yksilöllisin keinoin lapsen tukea toteutetaan. Periaate on, että peruspedagogiikkaan liittyviä ratkaisuja tarkastellaan ennen rakenteellisen tuen järjestämistä.

	Varhaiskasvatuksen peruspedagogiikka	Kehityksen ja oppimisen tuki peruspedagogiikan lisäksi
Yhteistyö lapsen huoltajien kanssa	- alkukeskustelu kotona tai päiväkodissa = lapsen ensimmäinen vasu-keskustelu - kirjataan alkukeskustelussa yhdessä sovitut asiat vasuun - sopimus lapsen varhaiskasvatuksesta, tutustumisjakso yhdessä huoltajan kanssa, arjen yhteistyö, osallisuus	- varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) tarvittaessa tiiviisti mukana perheen kanssa tehtävässä yhteistyössä

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, vasu	- vasu-keskustelu huoltajien kanssa tarpeen mukaan ja aina vähintään lapsen syntymäpäivän aikoihin - huomioidaan lapsen osallisuus - vasu kirjataan Wilmaan (kunnallinen) - päivitetään vasua jatkuvasti toimikauden aikana - lto vastuu koollekutsumisesta, keskustelusta ja kirjaamisesta varhaiskasvatuksen opettajalla - ryhmän työntekijöillä vastuu lukea lapsen lopullinen vasu keskustelun jälkeen ja toteuttaa sitä lapsen arjessa	- vasu-keskustelut yhdessä veon ja tarvittaessa mahdollisten terapeuttien/yhteistyötoimihenkilöiden kanssa - mahdolliset siirtopalaverit huoltajien kanssa
Struktuuri ja suunnitelmallisuus	- ajallinen struktuuri = päivä- ja viikko-ohjelma - toiminnallinen struktuuri = tehtäväkohtaiset toimintaohjeet - ympäristön johdonmukaisuus, pysyvyys ja ennakoitavuus	- selkeä toistuva struktuuri, poikkeukset ennakoidaan systemaattisesti - yksilöllistetty struktuuri, henkilökohtainen ennakointi
Oppimisympäristö psyykkinen; kognitiivinen, emotionaalinen (tunteet ja motivaatio)	- lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi ja tervetulleeksi - lapsen yksilölliset tarpeet huomioidaan - aikuisten/aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus on myönteinen - ilon merkitys	- oppimisympäristön eriyttäminen ja yksilöllistäminen - lapsen ja aikuisen välillä on katkeamaton yhteys, lapsi voi olla varma siitä, että hän pysyy aikuisen mielessä
Oppimisympäristö fyysinen; tilat, välineet	- ympäristö sekä sisällä että ulkona houkuttelee tutkimaan ja oppimaan - ympäristö on joustavasti muunneltavissa lapsiryhmän tarpeiden mukaan - apuvälineinä mm:	- ryhmätiloja muokattaessa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet - apuvälineiden tehostettu käyttö - henkilökohtaisten apuvälineiden käyttö

	• istuinalusta • tilan ja ärsykkeiden rajausta, sermit, matot • nypläysmuhvi, -tyyny, helmet tms.	- rakenteellisenä tukena mahdollisesti alueellinen integroitu ryhmä/erityisryhmä/pienennetty ryhmä/ryhmä- tai henkilökohtainen avustaja/ryhmän pienennys
Oppimisympäristö sosiaalinen; sosiaalinen verkosto ja vuorovaikutus	- käsitellään pettymys- ja ristiriitatilanteet johdonmukaisesti lapsen/lasten kanssa - harjoitellaan tunnetaitoja varhaiskasvatusryhmässä - toimitaan pienryhmissä - aikuisten välinen myönteinen vuorovaikutus - varmistetaan lapsen sosiaalinen osallisuus - huomioidaan ryhmädynamiikka, vuorovaikutus ja pedagogiset perusteet pienryhmiä ja niiden toimintaa suunniteltaessa - havainnoidaan leikkiä - korostetaan ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta	- aikuisen aktiivinen ja intensiivinen ohjaus tuen tarpeiden mukaan - rajataan lasta kuormittavien vuorovaikutustilanteiden kesto/koonpano

Menetelmät

	Varhaiskasvatuksen peruspedagogiikka	Kehityksen ja oppimisen tuki peruspedagogiikan lisäksi
Pienryhmätoiminta	- toimitaan pienryhmissä päivittäin, vuorohoidossa myös iltaisin - pienryhmätoiminnan sisältö ja ryhmän koostumus suunnitellaan pedagogisin perustein	- pienryhmän koko (esim. 2-3-lasta), myös yksilöopetus - yksilöllistäminen

Toiminnan kuvittaminen: oppimisympäristö, päivittäistoiminnot, päiväjärjestys, leikin valinta	- kuvat aktiivisesti käytössä ryhmätasolla (esim. päiväjärjestys, ruokailut, siirtymät, tunteiden säätely) - aikuisilla kuvat esim. avaimenperässä - piirtäminen vuorovaihtuksen tukena esim. ristiriitatilanteissa	- henkilökohtaiset kuvat, laitteet ja muut kommunikointimenetelmät käytössä lapsen kanssa (esim. ruokapöytä, nauhalakko, kuvitettu reissuvihko, kommunikaatiokansio, tunteiden säätely, toiminnanohjaus)
Tukiviittomat	- ilmeet ja eleet puheen tukena - tukiviittomat	- tukiviittomat aktiivisessa käytössä päivän eri tilanteissa

Yksikön struktuuri

	Varhaiskasvatuksen peruspedagogiikka	Kehityksen ja oppimisen tuki peruspedagogiikan lisäksi
Työvuorot	- työajat suunnitellaan pedagogisin perustein - sitoudutaan olemaan toiminta-aikana läsnä pienryhmissä - suunnitellaan työvuorot joustavasti lapsen/lasten tarpeiden mukaan - huomioidaan SAK-aika työvuorojärjestelyissä	- ryhmässä mahdollisesti työskentelevän veon ja avustajan työaika suunnitellaan pedagogisin perustein
Palaverit ja tiedonkulku	- tiimipalaveri kerran viikossa; keskustelut lapsista, tiedon ja taidon jakaminen ym., toiminnan suunnittelu ja jatkuva arviointi - säännölliset pedagogiset palaverit - kirjataan muistiot palaverista - päivittäinen tiedonkulku (esim. ryhmän vihko, Päikyn muistilappu) - suunnittelulomake	- tiedonkulku ja dokumentointi (esim. lapsikohtainen infovihko) - tiimipalaverille varataan lisääaikaa - ryhmässä oleva avustaja osallistuu pääsääntöisesti tiimipalaveriin - päivystys siirtolomake

Tiimisopimukset ja kasvattajayhteisösopimus	- päiväkodinjohtaja vastaa tiimisopimusten laatimisesta	
Ryhmäsuunnitelma	- huomioidaan perheiden osallisuus - laaditaan yhdessä huoltajien kanssa esim. vanhempainillassa	
Toiminnan suunnittelu	- suunnitellaan sekä toiminta, työnjako että toimintatila kehkeytyvän opetus-suunnitelman mukaisesti - huomioidaan lasten vasut ja mielenkiinnon kohteet - huomioidaan lasten yksilöllisyys	- suunnitellaan lapsen yksilölliset tuokiot ryhmän viikkosuunnitelmaan - sovitaan henkilökunnan vastuualueet (esim. kuvitetun reissuvihon täyttäminen)
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	- alueellinen veo tutustuu kaikkiin ryhmiin ja kartoittaa ryhmien tarpeet - veo tukee erilaisten menetelmien ohjaamisessa, opettamisessa ja mallintamisessa (esim. kuvien käyttö)	- alueellinen veo suunnitellusti mukana toiminnassa, päivittäinen vastuu opetuksesta ja ohjauksesta ryhmän työntekijöillä - integroiduissa ja erityisryhmissä veon päivittäinen opetus
Monialainen yhteistyö	- neuvolayhteistyö ja muut yhteistyötahot (Kapene, lastensuojelu ym.) - yhteiset tavoitteet	- varhaiskasvatuksen opettaja tai sovitusti veo kutsuu lapsen kuntouttavat tahot tarpeen mukaan vasu-tapaamisiin - mahdolliset terapiat toteutuvat usein päiväkodissa
Vieraskielisten lasten suomen kielen opetus	- suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä ryhmän varhaiskasvatuksen opettajien sekä varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajien kanssa - Paula-ryhmä 4-vuotiaille suomen kielen oppimisen tueksi, vastuu työntekijällä	

	- veon konsultointi ja eri oppimistyylien huomioiminen - suomen kielen seurantalomake (toimitetaan myös neuvo- laan)	
--	---	--

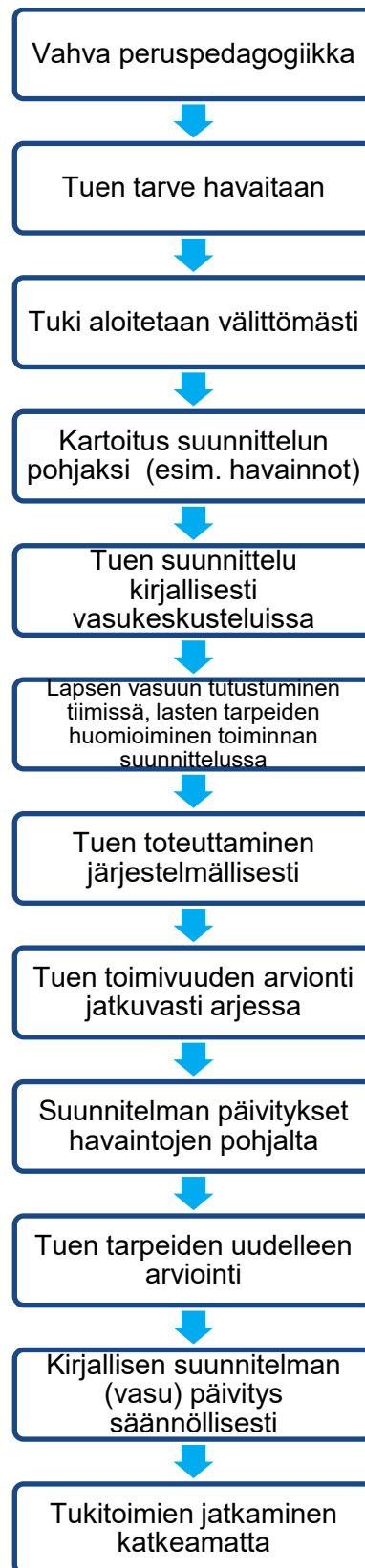
Varhaiskasvatuksen erityisopettajat työskentelevät joko alueellisissa integroiduissa ryhmissä, erityisryhmässä tai alueellisina varhaiskasvatuksen erityisopettajina. Alueelliset varhaiskasvatuksen erityisopettajat ohjaavat henkilöstöä lasten vahvuuksien, kiinnostuksen kohteiden ja tuen yhteensovittamisessa sekä osallistuvat toimintaan ja toiminnan arviointiin. He ohjaavat henkilöstöä tutustumaan erilaisiin pedagogisiin menetelmiin sekä opettavat niiden käyttöönnotossa. Yhteistyössä lapsen tuen järjestämiseksi toimivat yksikön johtaja, lapsiryhmän henkilöstö, huoltajat ja asiantuntijaverkosto.

Arviointi

Edellä olevia taulukoita hyödynnetään tarkastellessa peruspedagogiikan ja tuen toteutumista.

5.3.1 *Prosessi lapsen tuen tarpeen kartoittamisesta, tuen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista*

Seuraavalla sivulla oleva prosessi on yksinkertaistettu ja sen lähteenä on käytetty taulukkoa 4 (Heiskanen 2018, 116).

Kuva 17. Lapsen tuen prosessi

5.3.2 *Lapsen terveyden tukeminen*

Sairas lapsi ei voi osallistua varhaiskasvatukseen. Lapselle on annettava myös riittävästi toipumisaikaa, sillä varhaiskasvatuksessa hänen on jaksettava osallistua normaaliin päiväohjelmaan. Mikäli lapsi sairastuu kesken päivän, huoltajiin otetaan yhteyttä lapsen noutamisesta sopimiseksi.

Lisätietoja <http://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/terveyspalvelut/neuvolapalvelut/lapsen-terveys/neuvolan-ja> ajankohtaiset tiedot https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01200&p_hakusana=päivä-koti

5.3.3 *Lääkehoito*

Tammikuussa 2016 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi teoksen ”Turvallinen lääke-hoito” – Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa¹⁵. Tämä lääkehoito-osuus perustuu oppaan ohjeistuksiin ja terveydenhuollon kanssa yhdessä sovittuihin periaatteisiin.

Varhaiskasvatuksessa lääkehoitoa toteutetaan varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman ja tarvittaessa lapsen henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Muita kuin välttämättömiä ja ensisijaisesti kroonisten sairauksien hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä ei lapsille pääsääntöisesti anneta varhaiskasvatusajan aikana. Akuutin sairauden ollessa kyseessä huoltajan velvollisuus on keskustella lasta hoitavan lääkärin kanssa siitä, että lapsen lääkitys järjestetään siten, että huoltajat voivat antaa lääkkeen joko ennen lapsen osallistumista varhaiskasvatukseen tai välittömästi sen jälkeen.

Mikäli lyhytaikaista tai ajoittain tarvittavaa lääkitystä kuitenkin on välttämätöntä antaa varhaiskasvatuksessa, noudatetaan niiden annostelussa lääkehoitosuunnitelman yleisiä ohjeita. Tällöin vanhemmat tuovat lääkkeitä varhaiskasvatukseen annostusohjeineen alkuperäispakkauksessa. Varhaiskasvatuksen henkilökunta antaa lapselle lääkkeen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatun sopimuksen mukaisesti tai akuutissa tilanteessa lääkkeen määrääjän (reseptilääke) tai lääkepakkaukseen painetun tai terveydenhuollon ammattilaisen (itsehoitolääke) ohjeen mukaisesti.

¹⁵ https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129969/URN_ISBN_978-952-302-577-6.pdf?sequence=1

5.3.4 *Lapsen henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma*

Mikäli lapsella on krooninen sairaus, joka tarvitsee lääkehoitoa myös varhaiskasvatusaikana, laaditaan alkukeskustelun ja sopimus lapsen varhaiskasvatuksesta -keskustelun yhteydessä lapsikohtainen lääkehoitosuunnitelma yhteistyössä lapsen huoltajien, päivähoitoyksikön johdon, lääkehoitoa toteuttavan varhaiskasvatuksen henkilöstön ja tarvittaessa lapsen hoidosta vastaavan lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa. Sovitut asiat kirjataan osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma liite 16).

Mikäli yksikössä on lapsi, joka tarvitsee jatkuvaa lääkehoitoa, on sovittava, kenen vastuulla lääkityksen toteutuminen on. Toimintamallia sovittaessa huomioidaan mahdolliset loma-ajat tai muut poissaolot. Lapsen lääkehoitosuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa.

5.3.5 *Diabetes*

Verensokerin säännöllinen mittaaminen auttaa hyvän tasapainon saavuttamisessa ja ylläpitämisessä. Huoltajat huolehtivat tarvittavien välineiden hankkimisesta varhaiskasvatuspaikkaan ja ohjeistavat, milloin ja missä tilanteissa verensokeria tulee mitata. Tarvittaessa lapsen diabetesta hoitavasta terveydenhuollon yksiköstä annetaan lisäohjeita ja opastusta. Yleisesti hyväksytty periaate on, että aterioiden hiilihydraattimäärä arvioidaan annosteltaessa silmämääräisesti (tarvittaessa tähän saa apua ja koulutusta) ja insuliinihoito sovitetaan syötyyn ruokamäärään.

Diabeteslapsen varhaiskasvatussuunnitelman liitteenä olevaan lapsen lääkehoitosuunnitelmaan kirjataan lapsen hoitoon liittyvät ohjeet sekä yhdessä sovitut asiat. Liitteenä on hyvä olla myös ensiapuohjeet liian matalan verensokerin varalta sekä tiedot henkilöistä, jotka vastaavat lapsen ruokailuun liittyvistä asioista, verensokerin seurannasta, pistämisestä sekä yhteyshenkilönä toimimisesta kodin ja varhaiskasvatuksen välillä. Diabeteslapsen kotiin on erittäin tärkeää tiedottaa hoitoon liittyvistä muutoksista, kuten esimerkiksi retkistä. Ohjeet sokin hoitoon on oltava koko lapsen varhaiskasvatusyksikön tiedossa.

Koska diabeteslapsen kohdalla suurena osana hoidon toteutumista on myös sopivan ruokavalion noudattaminen, on yhteistyö lapsen vanhempien, vastuuhenkilön, diabeteshoitajan sekä keittiöhenkilökunnan välillä tärkeää.

5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Kun järjestetään lapsen tukea, toiminnan suunnittelun lähtökohtana ovat hänen vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja vastaa varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun koolle kutsumisesta sekä suunnitelman arvioimisesta ja kirjaamisesta.

Annetun tuen vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa muutetaan tarpeen mukaan. Pedagogiselle toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan mahdollista uutta tarvetta vastaavaksi.

Lapsen siirtymistä varhaiskasvatusryhmästä toiseen tai esiopetukseen ennakoidaan siirtopalaverilla, jonka kutsuu koolle varhaiskasvatusryhmän opettaja. Palaveriin osallistuvat huoltajien lisäksi esiopetuksen edustaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja muut mahdolliset yhteistyötahot.

Kirjallisuutta esim. Pihlaja, P. & Viitala, R. 2018. Varhaiserityiskasvatus. PS-kustannus.

5.5 Lapsen voimakkaan tunnereaktion kohtaaminen ja fyysisen rauhoittaminen varhaiskasvatuksessa

5.5.1 *Lapsen turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö*

Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksessa kehittävään, oppimista edistävään, terveelliseen ja turvalliseen kasvu- ja oppimisympäristöön, johon kuuluu psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen turvallisuus.

Turvallisessa kasvuympäristössä lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi, tervetulleeksi ja hänen yksilölliset tarpeensa huomioidaan. Aikuisilla on halu ymmärtää lasta ja tahto säilyttää yhteys häneen. Aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus on myönteistä ja ilon merkitys korostuu. Turvallisessa oppimisympäristössä myös aikuisten välinen vuorovaikutus on myönteistä.

Tunnetaitoja harjoitellaan lapsen varhaiskasvatusryhmässä. Pettymys- ja ristiriitatilanteet käsitellään johdonmukaisesti lapsen/ lasten kanssa. On tärkeää pyrkiä ymmärtämään lapsen tunnetilaa ja auttaa häntä tunteiden ilmaisussa ja it-sesäätelyssä. Lasta kuormittavat tilanteet ennakoidaan ja minimoidaan.

Ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta korostetaan ja varmistetaan lapsen sosiaalinen osallisuus. Pienryhmiä ja niiden toimintaa suunniteltaessa huomioidaan vuorovaikutus, ryhmädynamiikka ja pedagogiset perusteet.

Ympäristö sekä sisällä että ulkona houkuttelee oppimaan ja tutkimaan ja on joustavasti muunneltavissa lapsiryhmän tarpeiden mukaan. Lapsella on oltava mahdollisuus myös rauhoittumiseen.

5.5.2 *Fyysinen rauhoittaminen*

Yksilön perusoikeuksiin kuuluu henkilökohtainen koskemattomuus. Koskemattomuus ei ole synonyymi sille, ettei lapseen saa koskea. Lasta kunnioittava kosketaminen on luonnollinen osa hoivaa ja huolenpitoa. Joissakin tilanteissa on luonnollista ja lapsen edun mukaista ottaa lapsi syliin myös silloin, kun hän tarvitsee apua esimerkiksi kiukun, aggressiivisen tai väkivaltaisen käytöksen hallintaan. Varhaiskasvatuksessa voi syntyä tilanteita, joissa aggressiivisesti tai muutoin rajattomasti käyttäytyvän lapsen rauhoittamiseksi joudutaan käyttämään fyysisistä rauhoittamista.

Lapsilla on usein aggressiivista tai rajatonta käyttäytymistä ennakoivia merkkejä, joita aikuisen tulee seurata. Huomio tulee kiinnittää tilanteen ennakointiin ja jäsentämiseen. Ennen kuin lapsi menettää malttinsa, aikuisen tulee auttaa häntä olemalla itse rauhallinen, positiivinen ja kannustava. Aikuisen turvallinen läsnäolo ja läheisyys rauhoittavat lasta.

Fyysisellä rauhoittamisella tarkoitetaan pysäyttämistä, käsistä kiinni pitämistä ja syliin ottamista silloin, kun sen tarkoituksena on saada itseään tai toisia/ympäristöä kohtaan aggressiivisesti tai rajattomasti käyttäytyvä lapsi rauhoittumaan turvallisella tavalla.

Fyysiseen rauhoittamiseen siirrytään vasta, kun vuorovaikutukselliset ja ennakoidut keinot on käytetty tai kun tilanne tulee yllättäen.

Jos fyysinen rauhoittaminen on välttämätöntä, sen on oltava oikeassa suhteessa tilanteeseen ja mahdollisten vahinkojen uhkaan. Fyysisen rauhoittamisen on oltava turvallista sekä lapselle että aikuiselle. Se ei saa olla lasta alistavaa, se ei saa koskaan olla rangaistus, eikä sillä saa uhkailla lasta. Lapsen vointia seurataan ja havainnoidaan fyysisen rauhoittamisen aikana ja sen jälkeen. Tilanteen jälkeen lapsen kanssa keskustellaan ja hänen mielipiteensä kirjataan. Vihaisen tai ahdistuneen aikuisen ei tule osallistua rauhoittamiseen. Kontrolloimattomat otteet voivat olla lapsen kaltoinkohtelua. Otteen tulee olla turvallinen ja varma. Rauhoittamiseen osallistuvia aikuisia tulisi mahdollisuuksien mukaan olla tilanteessa kaksi.

Tiivis yhteistyö ja luottamuksen rakentaminen huoltajien kanssa on erityisen tärkeää. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa tulee huoltajien kanssa keskustella mahdollisesta fyysisen rauhoittamisen tarpeesta. Lapsen fyysinen rauhoittaminen merkitsee koskemattomuuteen puuttumista ja siksi se edellyttää

huoltajien ja lapsen kuulemista, heidän näkemystensä ja yhdessä sovittujen toimintatapojen kirjaamista lapsen varhaiskasvatus- ja esiopetusasiakirjoihin. Jos yhteistä näkemystä ei löydy, työntekijän vastuu on kuitenkin toimia niin, että lasten turvallisuus taataan.

Työntekijällä on oltava tieto lapsen mahdollisesta vakavasta sairaudesta ja se on huomioitava toiminnassa, sekä konsultoitava lisäohjeistusta varten lapsen hoitavaa tahoa.

Retkelle lähdettäessä huomioidaan retkisuunnitelmassa lasten yksilölliset tarpeet. Jos retkellä joudutaan rauhoittamistilanteeseen, sivulliselle voi selittää taustaa kertomalla, että kyse on työtehtävästä, esim. ”Olen Turun kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijä ja nyt on kyse siitä, että lapsi ei vahingoita itseään tai muita. En vahingoita lasta, vaan pyrin antamaan hänelle fyysiset rajat rauhoittaakseni häntä.”

5.5.3 ***Rauhoittamisen jälkeen***

Lapselle annetaan ensin riittävästi aikaa rauhoittua fyysisesti ja psyykkisesti. Tämän jälkeen tapahtuneesta puhutaan lapsen kanssa hänen kehitystasolleen sopivalla tavalla. Kerrotaan lapselle, että aikuinen on toiminnallaan yrittänyt auttaa häntä vaikean tunteen yli.

Työntekijöiden on aina pohdittava, onko lapselta vaadittu jotakin sellaista, mihin hän ei sillä hetkellä kykene. Koko tiimin on tärkeä tarkastella omaa toimintaa; lisääkö se lapsen haastavaa käytöstä (liite 17).

Rauhoittamisesta informoidaan lapsen huoltajia ja päiväkodin johtajaa niin pian kuin mahdollista, kuitenkin saman päivän aikana. Rauhoittamiseen osallistunut työntekijä kirjaa viimeistään seuraavana työpäivänä tarkan kuvauksen rauhoittamistilanteesta ja siihen johtaneista tapahtumista (liite 18). Täytetty lomake annetaan sopimuksen mukaan lapsen huoltajille.

Toimintakauden alussa päiväkodinjohtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja käyvät yhdessä henkilökunnan kanssa läpi periaatteet lapsen fyysisestä rauhoittamisesta ja päiväkodin johtaja vastaa siitä, että kaikki ovat tietoisia toimintatavoista.

5.5.4 ***Ohjaavia säännöksiä***

- Perustuslaki 7§

Jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

- Varhaiskasvatuslaki (540/2018) 3§

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö; turvata lasta kunnioittava toimintatapa, tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve ja järjestää taroituksenmukaista tukea tarpeen ilmetessä.

- Lastensuojelulaki (417/2007) 1§

Tavoitteena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

- YK:n lapsen oikeuksien sopimus (artiklat 3, 12, 13 mukaan)

Lasta koskevissa päätöksissä on aina ensisijaisesti harkittava lapsen etu. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapsella on oikeus saada tietoa.

6 VAIHTOEHTOISEEN PEDAGOGIIKKAAN TAI ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS

Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvat varhaiskasvatusyksiköt kuvaavat oman toimintansa yksikkökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti.

7 TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatustalaki 540/2018

20 § Osallisuus ja vaikuttaminen

Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimipaikassa järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

24 § Varhaiskasvatuksen arviointi

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

48 § Omavalvontasuunnitelma

Yksityisen palveluntuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma varhaiskasvatustoiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi. Yksityisen palveluntuottajan on pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä ja seurattava sen toteutumista. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatimisesta ja seurannasta.

Varhaiskasvatuksen arviointia, seurantaa ja kehittämistä tapahtuu monella eri tasolla ja monesta eri näkökulmasta.

JÄRJESTÄJÄTASO

Varhaiskasvatussuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointi

Keväisin henkilöstölle suunnatut kyselyt toimintasuunnitelman toteutumiseen liittyen (sisältäen ajankohtaisia kysymyksiä)

Asiakaspalautteet (hoidon aloituksen kysely, asiakastytytyväisyyskysely)

Esiopetuksen palaute huoltajilta

Arviointipäivät kesäkuussa: varhaiskasvatus & esiopetus (varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kehittämistiimit osallistuvat)

CAF-arviointipäivät¹⁶ joka toinen vuosi (varhaiskasvatuksen johto, laaturyhmä ja kutsutut, esim. jaosto)

Kehittävä palaute

Auditointi

¹⁶ CAF = Common Assessment Framework = itsearviointin malli

Palveluverkkoselvitykset

Operatiivisten sopimusten toteutuminen

Johtamisrakenteen arviointi

Kehityskeskustelut (kunnallisessa varhaiskasvatuksessa konsernihallinnon lo-
make ja aikataulutus)

YKSIKKÖTASO

Pedagogisen toiminnan arviointi

Ryhmävasujen (ja kehkeytyvän opetussuunnitelman) arviointi

Yksityisten palveluntuottajien omat laadunarviointimallit

YKSILOTASO

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja toteutumisen arviointi

Lasten haastattelut

Lasten osallisuus

Laatupeli

7.1 Laadun indikaattorit ja kriteeristö

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) julkaisi Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin suositukset ja perusteet syksyllä 2018. Laaturyhmä ryhmitteli Turussa käytössä olevat kriteerit (Karvinen 2010) Karvin ehdottamien indikaattoreiden alle. Käytössä olleet kriteerit on vuonna 2011 seikkaperäisesti operationalisoitu erilaisiksi mittareiksi (asiakastytyväisyys, lasten laatupeli jne.) Tästä syystä ei nähty tarpeelliseksi ryhtyä laatimaan uusia kriteeristöjä. Suluissa olevat asiat tarkentavat vielä käytössä olevia mittareita.

7.1.1 *Varhaiskasvatuksen riittävyys, saatavuus, saavutettavuus ja inklusiivisuus*

Paikallisella tasolla¹⁷

7. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on varmistettava, että laadukkaat, inklusiivisuuden periaatetta toteuttavat varhaiskasvatuspalvelut ovat kaikkien lasten saatavilla ja saavutettavissa.

8. Paikalliset varhaiskasvatuspalvelut on järjestetty siten, että ne turvaavat kehityksen ja oppimisen tuen toteutumisen ja varmistavat, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen. Lapsen tarvitsema tuki tuodaan lapsen oppimisympäristöön.

¹⁷ Laatikoissa olevat tekstit ovat Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen indikaattorit

Kriteerit:

- ✓ Lapsen tarvitsemat tukitoimet toteutetaan lapsen hoito- tai esiopetuspäivän aikana suunnitelman mukaisesti.
- ✓ Oppilashuollon suunnitelman pohjalta sovittuja prosesseja noudatetaan
- ✓ Lastentarhanopettaja tai VEO vastaa tukea tarvitsevan lapsen toiminnan suunnittelusta sekä ohjaa ja tukee avustajaa työssään.
(Avustajasopimus, syyskartoitus -> veon suunnitelma yhteistyöstä ryhmän kanssa)
- ✓ Varhaiskasvatus on osa alle kouluikäisten ennaltaehkäiseviä palveluja tuottavaa moniammatillista verkostoa.
(Osallistuminen verkostotyöhön.)
- ✓ Lapsen tuki järjestetään mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalveluiden yhteydessä lähipalveluna.
(Prosessit kuvataan ja niitä päivitetään tarvittaessa.)
- ✓ Lastenneuvolatoiminnan ja lastensuojelun kanssa luodaan ja kehitetään järjestelmä, jolla voidaan yhteistyössä vanhempien kanssa seurata lapsen kasvua ja kehitystä ja tarvittaessa ohjata perhettä hakeutumaan eri palveluihin. (Varhaiskasvatuksen henkilöstö tietää vastuunsa suhteessa yhteistyötahoihin, Neuvolalomakkeet ovat käytössä, Perhekeskusmalli toteutuu käytännössä.)

Pedagogisen toiminnan tasolla

9. Päiväkodin johtaja varmistaa päivittäin, että paikalla on lain edellyttämä ja riittävä määrä henkilöstöä lasten määrään nähden, jotta lasten turvallisuus ja vuorovaikutussuhteiden pysyvyys voidaan taata sekä varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet toteutuvat.

10. Varhaiskasvatuksen henkilöstö varmistaa, että kaikki lapset voivat osallistua kaikkeen toimintaan taustastaan ja yksilöllisistä ominaisuuksistaan riippumatta.

Kriteerit:

- ✓ Toisten lasten häirintää tai kiusaamista ei sallita varhaiskasvatuksessa.
(Huoltajien osallistuminen. Kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma)
- ✓ Henkilöstön määrä, rakenne ja osaaminen vastaavat kunkin yksikön toiminnan tarpeita ja noudattavat lain ja asetuksen säädöksiä. (Päikky tai muut sähköiset järjestelmät).
- ✓ Henkilöstö tietää miten toimitaan turvallisuudesta poikkeavassa tilanteessa. (Turvallisuussuunnitelma)

7.1.2 Varhaiskasvatusta ohjaava opetussuunnitelma

Paikallisella tasolla

12. Paikallisesti laadittu opetussuunnitelma konkretisoi kansallista opetussuunnitelmaa ja on henkilöstön työväline varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisessa.

13. Paikallista opetussuunnitelmaa arvioidaan yhdessä keskeisten yhteistyötahojen, kuten lasten, huoltajien, päättäjien ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kriteerit

- ✓ Yksikön toiminta perustuu kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan.
- ✓ Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin.
- ✓ Henkilökunta on sitoutunut suunnitelmien toteuttamiseen ja havainnoi lapsia säännöllisesti.

(Asiakastyytyväisyys x%, Vasukeskustelun jälkeen arviointi 100%, Lasten haastattelun yli 3-vuotiaat, Havainnot käsitellään vasukeskustelussa, Kehkeytyvän opetussuunnitelman huomiointi, Pedagoginen dokumentointi).

7.1.3 *Henkilöstön perus- ja täydennyskoulutus sekä osaamisen kehittäminen*

Paikallisella ja pedagogisen toiminnan tasolla

15. Varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutus ja muu ammatillisen osaamisen kehittäminen ovat suunnitelmallisia ja perustuvat osaamisen todennettuihin kehittämistarpeisiin. Täydennyskoulutukseen kannustetaan ja siihen luodaan mahdollisuuksia.

Kriteerit:

- ✓ Henkilöstön kehittäminen ja koulutus on suunnitelmallista ja sitä varten on olemassa seurantajärjestelmä. (Kyllä/ei)
- ✓ Henkilöstön työhyvinvointi on seurannan ja kehittämisen kohteena. (Vertaismentoriointi, työnohjaus, osaamisen jakaminen, alueelliset pedagogiset tapaamiset)
- ✓ Henkilöstö tietää, miten toimitaan turvallisuudesta poikkeavassa tilanteessa. (Ensiapukoulutus. Kun lasta ei haeta. Perehdytys turvallisuussuunnitelmaan.)
- ✓ Esi- ja alkuopetuksen opettajille järjestetään mahdollisuus yhteisiin koulutuksiin. (kunnallisilla seuranta SAP-järjestelmässä; yksityisillä suunnitelma vuoden alussa, päivitys toimintakertomuksessa PSOP; Osaamiskartoitukset, Vähintään 3pv/henkilö toteutuu)

7.1.4 *Huoltajille suunnattu varhaiskasvatusta koskeva ohjaus ja neuvonta*

Paikallisella tasolla

16. Varhaiskasvatuspalveluja koskevaa ohjausta ja neuvontaa toteutetaan kattavasti siten, että varhaiskasvatuksen toimintamuodot, niiden ominaispiirteet ja tehtävät informoidaan huoltajille selkeästi.

17. Huoltajille suunnatulla varhaiskasvatusta koskevalla ohjauksella ja neuvonnalla varmistetaan lasten yhdenvertainen oikeus ja mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen. Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen on neuvonnan ja ohjauksen ensisijainen peruste.

Kriteerit:

- ✓ Arvioinnin perusteella pyritään ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia (Palveluverkkoselvitys)
- ✓ Tiedottaminen on osa kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä
- ✓ Perheille tarjotaan hyvä ja riittävä palvelutaso (hoitomuodon valinta, lapsen erityistarpeet, tarpeen laajuus, ts. osa-, kokopäivä- tai vuorohoito). (Palveluohjaus, Turku ei ole rajannut varhaiskasvatusoikeutta.)

7.1.5 *Varhaiskasvatuspalvelujen ohjaus, neuvonta ja valvonta*

Paikallisella tasolla

19. Yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen ohjausta, neuvontaa ja valvontaa toteutetaan siten, että yksityisesti tuotetussa varhaiskasvatuksessa varmistetaan varhaiskasvatukselle asetettujen lakisääteisten ja laadullisten tavoitteiden toteutuminen.

Kriteerit:

- ✓ Yksityisten palveluntuottajien sääntökirja määrittelee kriteerit

7.1.6 *Yhtenäinen koulutus- ja kasvatusturvallisuusjärjestelmä ja siirtymät*

Paikallisella tasolla

21. Lapsen siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuspalvelujen sisällä sekä edelleen esiopetukseen ja perusopetukseen suunnitellaan ja toteutetaan niin, että lasten oppimispoluista muodostuu sujuva ja tasa-arvoinen jatkumo.

Kriteerit:

- ✓ Lapsen tuen moniammatillinen verkosto toimii suunnitelmallisesti. (Prosessi kuvattu, toimii/ei toimi)
- ✓ Varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma sekä alkuopetuksen opetussuunnitelma muodostavat jatkumon. (Vuosittain yhteinen iltapäivä esi- ja alkuopettajille, kesäkuussa nivelvaiheen arviointipäivä)
- ✓ Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen nivelvaiheiden prosessit on kuvattu. (Prosessikuvausten mukaan toimitaan; toteutuu/ ei toteudu).
(Tutustumiskäytännöt. Varhaiskasvatuksessa aloittamisen kysely.)

Pedagogisen toiminnan tasolla

22. Henkilöstö suunnittelee ja toteuttaa yhdessä lasten huoltajien kanssa toimivia, lasten turvallisuuden tunnetta ja oppimista tukevia käytäntöjä, kun lapsi siirtyy kotihoidosta varhaiskasvatukseen.

23. Henkilöstö suunnittelee ja toteuttaa yhdessä varhaiskasvatuksen muiden ammattilaisten, perusopetuksen ammattilaisten sekä huoltajien kanssa toimivia ja lasten hyvinvointia ja oppimista edistäviä käytäntöjä varhaiskasvatuksesta, sen eri toimintamuodoista tai yksiköistä toiseen ja esiopetuksesta perusopetukseen siirtymiseen.

Kriteerit:

- ✓ Tietoa lapsesta siirretään yhteistyökumppaneille vain vanhempien luvalla tai vanhempien läsnä ollessa (esim. siirtopalaverit).
- ✓ Huoltajien kanssa sovitut kasvatuseriaatteet ja –tavoitteet näkyvät toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.
- ✓ Lapsella on mahdollisuus kehitystään tukevaan monipuoliseen leikkiin ja toimintaan.
- ✓ Jokaiselle lapselle laaditaan yhdessä huoltajien kanssa varhaiskasvatus- tai esiopetussuunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan vuosittain.
- ✓ Huoltajien osallisuus toteutuu luottamuksellisessa yhteistyössä, joka pohjautuu molemminpuoliseen arvostukseen (Pedagoginen dokumentointi).

7.1.7 Varhaiskasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen rakenteet

Paikallisella tasolla

25. Varhaiskasvatuksen järjestäjillä ja yksityisillä palveluntuottajilla on arviointijärjestelmä, jonka avulla varhaiskasvatuspalveluita ja pedagogiikkaa voidaan kehittää.

26. Arviointiin ja kehittämiseen osallistuvat varhaiskasvatuksen muodoista ja järjestämistavoista riippumatta kaikki varhaiskasvatuksen osapuolet, kuten toimijat organisaation eri tasoilla, lapset ja heidän huoltajansa sekä päätöksentekijät.

Kriteerit:

- ✓ Asiakastyytyväisyyskyselyt toteutetaan suunnitelmallisesti ja tuloksia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. (Matalasta vastausprosentista huolimatta saataisiin tavoitellut tasot)
- ✓ Kaikki toimijatasot ovat tietoisia varhaiskasvatuksen laadunhallintasuunnitelmasta ja toimivat sitä noudattaen. (Järjestetään videokoulutus, Erilliset arvioinnit, Caf-päivät)

7.1.8 Varhaiskasvatuksen johtamisjärjestelmä

Paikallisella tasolla

27. Paikallisella tasolla on selkeä varhaiskasvatuksen päätöksenteko- ja johtamisjärjestelmä, johtamisen rakenteet ja menettelytavat. Johtamisjärjestelmä tukee henkilöstön pedagogista työtä ja lasten hyvinvointia sekä varmistaa varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisen.

28. Varhaiskasvatuksen johtaminen perustuu arviointi-, seuranta- ja ennakkointitietoon sekä asiantuntija- ja tutkimustietoon. Varhaiskasvatuksen johtamista vastaavilla henkilöillä on riittävä varhaiskasvatuksen asiantuntemus ja johtamistaito.

Kriteerit:

- ✓ Johto luo asianmukaiset edellytykset hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteuttamiselle.
- ✓ Kunnassa on ajan tasalla olevat kunnan ja yksiköiden varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelmat. (Päivitys tarpeen mukaan, arviointi eri arviointimenetelmillä.)
- ✓ Johdolla on selkeät tavoitteet hoidon, kasvatuksen ja opetuksen järjestämisen sekä henkilöstön osaamisen kehittämiseksi. (Varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelma, operatiivinen sopimus, strategiat)
- ✓ Johtamisjärjestelmä on kuvattu ja avattu organisaation eri tasoilla. Järjestelmää arvioidaan säännöllisesti (palvelualuejohtajan päätös, varajohtajan TVA).

7.1.9 Henkilöstörakenne ja varhaiskasvatukselle varatut resurssit**Paikallisella tasolla**

29. Varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi tulee varata sellaiset henkilöstö- ja taloudelliset resurssit sekä suunnitella henkilöstörakenne siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet toteutuvat ja lasten pysyvät vuorovaikutussuhteet henkilöstön ja vertaisten kanssa voidaan turvata.

Kriteerit:

- ✓ Henkilöstön sijoittelussa otetaan huomioon osaamisen monipuolisuus ja ihmissuhteiden jatkuvuus lasten näkökulmasta.
- ✓ Varhaiskasvatukselle varatut resurssit mahdollistavat toiminnan toteutuksen lainmukaisesti huomioiden henkilöstömitoituksen. (Varatut tunnit, työvuorosuunnittelu, seuranta. Paremmat resurssit 1/7.)
- ✓ Talous suunnitellaan pitkällä aikavälillä ja sen toteutumista seurataan systemaattisesti. (Tiedolla johtamisen järjestelmä, talousraportit kuukausittain.)

Pedagogisen toiminnan tasolla

30. Henkilöstörakenne ja -määrä sekä muut resurssit lapsiryhmissä suunnataan siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet toteutuvat ja lasten pysyvät vuorovaikutussuhteet henkilöstön ja vertaisten kanssa voidaan turvata.

Kriteerit:

- ✓ Henkilöstö osallistuu talouden suunnitteluun omassa yksikössään.
- ✓ Lapsiryhmät muodostetaan siten, että lasten hoito, kasvatusta ja opetus voidaan toteuttaa varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien mukaisesti ottaen huomioon lasten erilaiset tarpeet.
- ✓ Henkilökunta toimii taloudellisesti ottaen huomioon myös kestävä kehityksen periaatteet. (Huomioidaan myös "tuuraaminen" toisessa ryhmässä. Veon tuki. Ryhmien muodostamisessa hyödynnetään henkilökunnan osallisuutta. Keskustelu yksiköissä. Sisarusryhmä.)

7.1.10 *Varhaiskasvatuksen työaikarakenteet ja -suunnittelu*

Paikallisella tasolla

31. Työrakenteita sekä työaikojen suunnittelua ja järjestelyjä linjataan ja ohjataan niin, että henkilöstö voi toteuttaa suunnitelmallista varhaiskasvatusta hyödyntämällä ammatillista koulutustaan ja osaamistaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Kriteerit:

- ✓ Varhaiskasvatuksen keskeinen voimavara on ammattitaitoinen ja vahvan ammatti-identiteetin omaava henkilöstö. (Rekrytointiprosessi)

Pedagogisen toiminnan tasolla

32. Työaikarakenteet ja työajat ovat sellaiset, että henkilöstön ammatillinen osaaminen voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla ja lasten etu huomioiden.

Kriteerit:

- ✓ Jokaiselle on määritelty selkeästi vastuut ja tehtäväkuvat.
- ✓ Henkilöstön työvuorot suunnitellaan lapsiryhmän tarpeiden ja hoitoaikojen mukaan. (Titania- ym. muiden ohjelmien hyödyntäminen.)
- ✓ Johtamisen painopiste on pedagogisessa johtamisessa, joka on vuorovai-
kutteista ja osallistavaa.
- ✓ (Rakenne ja suunnitelmallisuus pedagogisissa palaverissa, esim. valmis
esityslistamalli.)

7.1.11 *Lapsiryhmän rakenne ja koko*

Paikallisella ja pedagogisen toiminnan tasolla

33. Lapsiryhmän rakenne ja koko muodostetaan siten, että lasten etu, hyvinvointi ja oppi-
sen edistäminen ovat ensisijaisia perusteita.

Kriteerit:

- ✓ Yksikössä on omat toimintasuunnitelmat (Kehittämiskohteet nousevat ar-
vioinnin pohjalta.)
- ✓ Lapsi kokee olonsa turvalliseksi. Lapselle asetetaan rajat loukkaamatta
häntä fyysisesti tai psyykkisesti. (Kiusaamisen ehkäisy-suunnitelma.)
(Jatkuva arviointi. Lasten vasut. Veopalvelut)

7.1.12 *Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt*

Paikallisella ja pedagogisen toiminnan tasolla

34. Varhaiskasvatuksen kaikki oppimisympäristöt ovat terveellisiä, turvallisia, monipuolisia ja
oppimista edistäviä.

Kriteerit:

- ✓ Tukipalvelut (esim. ruokahuolto, tilapalvelu) on järjestetty siten, että ne tukevat varhaiskasvatuksen ydintehtävää. (Arviointi, yhteiset sopimukset, tarkennukset palautteen perusteella.)
- ✓ Varhaiskasvatuksen sisä- ja ulkotilat sekä välineet mahdollistavat monipuolisen leikin ja toiminnan. (Asiakaspalaute, oppimisympäristön arviointi-lomake.)
- ✓ Varhaiskasvatusympäristössä otetaan huomioon hygieniaohteet.
- ✓ Lasten allergiat ja erityisruokavaliot huomioidaan lapsen hoito- tai esiopetuspäivän aikana suunnitelmien mukaisesti.
- ✓ Varhaiskasvatuksen toimitilat sisällä ja ulkona ovat turvalliset.

7.1.13 Henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus

1. Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.
2. Henkilöstö on vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lasten kanssa tavalla, joka vastaa lasten kehitystä, kiinnostuksen kohteita sekä oppimisen vaatimuksia
3. Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta ja toimijuutta tukevalla tavalla.
4. Henkilöstö käyttää kieltä mahdollisimman rikkaalla ja monipuolisella tavalla lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Henkilöstö mukauttaa kielenkäyttönsä lapsen kokemusmaailmaan, sanoittaa toimintaa kielellisesti ja innostaa lapsia osallistumaan päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen omien edellytystensä ja taitojensa mukaisesti.
5. Henkilöstö huomioi ryhmän kaikki lapset ja ymmärtää lasten erilaisia ilmaisun tapoja.

Kriteerit:

- ✓ Hyvä hoito muodostaa perustan kaikelle toiminnalle varhaiskasvatuksessa
- ✓ Lasta kannustetaan itseilmaisuuksiin ja itsenäiseen päätöksentekoon, ja hän on osallisena toiminnan suunnittelussa
- ✓ Lapsilähtöinen toiminnan suunnittelu perustuu lapsen hyvinvointiin
- ✓ Yksikön johtamisjärjestelmä tukee hyvää vuorovaikutusta

7.1.14 Pedagoginen suunnittelu, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen

6. Henkilöstö vastaa opetussuunnitelman mukaisen toiminnan suunnittelusta, dokumentoinnista, arvioinnista ja kehittämisestä lapsen oppimista ja kehitystä tukevalla tavalla.
7. Henkilöstö havainnoi ja dokumentoi lasten arkea varhaiskasvatuksessa säännöllisesti ja systemaattisesti ymmärtääkseen lapsen kokemusmaailmaa. Yhdessä lasten kanssa monipuolisin menetelmin tuotettua tietoa hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Kriteerit:

- ✓ Varhaiskasvatuksen toimintamallit on kuvattu ja niitä arvioidaan säännöllisesti. (Tiimisopimus, kasvattajayhteisösopimus on tehty ja kaikki noudatavat)
- ✓ Toiminnassa sovelletaan monipuolisesti varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaisia menetelmiä ja työtapoja. (Vasun liite 15 on käytössä. Pedagogi-
nen dokumentointi toteutuu.)

7.1.15 Pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt

8. Varhaiskasvatuksen toiminta on lapsille merkityksellistä, oppimaan haastava sekä innostavaa
9. Henkilöstö ja lapset toteuttavat yhdessä leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa, joka tarjoaa lapsille myönteisiä oppimiskokemuksia. Toiminta edistää oppimisen alueiden sekä laaja-alaisen osaamisen mukaisten tavoitteiden toteutumista.
10. Lapsen yksilöllisyys huomioidaan niin, että jokainen lapsi oppii tunnistamaan ja löytämään omat vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa.
11. Ruokailutilanteet, lepohetket, siirtymät, pukemistilanteet ja muut perustoiminnot toteutetaan pedagogisesti tavoitteellisina.
12. Lapsen yksilöllinen tuen tarve tunnistetaan. Henkilöstö arvioi tuen tarvetta yhdessä huoltajien kanssa ja lapselle järjestetään tarvittaessa tarkoituksenmukaista tukea monialaisessa yhteistyössä.
13. Henkilöstön ja lasten yhdessä suunnittelema ja rakentama pedagoginen oppimisympäristö kannustaa lapsia leikkimään, liikkumaan, tutkimaan, luomaan ja ilmaisemaan. Oppimisympäristöä arvioidaan ja muokataan säännöllisesti lasten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden mukaisesti siten, että se haastaa ja innostaa lapsia oppimaan.
14. Henkilöstö rakentaa päivittäiset siirtymätilanteet joustaviksi ja johdonmukaiseksi siten, että päivän kokonaisuus muodostuu lapsen hyvinvointia ja oppimista tukevaksi.

Kriteerit:

- ✓ Lähiympäristön tarjoamat mahdollisuudet liikkumiseen ja kulttuurin kokeamiseen hyödynnetään (Liite 11 tai 12 käydään tiimitasolla vuoden aikana läpi)
- ✓ Lasten pääasiallinen toimintamuoto on leikki; myös perushoitotilanteet ovat kasvatuksellisten ja opetuksellisten tavoitteiden mukaisia ja suunnitelmallisia
- ✓ Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tehdään erityisen tuen suunnitelma, jonka laatimiseen kutsutaan tarvittavat lapsen kuntoutuksesta vastuussa olevat tahot. Suunnitelmaa toteutetaan lapsen hoitopäivän aikana.

7.1.16 Johtaminen pedagogisen toiminnan tasolla

15. Varhaiskasvatusyksikön johtaja vastaa yksiköidensä pedagogiikan tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta johtamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä sekä henkilöstön työssä oppimisen mahdollistamisesta. Pedagogiikan johtaminen toteutuu varhaiskasvatuksen opettajien tuella ja koko henkilöstöä osallistaen.

16. Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on lapsiryhmän toiminnan suunnittelu, toiminnan tavoitteiden toteutuminen sekä toiminnan arviointi ja kehittäminen. Koko henkilöstö yhdessä suunnittelee, toteuttaa, arvioi ja kehittää pedagogista toimintaa.

Kriteerit:

- ✓ Varhaiskasvatuksen henkilöstö vastaa siitä, että lapsille on liikkumista, tutkimista, leikkimistä ja taiteellista kokemista vastaavia materiaaleja ja välineitä vapaasti saatavilla. Ne innostavat monipuoliseen oppimiseen, yhteistoimintaan ja vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten lasten kanssa.
- ✓ Varhaiskasvatuksessa on määritelty toiminta-ajatus, arvopohja ja strategia, joista kaikki toimijatasot ovat tietoisia.
(Pedagogiset palaverikäytännöt on kirjattu -> noudatetaan. Jokainen tiimi vastaa kevään vakan ja eo:n arviointikyselyyn, liikkumisen kyselyyn)
- ✓ Yksikön johtamisrakenne on selkeä.

7.1.17 *Vertaisvuorovaikutus ja ryhmän ilmapiiri*

17. Henkilöstö rakentaa myönteisen oppimisympäristön lapsille. Ryhmän ilmapiiri on turvallinen, lämmin, oppimaan innostava ja välittävä.

18. Henkilöstö ja lapset yhdessä muodostavat oppijoiden yhteisön, jossa kaikkien lasten mielekäs osallistuminen toimintaan toteutuu. Henkilöstö tukee lasten ryhmätoimintaa ohjaten ja esimerkiksi antaen.

19. Henkilöstö rakentaa ja ohjaa ryhmän toimintakulttuuria systemaattisesti siten, että se edistää, pitää yllä ja kehittää yhteenkuuluvuutta. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokainen lapsi saa kokea olevansa ryhmän jäsen ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Henkilöstö tukee lasten monipuolisten kaverisuhteiden muodostumista ja ylläpitämistä.

20. Henkilöstö varmistaa, että jokaisella lapsella on hyvä olla varhaiskasvatuksessa. Lapset kokevat tulevaisuutta kuulluksi sekä arvostetuiksi sellaisina kuin ovat.

21. Henkilöstö rakentaa ja ylläpitää ryhmässä ilmapiiriä, joka perustuu lasten yksilöllisten erojen sekä erilaisten kulttuurien, uskontojen ja katsomusten arvostamiselle. Henkilöstö tukee lasten monikielisyyttä ryhmässä.

(Liite 13 hyödyntäminen; Annetaan aikaa ryhmäytymiselle -> lapsen havainnointi; Kiusaamisen ehkäisy-suunnitelma; Asiakastyytyväisyyskysely; Alkukeskustelut ym.; Huolehditaan siitä, että lapsen aloittaminen varhaiskasvatuksessa –prosessi toteutuu -> vakassa aloittamisen kysely)

Muunneltavien oppimisympäristöjen hyödyntäminen.

7.1.18 *Henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus ja monialainen yhteistyö*

22. Henkilöstö rakentaa luottamukseen, arvostukseen ja kunnioitukseen perustuvaa ammatillista vuorovaikutusta osana varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria

23. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tunnistaa eri ammattiryhmien velvollisuudet, osaamisen ja vastuut osana varhaiskasvatustyön kokonaisuutta. Henkilöstö hyödyntää erilaista osaamista varhaiskasvatustyössä ja sen kehittämisessä

24. Henkilöstö tunnistaa omat ja yhteistyötahojen ammatilliset vastuut ja osaamisen sekä hyödyntää niitä monialaisessa yhteistyössä

Kriteerit:

- ✓ Yksikössä on ajan tasalla oleva perehdytysmateriaali uuden työntekijän perehdyttämiseksi. Tehtävään on nimetty vastuuhenkilö.
- ✓ Työyhteisössä keskustellaan avoimesti ja rakentavasti työhön liittyvistä asioista ja ongelmatilanteisiin haetaan ratkaisua heti ongelman ilmettyä. (Tiimisopimus, kasvattajayhteistyökuvaus)
- ✓ Henkilökunnan välinen vuorovaikutus ja tiimityö ovat sujuvia (Yksilön osaaminen; Osaamisesta ja osaamistarpeista keskustellaan yhdessä; Johtamisrakenne.)

7.1.19 *Henkilöstön ja huoltajien välinen vuorovaikutus*

25. Kasvatusyhteistyön lähtökohtana on lapsen ja hänen huoltajiensa arvostaminen sekä avoin, tasavertainen ja luottamuksellinen suhde. Vuorovaikutuksessa näkyy kunnioitus huoltajien tuntemukseen lapsesta sekä henkilöstön ammatillinen tieto ja osaaminen.

26. Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin mahdollistetaan. Erilaisia kasvatusyhteistyön muotoja ja toimintatapoja suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa.

Kriteerit:

Varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma toteutetaan kasvatuskumppanuudessa lapsen huoltajan kanssa (Lapsen varhaiskasvatuskeskustelut, Päivystyskysely, Ryhmävasu)

7.2 Laadunarvioinnin kokonaisuus

Arviointi ja kehittäminen muodostavat teemallisesti ja ajallisesti kehän, jonka voi asettaa vuosikelloon (kuva 18).

7.3 Auditointi

”Auditointi on järjestelmällinen, riippumaton ja dokumentoitu prosessi, jossa hankittavaa auditointinäyttöä arvioidaan objektiivisesti sen määrittämiseksi, missä määrin sovitut auditointikriteerit on täytetty.” (Itä-Suomen yliopisto 2019)

Auditointi on näyttöön perustuvaa, organisaatiossa tapahtuvaa tarkastustyötä, minkä tavoitteena on selvittää, miten yritys toimii ja onko toiminta sellaista mitä on sovittu. Sekä kunnallisessa että yksityisten palveluntuottajien varhaiskasvatuksessa suoritetaan auditointeja.

Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa rakennettiin ”kevyt malli”, eli auditoinnissa hyödynnetään yksikössä jo olemassa olevaa dokumentaatiota. Painotukset auditointiin tulevat operatiivisen sopimuksen kautta, jolloin voidaan sekä arvioida

nykytilaa että kiinnittää huomiota kehitettäviin asioihin. Auditointikäynti suoritetaan pareittain ja siitä kirjoitetaan muistio, jonka auditoitu yksikkö saa itselleen.

7.4 CAF-päivät/ itsearviointipäivät

CAF-päivät järjestetään joka toinen vuosi syksyisin kahtena peräkkäisenä päivänä. Läsnä arviointipäivissä ovat johtoryhmä, laaturyhmä sekä mahdollisuuksien mukaan ulkopuolisia osallistujia. Myös varhaiskasvatus- ja perusopetusjaosto on kutsuttu paikalle. Mahdollisuuksien mukaan arvioinnissa hyödynnetään myös muita yhteistyötahoja (esim. eri toimialojen laatuvaikuttajia).

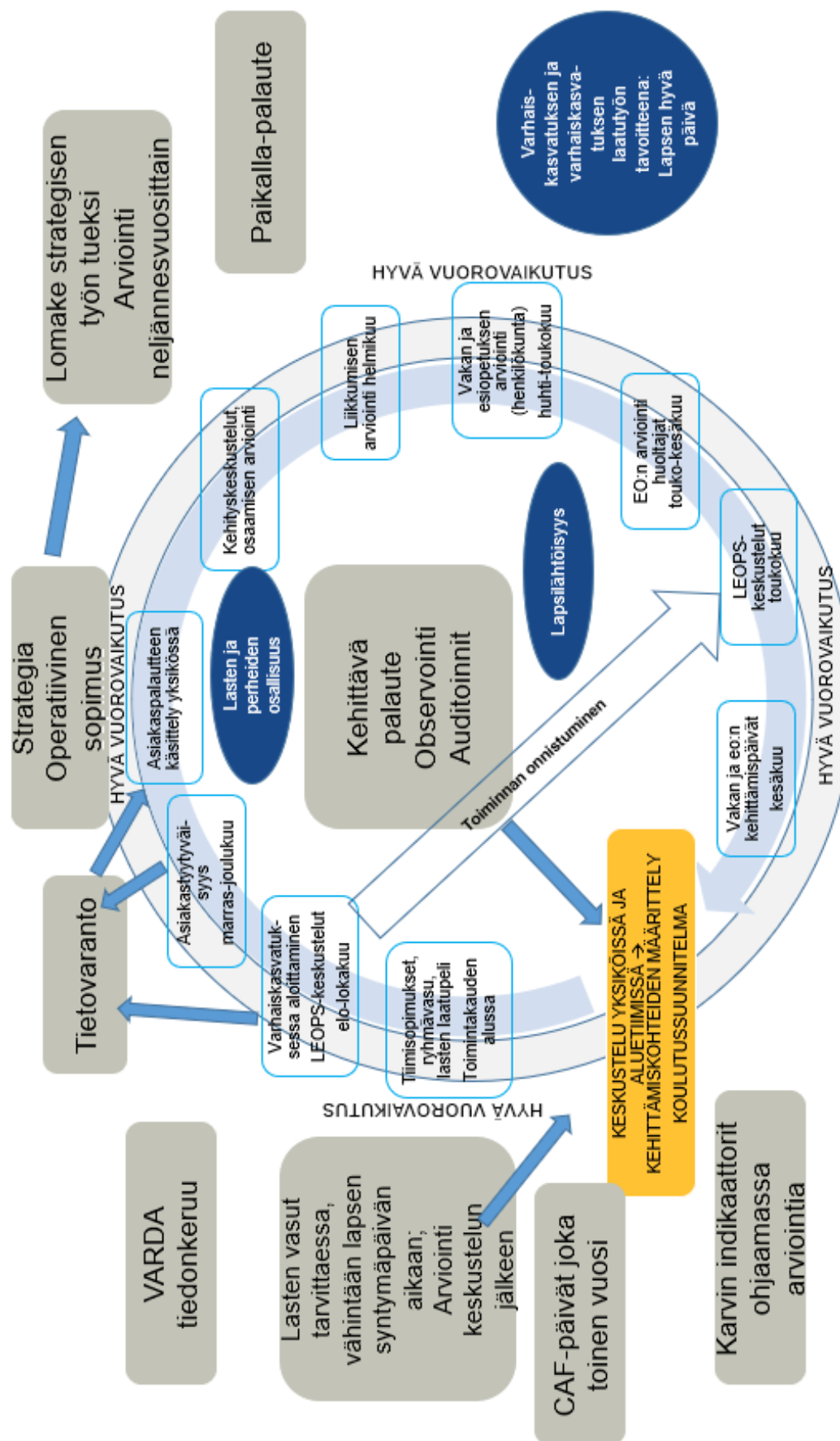
7.4.1 *Materiaali*

CAF-päiville osallistuvat saavat etukäteismateriaalia, joissa voi olla esim. seuraavat (osa materiaalista on nähtävillä itse tilaisuudessa):

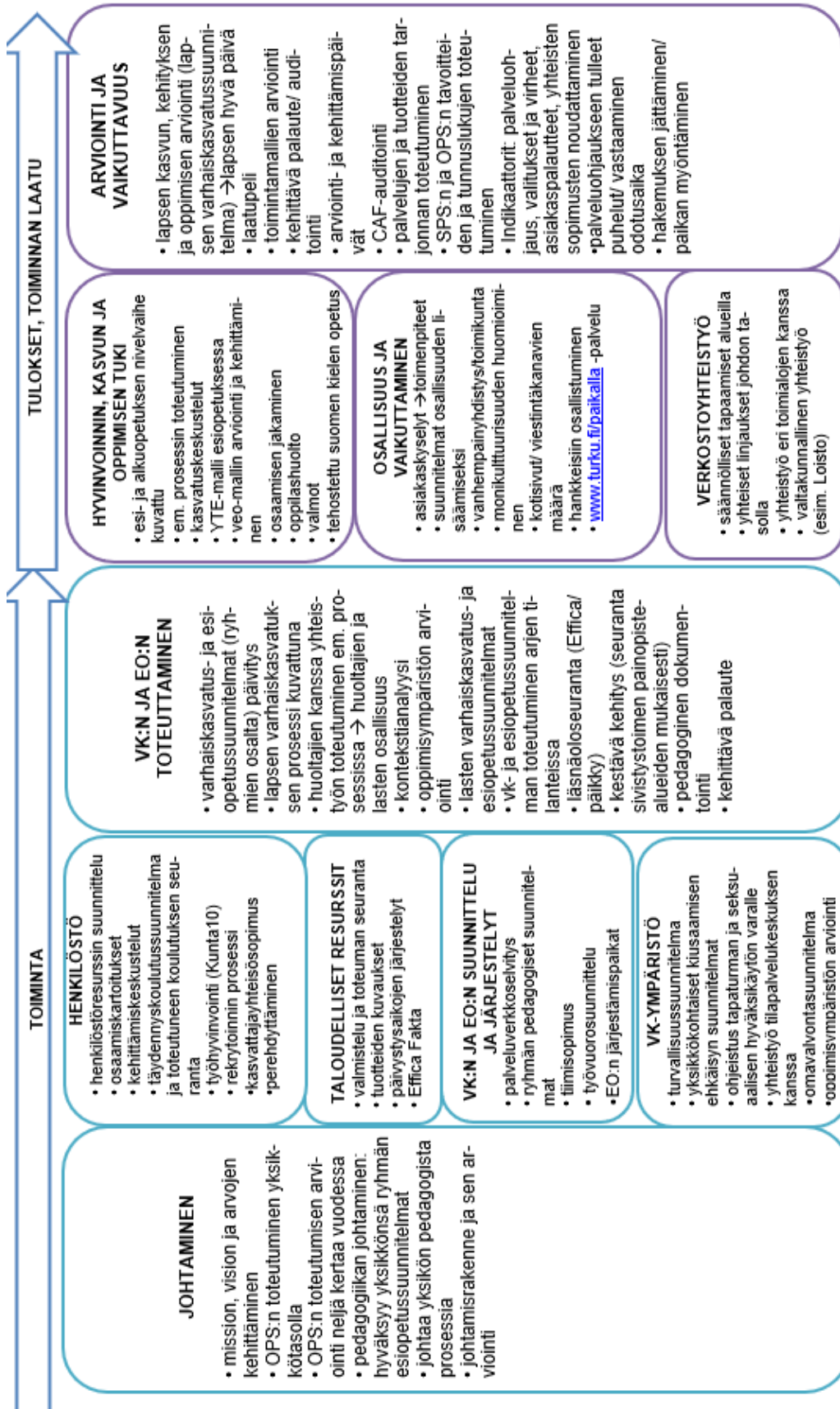
”Varmista, että arvioijalla on tiedossaan / käytössään arvioitavan organisaation ja yksikkö/toimipistetaso 1) toimintatiedot eli arviointialueilla 1-5 ja 2) tulostiedot eli arviointialueilla 6-9.

Lisäohjeita

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/CAF_2013%20Pika-opas%20itsearviointiin.pdf

Kuva 18. Laatu prosessi, ”kehittämisen kehä” tavoitteena lapsen hyvä päivä

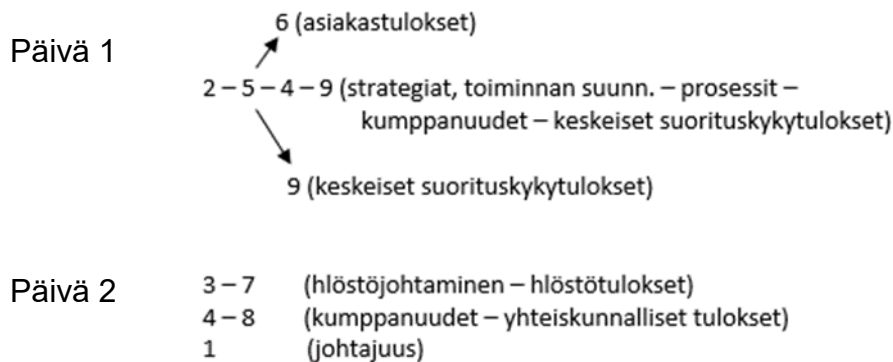

Kuva 19.

Arvioinnin kriteerejä/mittareita CAF-viitekehityksessä

7.4.2 Päivien aikataulu

CAF-päivien arviointikohteiden järjestys:

Lisätietoa:

<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/johtaminen-ja-kehittaminen/arviointi-ja-laadunhallinta>

<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/CAF%202013%20suomeksi.pdf>

Lopuksi:

Arviointi ja tavoitteet on Turun varhaiskasvatussuunnitelmassa kirjattu auki. Näin sekä huoltajat että henkilökunta tietävät, mitä arvioidaan ja miten. Varhaiskasvatustlain pykälä 54 antaa asiakkaalle vielä mahdollisuuden tehdä muistutus toiminnasta. Yhdessä asioista keskustellen päästään parhaaseen tulokseen.

LÄHDELUETTELO

- Heiskanen, N. 2018. Tuen prosessit ja lähtökohdat. Teoksessa: Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) 2018. Varhaiserityiskasvatus. PS-kustannus Keuruu s. 95-118
- Isler, D., Kirchhofer, K., Hefti, C., Simoni, H. & Frei, D. 2017. Supporting early language acquisition: A conceptual framework for improving language education in the early years. Zurich, Switzerland: Department of Education of the Canton of Zurich.
- Itä-Suomen yliopisto <https://www.uef.fi/auditointi> haettu 18.3.2019
- Karvonen, J. 2010. Laadunhallinta opetustoimessa ja varhaiskasvatuksessa. Kuntaliitto. Helsinki.
- Keskinen, R. & Lounassalo, J. 2011. Pedagoginen dokumentointi - Leppoistava osallisuuden mahdollistaja. Teoksessa Mäkitalo, Anna-Riitta - Nevanen, Salla - Ojala, Mikko - Tast, Sylvia - Venninen, Tuulikki - Vilpas, Birgitta (toim.) 2011. Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa 2. Yliopistopaino.
- Kinos, J. 2017. Lapsilähtöisyyskoulutus Turun varhaiskasvatuksessa. Luento-muistiinpanot.
- Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma varhaiskasvatuksessa. MLL & Folkhälsan. Haettu 13.4.2019 <https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/kiusaaminen-paivakodissa/kiusaamisen-ehkaisyn-suunnitelma-varhaiskasvatuksessa/>
- Kumpulainen, K., Sintonen, S., Vartiainen, J., Sairanen, H., Nordström, A., Byman, J. & Renlund, J. 2018. Kurittomat palaset: Monilukutaitoa opitaan ilolla. Helsinki: Kiriprintti Oy. Haettu 3.3.2019 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/264091/Kurittomat_palaset_www.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Haettu 14.4.2019 https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf
- Pihlaja, P. 2001. Päivähoidon kontekstianalyysi – lasten sosiaalis-emotionaalisen tuen näkökulmasta. Teoksessa Pihlaja, P. & Kontu, E. (toim.) 2001. Työkaluja päivähoidon erityiskasvatukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:14. Helsinki.
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma. Lasten Keskus Oy.

- Räfsen, K. 2014. Sisäinen auditointi kehittämisen välineenä. Haettu 3.4.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81831/Rafsten_Kati.pdf?sequence=1
- Turunen, H. 2005. Lastenkirjallisuus avaa maailman. Kirjassa Turunen, H. & Jokela, E.-L. (toim.) Lukuleikki. Sadut seuraksi, kirjat kavereiksi ja lorut lelu-koppaan. Helsinki: Lukukeskus.
- Valtion ravitsemusneuvottelukunta. 2018. Terveyttä ja iloa ruoasta – varhaiskasvatuksen ruokailusuositus.
- Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 2918:24.
- Åkerfelt, T.-L. & Laitinen, M. 2016. Leikki esiopetuksessa. Tukimateriaali. Opetushallitus. Helsinki. Haettu 14.4.2019 https://www.edu.fi/download/181135_leikki_esiopetuksessa_tukimateriaali.pdf

TURKUSIVISTYSTOIMIALA
VARHAISKASVATUS

Lapsen kysely pvm. _____

Lapsen nimi _____ Ryhmä _____

Hyvät vanhemmat ja huoltajat!

Pyydämme teitä ystävällisesti keskustelemaan lapsenne kanssa seuraavista kysymyksistä ja kirjaamaan lapsen vastauksia sanasta sanaan. Pyydä lisäksi lapselta esimerkkejä ja perusteluja.

Minkälaisilla leluilla leikit päiväkodissa/ perhepäivähoidossa/ esiopetuksessa?

Mitä haluaisit tehdä ulkona?

Mitä haluaisit tehdä sisällä?

Millaisia kiinnostavia asioita saat tehdä, tutkia ja kokeilla päiväkodissa/ perhepäivähoidossa/ esiopetuksessa?

Mitä haluaisit syödä?

Mitä tapahtuu, jos et pidä ruoasta?

Oletko väsynyt hoitopäivän/ esiopetuspäivän aikana?

Onko päiväkodissa/ perhepäivähoidossa/ esiopetuksessa hyvä olla?

Minkälaisia sääntöjä päiväkodissa/ perhepäivähoidossa/ esiopetuksessa on?

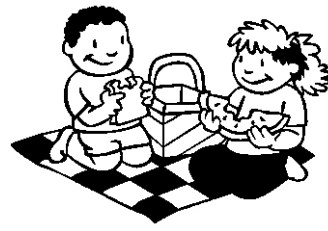
Minkälaisia asioita kerrot päiväkodin aikuisille/ perhepäivähoitajalle?

Minkälaisia asioita aikuiset/aikuinen puhuvat/ puhuu sinulle?

Mitä aikuiset/ aikuinen tekevät/ tekee, jos lapset kiusaavat toisiaan?

Mitä asioita teet yhdessä aikuisen kanssa sisällä?

Minkälaisia asioita teet yhdessä aikuisen kanssa ulkona?

Tervetuloa lapsesi _____ varhaiskasvatuskeskusteluun ____/____ klo _____

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen jokaiselle lapselle on lakisääteinen (23 §). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ei kirjata tavoitteita lapsen kehittymiselle ja oppimiselle, vaan sille, miten toiminta ryhmässä järjestetään. Keskustelussa pohdimme lapsesi vahvuuksia ja teemme suunnitelman siitä, miten varhaiskasvatus yhdessä huoltajien kanssa toimiessaan tukee mahdollisimman hyvin lapsesi kasvua, kehitystä ja oppimista. Ennen keskustelua pohdi/ pohtikaa kotona seuraavia asioita lapsen kanssa lapsen ikä huomioiden.

Päivittäistoiminnot (lepo, ruokailu, wc-toiminnot, pukeminen, riisuminen)

- mitä lapsesi osaa, mistä hän pitää
- miten omaaminen lapsesi on
- minkälaisia ruokailuhetkiä teillä on koko perheen kanssa
- minkälaisia ruokailuun liittyviä asioita pidätte tärkeinä
- mitä ruokailuvälineitä lapsesi käyttää
- minkälaisia nukkumarituaaleja teillä on
- muuta nukkumiseen liittyvää
- minkälaisia yhteisiä hetkiä päiväänne kuuluu

Motoriikka

- mitä perhe tekee yhdessä
- minkälaisia liikuntaleikkejä lapsi leikkii ulkona/ sisällä?
- minkälaisia kädentöitä (rakentelee, askartelee, piirtää, leikkaa...) lapsi mielellään tekee?
- miten lapsesi suhtautuu liikkumiseen ja käsillä tekemiseen?
- miten lapsi suhtautuu uusien taitojen oppimiseen?

Kielellinen kehitys

- minkälaisia kirjoja luette yhdessä
- jaksaako lapsesi kuunnella satuja
- mikä on lapsesi mielisatu
- minkälaisista asioista lapsesi keskustelee kanssasi
- miten lapsesi puhe on kehittynyt (esim. milloin aloittanut puhumaan)
- onko lapsesi kielenkehityksessä jotain, mikä huolettaa sinua
- miten lapsesi ymmärtää ohjeita, minkälaisia ohjeita

Vuorovaikutus ja leikki

- miten lapsesi ilmaisee omia tarpeitaan
- miten lapsesi pyytää apua
- minkälaisia leikkejä lapsi leikkii yksin
- minkälaisia leikkejä lapsi leikkii toisen lasten kanssa
- miten lapsesi noudattaa sääntöjä

Ryhmässä toimiminen ja tunneilmaisuus

- millainen lapsesi on temperamentiltaan
- miten lapsi luottaa omiin taitoihinsa
- miten lapsi näyttää tunteensa
- miten lapsi suhtautuu uusiin tilanteisiin
- miten lapsi reagoi pettymyksiin

Liite 3. Huoltajien kirjallinen suostumus tietojen luovuttamiseen ja käsittelyyn lapsen siirtyessä uuteen varhaiskasvatuspaikkaan tai esiopetukseen.

TURKU

SIVISTYSTOIMIALA
VARHAISKASVATUS

HUOLTAJIENTÄN KIRJALLINEN SUOSTUMUS TIETOJEN LUOVUTTAMISEEN JA KÄSITTELYYN LAPSEN SIIRTYESSÄ UUTEEN VARHAISKASVATUSPAIKKAAN, ESIOPETUKSEEN TAI MUULLE YHTEISTYÖTAHOLLE

Huoltaja antaa luvan luovuttaa lapsestaan varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja tulevaan varhaiskasvatus- tai esiopetuspaikkaan tai muulle nimetyille yhteistyötaholle.

Luovutettavat tiedot ovat välttämättömiä lapsen kasvatukseen ja opetukseen vaikuttavia asioita kuten

- voimassa oleva lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- lapsen mahdollinen lääkehoitosuunnitelma.

Palautathan lomakkeen nykyiseen varhaiskasvatuspaikkaan/ esiopetuspaikkaan.

- ☐ Suostumme, että lastamme koskevaa tietoa voidaan luovuttaa tulevaan varhaiskasvatus- tai esiopetuspaikkaan tai yhteistyötaholle. Suostumus koskee seuraavia asiakirjoja
- ☐ varhaiskasvatussuunnitelma
 - ☐ lääkehoitosuunnitelma
 - ☐ muu asiakirja, mikä _____

- ☐ Muu yhteistyötaho, mikä _____
- ☐ Toivomme mahdollisuutta itse osallistua tietojen siirtämiseen.

Päiväys

____ - ____ - ____

Lapsen nimi

Huoltajan allekirjoitus

Huoltajan allekirjoitus

Varhaiskasvatuksen työntekijä

Tietojen luovuttamisessa huomioidaan:

Tietosuojalaki

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Perusopetuslaki (esiopetus)

Varhaiskasvatuslaki

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

RYHMÄSUUNNITELMA

Yksikkö Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. Ryhmä Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Ryhmän suunnitelma on laadittu vanhempainillassa ____ - ____ -20____

Vanhempainillassa läsnä olleiden huoltajien määrä _____.

	Suunnitelma	Arviointi (pvm.)
Millä keinoin lasten osallisuutta tuetaan (suunnittelu, toteutus, arviointi; miten edistämme lasten osallisuutta kaikessa toiminnassa)		
Miten huoltajien osallisuutta tuetaan? (huoltajien toiveita ja yhdessä pohdittuja mahdollisuuksia, viestintä)		
Miten ryhmässämme huomioidaan lasten kiinnostusten kohteet ja tuen tarpeet lasten varhaiskasvatussuunnitelmien lisäksi?		
Miten toimintaa dokumentoidaan ns. kehkeytyvän opetussuunnitelman lisäksi? (keskustelua valokuvauksesta, valokuvausluvista jne.)		
Miten pienryhmätoimintaa toteutetaan (ryhmäjaot, suunnittelu, yhteistyö; keskustelua periaatteista)		
Minkälaisia oppimisympäristöjä meidän ryhmämme hyödyntää? (keskustelua esim. retkistä, lähimetsän hyödyntämisestä jne.)		
Miten oppimisympäristöjä muokataan yhdessä lasten kanssa? (yhteistä keskustelua huoltajien kanssa, ideoita ym.)		
Miten lapsi ja perheet kohdataan tuonti- ja hakutilanteissa? (sovitaan käytännöt esim. aamutilanteisiin, mikäli monta ryhmää kokoontuu yhteen jne., miten lapsi ja perhe vastaanotetaan aamulla, mitkä ovat tiedon vaihdon periaatteet)		
Miten erilaiset perheet kohdataan? (keskustelua esim. tasa-arvokasvatuksesta, huoltajien toiveita)		
Miten eri kulttuuriset katsomukset huomioidaan toiminnassa (yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, huoltajien mahdollisuus tulla kertomaan omasta kulttuuristaan jne.)		
Yksityiset palveluntuottajat: kuvaus tieto- ja viestintäteknisistä tavoitteista.		

Tässä projektissa

Ryhmän nimi Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Projektin nimi Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Ajanjakso, jolla projektia toteutettiin Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Mistä projekti sai alkunsa? Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Näin toteutettiin

Ajattelu ja oppiminen kehittyivät... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Kuvaus toiminnasta... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Kielten rikas maailma... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu kehittyivät... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.		Ilmaisen monet muodot... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot kehittyvät Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.		Minä ja meidän yhteisömme... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen kehittyivät... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Projektia arvioitiin... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Tutkin ja toimin ympäristössäni... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Lasten osallistuminen ja vaikuttaminen huomioitiin... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.		Kasvan, liikun ja kehityn... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Oppimisympäristöä muokattiin... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Pienryhmätoiminta toteutettiin... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.	Huoltajien osallisuus... Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

Tavoite 1: edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia.

Lapsen kehitykseen liittyen

- henkilökunnan koulutus/ tieto lapsen kehityksestä
- fyysisistä tarpeista huolehtiminen ja kasvun tukeminen
- motorisen kehityksen tukeminen
- psyykkisen kehityksen tukeminen
- sosioemotionaalisen kehityksen tukeminen
- käsitys itsestä
- perusturvallisuus
- tarvittavat tukitoimet

Vuorovaikutukseen liittyen

- yksilöllisyyden kunnioittaminen, ei lasten vertailua
- yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa
- keskustelu lapsen kanssa
- positiivinen ilmapiiri

Dokumentointiin liittyen

- havainnointi
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- neuvolalomakkeet
- ryhmäsuunnitelma
- turvallisuussuunnitelma

Menetelmät/ sisältö

- perushoito
- monipuolinen ruoka, hygienia
- ulkoilu, liikkuminen (Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma)
- perus- ja hienomotoristen taitojen harjoittaminen
- omatoimisuuden tukeminen
- tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen
- itsetunnon tukeminen
- turvallinen ympäristö
- syli, lämpö
- lapsen osallisuus

Erityispiirteitä

Perhepäivähoito:

- pieni ryhmä
- kotiruoka
- päivittäin toistuvat tilanteet

Avoin päiväkot:

- yhteinen toiminta huoltajien ja lasten kanssa

Tavoite 2: tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista.

Lapsen kehitykseen liittyen

- kognitiivisen kehityksen tukeminen
- kielelliset valmiudet
- sosiaalisuus

Vuorovaikutukseen liittyen

- annetaan lapselle haasteita (lähikehityksen vyöhyke) sekä tukea tarvittaessa
- lasten ideoiden huomioiminen
- kannustaminen, innostaminen, vahvuuksien esille tuominen
- lasten kysymyksiin vastaaminen
- sanavaraston kartuttaminen dialogissa
- ryhmässä toimiminen

Dokumentointiin liittyen

- havainnointi
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa
- neuvolalomakkeet
- Suomen kielen seurantalomake

Menetelmät/ sisältö

- tasapaino-, lihas-jänne-, tunto-, näkö- ja kuuloaisteille monipuolisten ja miellyttävien kokemusten tarjoaminen
- omatoimisuuden tukeminen
- ikätasolle sopivat lelut
- leikki
- tarkoituksenmukainen oppimisympäristö
- lapsen kehitystä verrataan hänen omaan kehitykseensä, ei toisten lasten
- suora kasvatustoiminta
- matemaattiset ja kielelliset leikit
- puheen kehityksen tukeminen vuorovaikutuksessa
- kuvat, viittomat
- kirjallisuus, lorut, leikit, laulut
- hyvetaidot, positiivinen pedagogiikka, Askeleittain
- lapsia kannustetaan kyselemään ja ihmettelemään
- monipuolinen ja lapsia kiinnostava oppimisympäristö

Erityispiirteitä

- subjektiivista oikeutta ei rajattu

Tavoite 3: toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.

Lapsen kehitykseen liittyen

- leikkitaitojen kehitys
- motoristen taitojen kehitys
- taiteelliseen ilmaisuun liittyvät asiat (kokemuksellisuus)
- kulttuuriperintöön tutustuminen (alueellisia eroja, perheissä eroja, eri painotukset esim. yksityisillä palveluntuottajilla)

Vuorovaikutukseen liittyen

- aikuinen mukana leikissä
- leikin tukeminen
- varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen
- vertaissuhteiden merkitys
- lasten osallisuus
- yhteistyö Turun vapaa-aikatoimialan kanssa

Dokumentointiin liittyen

- havainnointi
- pedagoginen dokumentointi
- valokuvaus
- videointi

Menetelmät/ sisältö

- pitkäkestoinen leikki
- roolileikki
- peuhaaminen
- sääntöleikit
- huumori ja sanallinen leikittely
- perinneleikit
- nukketeatteri

- draama
- rakentelu
- laulu- ja sormileikit
- pelit
- matemaattiset ja kielelliset leikkiharjoitukset
- monipuolinen liikkuminen erilaisissa ympäristöissä
- ohjattu liikunta
- musiikki
- kuvataide
- eri materiaalien käsittely
- teatteri
- museot
- perinneleikit
- juhlapäivien huomioiminen osana kulttuuriperintöä
- liikuntasalivuorojen jakaminen eri ryhmien/ pph:n kesken

Erityispiirteitä

Avoim varhaiskasvatus:

- Ulkoleikkikoulussa liikkuminen painottuu, samoin ulkoryhmissä

Vuoropäiväkot

- lapset ovat eri-ikäisiä
- mietittävä lasten osallistuminen eri toimintoihin (lapset eri aikaan paikalla)

Perhepäivähoito

- joustavuus
- pitkäkestoinen leikki
- aikuisen merkitys korostuu
- vierailut, leikkitreffit yms. mahdollistaa uusia ympäristöjä

Tavoite 4: varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö.

Lapsen kehitykseen liittyen

- oppimisympäristön merkitys lapsen kehityksen tukena
- erilaisten taitojen harjoittaminen ja kehittyminen
- oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus
- voiko ryhmätila pysyä vuodesta toiseen samana?

Vuorovaikutukseen liittyen

- lapsi kokee olevansa tervetullut
- lapsen ajatuksia kuunnellaan

Dokumentointiin liittyen

- opetussuunnitelmaan kuvaus oppimisympäristöstä ja sen muokkaamisesta

Menetelmät/ sisältö

- vaaratekijät tiedostetaan ja mahdollisuuksien mukaan poistetaan
- opetellaan ja opetetaan erilaisia tietoja ja taitoja
- uskonnolliset ja eettiset katsomukset otetaan huomioon
- opitaan kunnioittamaan myös toisten uskontojen ainutlaatuisuutta
- kiusaamiseen puututaan välittömästi
- oppimisympäristön "vuosikello"
- ympäristö lapsen näköinen ja tasoinen turvallisuus huomioiden
- mietitään, vastaavatko lelut/materiaalit lasten tarpeita
- ikätasoa vastaavat materiaalit/lelut/pelit lasten saatavilla
- yli ryhmärajojen toimiminen, yhteistyön merkitys, tilojen jakaminen

Erityispiirteitä

Perhepäivähoito:

- oma koti siisti, puhdas ja turvallinen

- suvaitsevaisuutta edellytetään hoitajan koko perheen osalta
- lapsella sama, tuttu ja turvallinen hoitaja koko päivän
- lapsen helppo tulla pieneen hoitoryhmään

Tavoite 5: turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä.

Lapsen kehitykseen liittyen

- sosioemotionaalinen kehitys
- kielelliset taidot
- turvallisuus
- itsetunnon kehitys

Vuorovaikutukseen liittyen

- päivittäiset keskustelut huoltajien kanssa
- kasvatuskeskustelut
- tiivis yhteistyö eri toimijoiden kanssa

Dokumentointiin liittyen

- lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- kasvun kansiot

Menetelmät/ sisältö

- tunteiden näyttäminen ja sanoittaminen
- toiminnan perusteleminen: syy-seuraussuhteet
- lapsen siirtyminen varhaiskasvatuspaikasta toiseen kuvattu prosessina (esim. varhaiskasvatussuunnitelman siirtyminen)
- lapsen kuunteleminen
- lapsen huomioiminen/kohtaaminen heti aamuolla
- aloitusvaiheessa ”oma aikuinen”-systeemi
- henkilökunnan pysyvyys
- itsetunnon tukeminen ja tunnetaitojen opetteleminen

Erityispiirteitä

Päiväkoti:

- jaetaan lapsista tarvittavat tiedot eri lapsiryhmien aikuisten kesken

Perhepäivähoito:

- sama hoitaja koko päivän, tavoitteena myös sama varahoitaja joka kerta
- perhepäivähoitajalle syntyy läheinen vuorovaikutus lapsen kanssa, jolloin perhepäivähoitaja oppii tuntemaan lapsen ajatuksia ja toiveita

Tavoite 6: antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

Lapsen kehitykseen liittyen

- lasten tasapuolinen kohtelu
- erilaisuuden hyväksyminen
- kulttuuriperintö
- lasten erilaiset tuen tarpeet

Vuorovaikutukseen liittyen

- keskustelu lasten kanssa
- ei luokittelua puheessa (esim. pojat, tytöt)
- tiivis yhteistyö huoltajien kanssa

Dokumentointiin liittyen

- alkukeskustelun kirjaus huoltajien toiveista katsomukseen liittyen

Menetelmät/ sisältö

- lasten kunnioittaminen
- sukupuolisensitiivisyys

- lasten valinnanmahdollisuus esim. leikkien suhteen
- jokainen lapsi nähdään yksilönä
- kulttuurilliset ja historialliset taustat ja juuret nähdään tärkeinä yksilön kasvulle
- monipuolinen perehtyminen kulttuuriperintöön
- kunnioitetaan jokaisen katsomuksellista taustaa
- tutustutaan eri kulttuureihin ja uskontoihin

Erityispiirteitä

- tarkemmassa määrittelyssä voidaan hyödyntää ohjeistuksia tasa-arvokasvatuksesta esiopetukseen
- alueelliset erot → joillakin alueilla vertaisoppiminen haasteellista, eri kielet

Tavoite 7: tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.

Lapsen kehitykseen liittyen

- kehityksen tukeminen eri ikävaiheissa (fyysinen kasvu ja kehitys, motorinen kehitys, kognitiivinen kehitys, psyykkinen kehitys ja sosioemotionaalinen kehitys)
- yksilöllisiin erityistarpeisiin tuen saaminen
- selkeä prosessi tuen tarpeen tunnistamisesta konkreettiseen tukeen

Vuorovaikutukseen liittyen

- tiivis yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö veon¹⁸ kanssa
- yhteistyö muiden tarvittavien tahojen kanssa
- henkilökunnan ammattitaito

Dokumentointiin liittyen

- havainnointi
- alkukeskustelulomake
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- neuvolalomakkeet
- Suomen kielen seurantalomake

Menetelmät/ sisältö

- tieto lapsen kehityksen eri osa-alueista ja niiden tukeminen toiminnassa
- veon ryhmäkartoitus
- neuvolayhteistyö (ja sen kehittäminen)

Erityispiirteitä

Perhepäivähoito:

- keskustelu ohjaajan kanssa, ohjaajan ja veon ohjauskäynti

Alueellinen integroitu ryhmä:

- ryhmän henkilöstörakenne: veo, lto¹⁹, 2 lh²⁰

Erityisryhmä:

- veo, erikoissairaanhoitaja, lh

Tavoite 8: kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Lapsen kehitykseen liittyen

- vuoron odottaminen

¹⁸ VEO = varhaiskasvatuksen erityisopettaja

¹⁹ lto = lastentarhanopettaja/ varhaiskasvatuksen opettaja

²⁰ lh = lastenhoitaja/ varhaiskasvatuksen lastenhoitaja

- käytöstavat
- kestävään kehitykseen liittyvät asiat
- vertaisryhmät
- ryhmien muodostamisen merkitys
- kiinteiden lasten keskinäisten ja lasten ja aikuisten välisten suhteiden tukeminen

Vuorovaikutukseen liittyen

- aikuinen lapsen tukena
- lapsen vahvuuksien hyödyntäminen
- toiminnan suunnittelu yhdessä lasten kanssa
- erilaisuuden hyväksyminen, kaikkien kunnioittaminen (aikuisen esimerkki tärkeä)

Dokumentointiin liittyen

- yksiköt, joissa on Vihreä lippu, raportointi ohjeistuksen mukaan

Menetelmät/ sisältö

- opetetaan lasta huomioimaan ja kunnioittamaan muita ihmisiä, odottamaan vuoroaan ja antamaan tilaa muillekin
- tavoitteeseen kirjatut asiat liittyvät jokapäiväiseen toimintaan
- hyvetaidot, positiivinen pedagogiikka (puheeksi myös huoltajien kanssa, yhteneväiset toimintamallit perheiden kanssa)
- yhteistyö eri-ikäisten ja erilaisten henkilöiden kanssa (esim. vanhainkotivierailut)
- aikuinen ohjaa/ mallintaa kestävä kehityksen toimintaa
- EKO-tukihenkilöt yksiköissä
- ympäristön suojelu: kunnioittava asenne luontoa kohtaan (metsäretket, roskien kerääminen, lajittelu lasten kanssa)
- lapset malleina toisilleen
- lasten kysymyksiin rehelliset vastaukset

Erityispiirteitä

Vuorohoito:

- pienryhmien toiminnan suunnittelu siten, että vertaisryhmässä toimiminen toteutuu mahdollisuuksien mukaan

Monikulttuurisuus

- lapsen oman kulttuurin kunnioittaminen
- tietoa, kokemuksia muista kulttuureista, kertomuksia (vanhempien osallisuus)

Tavoite 9: varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Lapsen kehitykseen liittyen

- osallisuus
- kielellisen kehityksen tukeminen

Vuorovaikutukseen liittyen

- lasten kuunteleminen
- mielipiteen kysyminen
- lasten haastattelut
- aikuisen läsnäolo
- lasten tunteminen (vasut)

Dokumentointiin liittyen

- pedagoginen dokumentointi opetussuunnitelman avulla
- lasten haastattelulomake
- havainnointi

Menetelmät/ sisältö

- lapsilla on mahdollisuus osallistua projektien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin

- omatoimisuuteen kannustaminen
- osallisuuden tukeminen laaja-alaisen osaamisen kohdassa mainituilla tavoilla
- lastenparlamentit (tai muu yhteinen toteuttamisen malli)
- yhteisten sääntöjen sopiminen
- panostetaan erilaisiin kommunikaatiota helpottaviin menetelmiin
- arkiset tilanteet
- lapsi saa päättää itseään koskevista asioista mahdollisuuksien rajoissa
- kuvat, tulkki, tukiviittomat, selkokieli, piirtäminen

Tavoite 10: toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Lapsen kehitykseen liittyen

- yhteistyö huoltajien kanssa lapsen kehityksen tukemiseksi
- lapsen etu ja hyvä päivä/ hyvinvointi on jokaisen päivän tavoite!

Vuorovaikutukseen liittyen

- kuuntelu, kunnioitus, luottamus ja dialogi huoltajien kanssa toimittaessa
- aito kohtaaminen
- avoimuus, rehellisyys
- huoltajan luottamus heijastuu lapsiin

Dokumentointiin liittyen

- varhaiskasvatuskeskustelut vuosittain sekä aina tarvittaessa

Menetelmät/ sisältö

- ammatillinen ja kunnioittava asenne lapsia ja huoltajia kohtaan
- keskustelua päivän kulusta huoltajien kanssa
- keskustellaan lapsen kehityksestä ja mahdollisuuksien mukaan neuvotaan ja annetaan vinkkejä huoltajille tai ohjataan heitä eri palvelujen piiriin
- viestintä
- vanhempainillat
- huoli puheeksi matalalla kynnyksellä
- tulkki
- neuvolayhteistyö
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki
- terapiapalvelut ja muu moniammatillinen yhteistyö

Erityispiirteitä

Perhepäivähoito:

- sama hoitaja aamulla ja iltapäivällä luo turvaa

Vuorohoito:

- haasteet vertaisryhmän muodostamisessa ja huoltajien kanssa yhteisen ajan löytämiseksi

(Hinnat 2017)

TURUN FILHARMONINEN ORKESTERI

Päiväkonsertit koululaisille ja päiväkotiryhmille (kevät ja syys). Lipun hinta 3€ / lapsi. Opettajat ryhmän kanssa ilmaiseksi.

Kenraaliharjoitusvierailut noin neljä kertaa esityskaudessa (kevät ja syys) / maksuton - konsertti ja kenraaliharjoitusvierailuihin sisältyy ennakkomateriaali, jonka avulla voi etukäteen tutustua vierailun sisältöön.

- ennen saliin menoa Konserttitalolla on orkesterin, esiintyjien ja ohjelmiston esittely, usein myös taiteilijatapaaminen.

Kierrokset Turun konserttitalolla / maksuton

- Konserttitalokierroksia järjestetään tilauksesta ja sen voi yhdistää esimerkiksi vierailuun avoimessa kenraaliharjoituksessa tai koululaiskonsertissa.

- Talokierroksen kesto on noin 30–40 minuuttia ja ryhmän maksimikoko on 25 henkeä.

Nettikonsertit / maksuton

- Lähetykset tallennetaan TFO:n verkkosivuille (<http://www.tfo.fi/fi/live>), josta niitä voi katsoa ja kuunnella jälkikäteen.

- TFO:lta voi pyytää nettikonserttiin liittyvää lisämateriaalia (esiintyjien ja kappaleiden esittelyt, Kuinka sinfoniaorkesteri toimii -infopaketti, TFO:n historian esittely) oppimiskemusta tukemaan.

TURUN MUSEOKESKUS / VARHAISKASVATUS

Turun linna

Turun linnaan voi tulla kiertämään omatoimisesti päiväkotiryhmän kanssa. Jos kierros keskiaikaisessa linnassa tuntuu liian pitkältä, voi tutustua Lasten linnaan, johon kuuluu Ritarisali, Tonttu-ukon aarrekammio ja Juhana-herttuan pienoishovi. Ritarisalissa voi sovittaa linnanneidon vaatteita ja haarniskoita ja pienoishovissa ihmetellä hovin etikettiä. Tonttu-ukon aarrekammio perustuu Sakari Topeliuksen satuun linnan Tonttu-ukosta. Omatoiminen käynti linnassa on maksuton turkulaisille päiväkodeille.

Tarjolla myös maksullisia opastuksia ja työpajoja päiväkotiryhmille.

Pikkuritarikierroksella ja hovikierroksella tutustutaan ritarielämään tai hovielämään ja linnan historiaan. Kierroksen kesto 1 h, hinta 89 €/opastus.

Tonttukierroksia järjestetään marras-joulukuussa ja niissä kuullaan tietysti linnan Tonttu-ukosta. Kierroksen kesto 1 h, hinta 89 €/opastus.

Keskiaikakierroksella kuullaan linnan elämästä ja kierretään yli 700-vuotiaan linnan uumenissa. Kierroksen kesto 1 h, hinta 69 €/opastus.

Linnan pajasta voi myös varata teemoitetun työpajan, esim. Hovipaja, jossa eläydytään Turun linnan hovin elämään ja valmistetaan salaisia tavaroita. Työpajan kesto 1 h, hinta 3,5 €/hlö. Turkulaisilta päiväkotiryhmiltä ei peritä sisäänpääsymaksua.

Opastettuja kierroksia ja työpajoja järjestetään myös aamuisin ennen aukioloaikaa. Järjestämme myös projektiluontoisesti ilmaisia tapahtumia, opastuksia ja työpajoja päiväkotikäisille. Ilmoitamme niistä erikseen.

Kuralan kylämäki

Päiväkodeille tarjolla opastuspaketti *Päivä mummolassa*. Opastusten kesto 2 h, hinta 69 €, ei pääsymaksua. Opastuksen aikana tutustutaan piian apuna 1950-luvun maa-laiskylään ja sen töihin. Myös leikkiä, satuja ja evästauko kuuluu ohjelmaan. Hinta 69 €.

Kuralaan voi tulla maksutta ulkoretkelle ja eväitä syömään. Omatoimiset käynnit ovat maksuttomia.

Luostarinmäen käsityöläismuseossa

Päiväkotiryhmille on kohdennettu vuosittain vaihteleva määrä toimintaa. Ohjelma vaihtelee vuosittain ja siitä ilmoitetaan erikseen päiväkodeille ja esikouluille. Omatoimiset käynnit ovat turkulaisille ryhmille maksuttomia heinäkuusta huhtikuuhun. Tilausopastukset 69 € /h. Opastetut kierrokset tilattavissa myös museon ollessa suljettuna.

Apteekkimuseossa ja Qwenselin talo

Päiväkotiryhmät voivat käydä museossa omatoimisesti ilmaiseksi. Ryhmille kerrotaan kierroksen aluksi vähän herrasväen asunnosta ja entisajan apteekista. Toukokuusta elokuun loppuun museon pihalla avaa ovensa lasten apteekki, jossa voi leikkiä apteekkaria ja asiakasta entisajan malliin. Opastukset 39 € / h. Opastetut kierrokset tilattavissa myös museon ollessa suljettuna.

Biologisessa museossa

Omatoimiset käynnit turkulaisille ryhmille ovat maksuttomia. Opastukset 39 € / h.

Wäinö Aaltosen museo (WAM)

WAMin kuvataidenäyttelyt sopivat useimmiten kaikenikäisille museovieraille. Päiväkotiryhmien omatoimivierailut ovat aina maksuttomia. Opastettu kierros maksaa 39 euroa, mutta noin kerran vuodessa museo kutsuu päiväkotiryhmiä maksuttomalle opastukselle. Opastettu kierros onnistuu myös aamulla ennen museon avautumista yleisölle.

TURUN KAUPUNGINKIRJASTO

Päiväkotiryhmille on kohdennettu vuosittain vaihteleva määrä ohjelmaa. Päiväkoteja palvelevat pääkirjaston lasten alue Saaga, 11 lähikirjastoa ja Kirjastoauto. Kirjaston käyttö on maksutonta ja kirjaston ohjelma päiväkodeille on tarjolla suomeksi ja ruotsiksi. Päiväkotiryhmät voivat vierailla kaikissa kirjastoissa omatoimisesti. Henkilökunta auttaa mielellään ja antaa lukusuosituksia.

Kirjastokurssi esikoululaisille

Kirjastokurssilla esikoululaiset tutustuvat kirjastoon ja oppivat kirjastonkäyttöä. Puolitoistatuntinen kertaluontoinen ja vuorovaikutteinen kirjastokurssi toteutetaan leikin ja mielikuvituksen keinoin. Kirjastokurssi käydään omassa lähikirjastossa. Pääkirjasto on keskustan alueen lähikirjasto. Kirjastokursseja järjestetään aamuisin ennen aukioloaikaa ja niihin on ennakkoilmoittautuminen.

Satutunnit päiväkotiryhmille

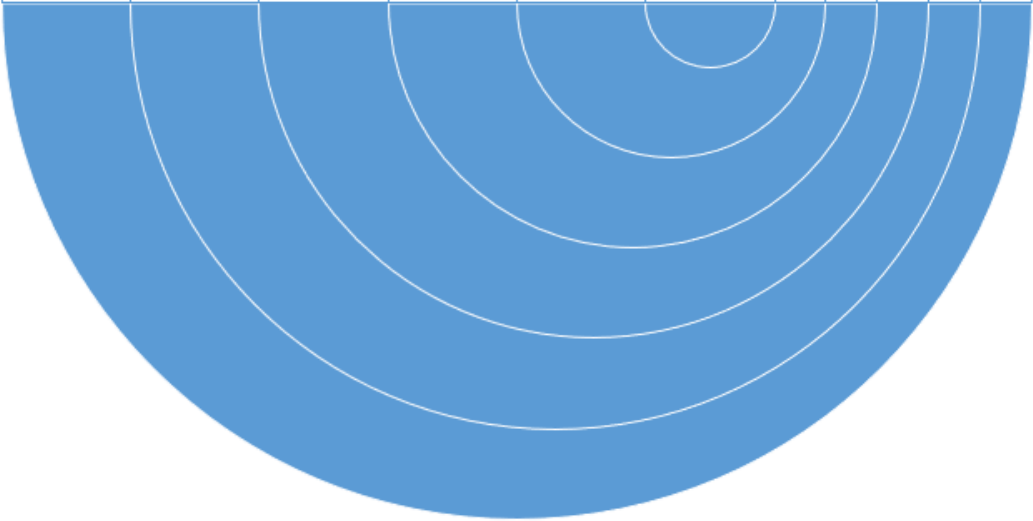
Turun kaupunginkirjaston eri toimipisteissä järjestetään vuosittain yli sata vuorovaikutuksellisia satuhetkeä eri-ikäisille lapsille. Satutunnit ovat maksuttomia, mutta ryhmien on ilmoitauduttava tunnille etukäteen.

Järjestämme myös yksittäisiä tapahtumia, esityksiä ja työpajoja, joihin päiväkotiryhmät ovat tervetulleita.

TURUN KAUPUNGINTEATTERI

Teatteritalon aukeamisen myötä on 3-5-vuotiaille turkulaisille päiväkotilapsille suunnitella Elämystalo- niminen hanke. Tavoitteena on kutsua kaikki kohdeyleisöön kuuluvat lapset tutustumaan uuteen teatteritaloon. Keskiössä on luoda lapsille mahdollisuus kurkistaa teatterin taian taakse. Rajattuun tilaan luodaan teatterin eri osa-alueita esittelevä kokemuksellinen näyttely. Lapset kiertävät päänäyttämölle luodussa tilassa omien hoitajiensa kanssa. Suunnittelu ja toteutus on keväällä 2018.

Liite 8 Johtamisrakenne

	Palvelualue	• Pedagogiikka • Osaaminen • Palaverit • Työryhmät • Informaation kulku • Osallisuus • Arviointi ja kehittäminen
	Aluetaso	• Pedagogiikka • Osaaminen • Palaverit • Työryhmät • Informaation kulku • Osallisuus • Arviointi ja kehittäminen
	Yksikkötaso	• Pedagogiikka • Osaaminen • Palaverit • Työryhmät • Informaation kulku • Osallisuus • Arviointi ja kehittäminen
	Kollegiaalinen tuki	• Pedagogiikka • Osaaminen • Palaverit • Työryhmät • Informaation kulku • Osallisuus • Arviointi ja kehittäminen
	Tiimitaso	• Pedagogiikka • Osaaminen • Palaverit • Työryhmät • Informaation kulku • Osallisuus • Arviointi ja kehittäminen
	Yksilötaso	• Pedagogiikka • Osaaminen • Palaverit • Työryhmät • Informaation kulku • Osallisuus • Arviointi ja kehittäminen

Varhaiskasvatus

Tiimisopimus (2017)

Tiimimme toiminnan lähtökohtana ja tiimin tavoitteena on avoimuuden ja luottamuksen muodostuminen, tiimihengen lisääminen, yhteisen näkemyksen ja ymmärryksen lisääminen sekä sitoutumisen lisääminen. Tiimisopimus tehdään toimintakauden alkaessa ja sitä päivitetään tarvittaessa (mm. henkilöstövaihdosten takia). Arviointi tapahtuu toimintakauden päättyessä. Tiimisopimusta on laatimassa koko ryhmän henkilökunta (lto:t, hoitajat, avustajat).

Varhaiskasvatussyksikön nimi:
 Tiimimme/ ryhmämme nimi:
 Tiimiin kuuluvien henkilöiden nimet:

Tiimimme kokoontuu säännöllisesti
 Milloin:
 Missä:
 Palaverissa käsitellyt asiat kirjataan (minne?)
 Jos päivällä, miten lasten hoito on turvattu?

Tiimipalaverissa käsitellään seuraavia asioita: ryhmän ja päiväkodin ajankohtaiset kuulumiset, lasten asiat, ryhmän toiminta, työyhteisön asioita (koulutus, vastuualueet...), tiedottaminen (esim. vanhempainkeskusteluista kertominen tiimille), tavoitteiden ja toiminnan arviointia (sovittujen asioiden seuranta) ja muita mahdollisesti esille tulevia asioita.

Tiimimme arvopohja

	Yhdessä sovittua	Mikä on vahvistanut yhteistyötämme/ mikä häntä on?
1) Tiimin työvuorokäytännöt 2) Vastuun jakautuminen/ vastuualueet (verkostoyhteistyö) 3) Toimiva arki = päiväjärjestyksen suunnittelu lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi 4) Lapsen kohtelu/ lasten erilaiset tarpeet 5) Luottamus		

6) Ammatillisuus		
7) Palautteen antaminen ja saaminen		
8) Ristiriitojen ratkaisu		
9) Tiedonkulku		
10) Muuta		

Tiimin toiminnan onnistuminen ja arjen haasteet

	Yhdessä sovittua (tavoitteet, menetelmät)	Arviointi
Auttaminen, joustavuus, avun pyytäminen		
Osaamisen jakaminen		
Muiden tiimien huomioiminen		
Miten johtaja voi tukea tiimin toimintaa?		
Henkilöstön puuttuminen		
Lasten tarvitsema tehostettu ja erityinen tuki		
S2-opetuksen käytännöt		
Keväällä: Mikä merkitys tiimisopimuksella on ollut tiimisi toiminnalle?		

Muuta tärkeää huomioitavaa (esim. suuremmat hankinnat tai tarpeet)
--

Olemme yhdessä tehneet tämän sopimuksen vuodelle 20____ -20____

Allekirjoitukset

Esitelty talolle/ johtajalle ____/____ 20____

Johtajan allekirjoitus_____

Kasvattajayhteisösopimus

Kuva: Asemanseudun päiväkoti

Sisällys

<u>1</u>	<u>Aikuinen suhteessa lapseen</u>
1.1	<u>Lasta arvostava ilmapiiri</u>
1.2	<u>Positiivinen ilmapiiri/ ilo</u>
1.3	<u>Lasten kohtaaminen</u>
1.4	<u>Kiireetön ja lämmin ilmapiiri</u>
1.5	<u>Hoiva ja huolenpito</u>
1.6	<u>Lapsen tarpeisiin vastaaminen/ yksilöllisyys</u>
1.7	<u>Lasten osallisuus</u>
1.8	<u>Omatoimisuuden tukeminen</u>
1.9	<u>Lapsen itsetunnon tukeminen</u>
1.10	<u>Pienryhmätoiminta</u>
1.11	<u>Henkinen läsnäolo/sensitiivisyys</u>
<u>2</u>	<u>Ns. perushoitotilanteet</u>
2.1	<u>Ruokailu (aamupala, lounas, välipala)</u>
2.2	<u>Päivälepo</u>
2.3	<u>Pukemistilanteet</u>
2.4	<u>Ulkoilu</u>
<u>3</u>	<u>Vuorovaikutus suhteessa kolleegaan</u>
3.1	<u>Yhteisvastuu työyhteisössä</u>
3.2	<u>Työntekijöiden välinen vuorovaikutus</u>
3.3	<u>Pedagogiset palaverit</u>

1 Aikuinen suhteessa lapseen

[Kirjoita asiakirjan teksti tähän]

1.1 Lasta arvostava ilmapiiri

[Kirjoita asiakirjan teksti tähän]

1.2 Positiivinen ilmapiiri/ ilo

[Kirjoita asiakirjan teksti tähän]

1.3 Lasten kohtaaminen

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

1.4 Kiireetön ja lämmin ilmapiiri

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

1.5 Hoiva ja huolenpito

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

1.6 Lapsen tarpeisiin vastaaminen/ yksilöllisyys

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

1.7 Lasten osallisuus

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

1.8 Omatoimisuuden tukeminen

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

1.9 Lapsen itsetunnon tukeminen

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

1.10 Pienryhmätoiminta

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

1.11 Henkinen läsnäolo/sensiivisyys

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

2 Ns. perushoitotilanteet

2.1 Ruokailu (aamupala, lounas, välipala)

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

- 2.2 Päivälepo
(Miten huomioidaan ne lapset, jotka eivät nuku? Mahdolliset järjestelyt yksikön sisällä? Korvaavaa toimintaa? Rinnakkaisten ryhmien yhteistyö. Huoltajien toiveisiin vastaaminen.)

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

- 2.3 Pukemistilanteet

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

- 2.4 Ulkoilu

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

- 3 Vuorovaikutus suhteessa kollegaan

- 3.1 Yhteisvastuu työyhteisössä
(Tiimisopimuksessa määritellään ryhmän henkilöstön ”vastuualueet”, tässä koko yksikköä koskien.)

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

- 3.2 Työntekijöiden välinen vuorovaikutus

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

- 3.3 Pedagogiset palaverit
(Järjestämistiheys, ketkä osallistuvat, mitä käsitellään...)

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

OLEN PEREHTYNYT Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. PÄIVÄHOITOYH-
SIKÖN KASVATTAJAYHTEISÖSOPIMUKSEEN SEKÄ LIITTEISIIN YKSIKÖN
YHTEISISTÄ TOIMINTATAVOISTA JA SITOUHDUN TOIMIMAAN TYÖSSÄNI
NIIHIN KIRJATUN MUKAISESTI

nimen selvennys

Turussa ____/____20____

Kontekstianalyysi		Nimi:	Ryhmä:		
Lähteenä Päivi Pihlaja					
Osat I-VI sisältävät väittämiä, joiden toteutumista arvioidaan asteikolla 1-3.					
Tällöin	1= huonosti				
	2= kohtalaisesti				
	3= hyvin				
I KASVATUKSEN FYYSINEN KONTEKSTI					
<i>Ulkoilutilat</i>					
Ulkoilutilat ovat turvalliset			1	2	3
Ulkotilan suunnittelussa on huomioitu esteettisyys ja viihtyvyys			1	2	3
Luonnon ympäristöä on käytettävissä ulkoiltaessa			1	2	3
Ulkona on pysyviä telineitä riittävästi			1	2	3
Ulkona on mahdollisuus erilaisiin peleihin			1	2	3
Ulkona on mahdollisuus erilaisiin leikkeihin			1	2	3
<i>Tilojen rakenne</i>					
Tiloissa on mahdollisuus erityttää toimintaa			1	2	3
Hiljaiset ja äänekkaat alueet on erotettu toisistaan			1	2	3
Työntekijöiden on helppo valvoa lasten toimintaa			1	2	3
Työntekijöiden on mahdollista ohjata yksilöllisesti ja pienryhmissä			1	2	3
Lasten on helppo hahmottaa yksikön kokonaisuus			1	2	3
Tilat ovat turvalliset			1	2	3
<i>Ryhmähuone</i>					
Pöydät ja tila mahdollistavat monipuoliset ja vaihtelevan oppimistominnan			1	2	3
Tilassa on myös pienryhmätoiminnan mahdollisuus			1	2	3
Tilat ovat esteettiset			1	2	3
Lasten näkökulma on otettu huomioon tilaa arjessa rakennettaessa			1	2	3
Tila tukee lasten välistä vuorovaikutusta			1	2	3
Tila luo puitteet lasten ja aikuisten väliselle vuorovaikutukselle			1	2	3
<i>Tila olla yksin ja yhdessä</i>					
Lapsilla on tilaa olla yksin tai kaksin			1	2	3
Lapset voivat toimia häiriöttömästi myös yksin tai kaksin			1	2	3
Yksin- ja kaksin olo on otettu huomioon vasussa ja esiopetussuunnitelmassa			1	2	3
Pienryhmien toimintaan on riittävästi mahdollisuuksia tiloissa			1	2	3
lasten rauhallinen tekeminen on mahdollista			1	2	3
lasten omaehtoinen leikki tai toiminta on mahdollista			1	2	3
<i>Materiaalit</i>					
Riittävästi pedagogisesti laadukkaita leluja, pelejä ja havaintomateriaalia			1	2	3
Lelut ja pelit ovat helposti saatavilla			1	2	3
Riittävästi laadukkaita kirjoja			1	2	3
Riittävästi laadukasta oppimateriaalia			1	2	3
Materiaalia oppilaiden oppimisen arvioinnin tueksi			1	2	3
Materiaalit mahdollistavat monipuolisten opetusmenetelmien käytön			1	2	3

II PEDAGOGIDKAN RAKENTEET

Ajallinen strukturi

Päivässä on tasapainossa joustavuus ja kiinteät ajat				1	2	3
--	--	--	--	---	---	---

Lasten tarkkaavaisuuden vaihtelu on otettu huomioon				1	2	3
---	--	--	--	---	---	---

Ajallinen rakenne perustuu lasten oppimisen sykliin ja tarpeisiin	1	2	3
---	---	---	---

Yksilölliset tarpeet otetaan huomioon päiväjärjestyksessä				1	2	3
--	--	--	--	----------	----------	----------

Lapsilla on mahdollisuus rentoutumiseen ja hiljentymiseen			1	2	3
---	--	--	---	---	---

Vapaalle leikille ja toiminnalle on aikaa päiväjärjestyksessä			1	2	3
---	--	--	---	---	---

Ryhmän toiminta

Suunnittelussa huomioitu erikseen pien- ja suurryhmätöiminta	1	2	3
--	---	---	---

Koko ryhmän samanaikaistoimintaa on rajoitettu				1	2	3
--	--	--	--	---	---	---

Lapsella on mahdollisuus saada yksilöllistä ohjausta			1	2	3
--	--	--	---	---	---

Suunnittelussa on huomioitu joustava siirtyminen asiasta tai tilasta toiseen	1	2	3
--	---	---	---

Lapsia informoidaan toiminnan lopettamisesta				1	2	3
--	--	--	--	---	---	---

Ruokailurutiinit

Ruoka on monipuolista ja sitä on riittävästi				1	2	3
--	--	--	--	---	---	---

Työntekijät ovat mukana syömässä lasten kanssa				1	2	3
--	--	--	--	---	---	---

Ruokaillaan pienryhmissä keskustellen					1	2	3
---------------------------------------	--	--	--	--	---	---	---

Ruokailutilanne on myös opetuksellinen					1	2	3
--	--	--	--	--	---	---	---

Lasten allergiat on huomioitu							1	2	3
-------------------------------	--	--	--	--	--	--	---	---	---

Ruokailutilat ovat selkeät ja rauhalliset					1	2	3
---	--	--	--	--	---	---	---

Ryhmä

Ryhmän koko mahdollistaa vasun ja eop:sin tavoitteiden saavuttamisen	1	2	3
--	---	---	---

Lasten tuen tarpeet on sovittava yhteen pedagogisesti				1	2	3
---	--	--	--	---	---	---

Lapsilla on läheisiä toverisuhteita ryhmässä					1	2	3
--	--	--	--	--	---	---	---

Tukitoimet ja erityinen tuki

Lapsi saa tukea heti, kun tarve edellyttää					1	2	3
--	--	--	--	--	---	---	---

Resursseja on riittävästi							1	2	3
----------------------------------	--	--	--	--	--	--	----------	----------	----------

Kelton palveluja on saatavilla							1	2	3
--------------------------------	--	--	--	--	--	--	---	---	---

Oppilas huolto

Yhteistoiminta neuvolan kanssa toimii						1	2	3
---------------------------------------	--	--	--	--	--	---	---	---

Yhteistoiminta lastensuojelun kanssa toimii					1	2	3
---	--	--	--	--	---	---	---

Yhteistyö tukee lapsen kehitystä, kasvamista ja oppimista				1	2	3
---	--	--	--	---	---	---

Yhteistyö huoltajien kanssa

Keskustelut vanhempien kanssa on järjestetty				1	2	3
--	--	--	--	---	---	---

Vanhemmat ovat mukana suunnittelemassa toimintaa				1	2	3
---	--	--	--	----------	----------	----------

Vanhemmat osallistuvat arviointiin						1	2	3
---	--	--	--	--	--	----------	----------	----------

Vanhempien ääntä kuullaan yhteistyötä suunniteltaessa				1	2	3
--	--	--	--	----------	----------	----------

Informaation kulku ph:n ja kodin välillä toimii viikottain			1	2	3
--	--	--	---	---	---

Ongelmia kohdatessa henkilökunnalla on valmiuksia kuunnella		1	2	3
---	--	---	---	---

Ongelmia kohdatessa henkilökunnalla on tietoa, mihin ohjata perhettä	1	2	3
--	---	---	---

III PERUSTURVA			
Lapsiryhmän perusturvaan liittyviä asioita on käsitelty yhdessä lasten kanssa	1	2	3
Lapsiryhmässä on turvallisuussäännöt	1	2	3
Turvallisuussäännöt ovat visuaalisessa muodossa	1	2	3
Aikuinen huomioi päivän aikana jokaisen lapsen	1	2	3
Lasten välinen kiusaamistilanne käydään läpi rauhallisesti	1	2	3
Työntekijällä on valmiuksia hoitaa lasten välisiä ristiriitoja	1	2	3
Lasta ei jätetä yksin pelottavien/ aggressiivisten tunteiden kanssa	1	2	3
Lapsia suojellaan toisten lasten väkivallalta	1	2	3
Ulkona on riittävästi aikuisia valvomassa	1	2	3
kenenkään lapsen ei tarvitse pelätä toista lasta	1	2	3
Kenenkään lapsen ei tarvitse pelätä yhteisön aikuisia	1	2	3
Pyritään minimoimaan vaihteluja jotka horjuttava perusturvaa (pysyvyys)	1	2	3
Lapsi saa olla yhdessä viiteryhmässä päivänsä aikana	1	2	3
Krisitilanteita varten on olemassa suunnitelma	1	2	3
Esiopetusmatkakuljetusten turvallisuudesta on huolehdittu	1	2	3
IV PEDAGOGIIKKA			
Opetusmenetelmät hyödyntävät didaktista leikkiä	1	2	3
Leikkiä ja pelejä käytetään monipuolisesti	1	2	3
Oppimisen ohjauksen perustana ovat lasten yksilölliset tarpeet	1	2	3
Lasten kiinnostuksen kohteet ja todellisuus ovat ohjauksen lähtökohtia	1	2	3
Ryhmässä on yhteinen vasu	1	2	3
Esiopetus suunnitelman ja vasun toteuttamisessa voidaan menetelmiä yksilöllistää	1	2	3
Lasten kehittymistä arvioidaan jatkuvasti	1	2	3
Aikuinen arvioi omaa ohjaustyötään	1	2	3
Lapsia ja heidän taitojaan havainnoidaan ja arvioidaan pedagogisesti	1	2	3
Havainnot ja arviot dokumentoidaan	1	2	3
Teen lapsikohtaisia suunnitelmia	1	2	3
Teen tarvittaessa yhteistyössä erityisen tuen suunnitelman	1	2	3
Leikki ja toiminnallisuus ovat keskeisellä sijalla ryhmän toiminnassa	1	2	3
Lapsia ohjataan ja kannustetaan itseilmaisussa	1	2	3
Lasten toimintaa ei katkaista väkisin	1	2	3
Sosiaalinen kasvatus sisältää itseluottamusta tukevia aineksia	1	2	3
Sosiaalisen oppimisen keskeinen elementti on pienryhmätoiminta	1	2	3
Lapsia ohjataan kuuntelemisessa ja kielellisessä ilmaisussa	1	2	3
Lasten erilaiset tunteet hyväksytään	1	2	3
Lapsella on lupa ilmaista ahdistustaan ja huoliaan eri tavoin	1	2	3
Työntekijät tiedostavat kielenkäyttönsä merkityksen	1	2	3
Lasta leimaavaa tai vähettelevää kieltä ei käytetä	1	2	3
Työntekijät tietävät miten lasta pidetään turvallisesti kiinni	1	2	3
Työntekijät kykenevät kiinnipitotilanteessa toimimaan lasta tukien	1	2	3
V TYÖYHTEISÖ JA SEN TOIMINTA			
Kasvatatjayhteisö suunnittelee toimintaansa yhdessä	1	2	3
Työntekijöiden välinen vuorovaikutus on avointa	1	2	3
Työntekijät antava yhteisissä tilaisuuksissa tilaa toisilleen ja kuuntelevat toisiaan	1	2	3
Työyhteisössä mielipiteiden ilmaiseminen on helppoa	1	2	3
Työryhmä sietää lasten erilaisuutta	1	2	3
Työyhteisö kestää lasten sosiaalisia ja emotionaalisia pulmia	1	2	3
Työyhteisössä on rakenteet yhteissuunnittelulle ja arvioinnille	1	2	3
Työntekijöillä on ryhmissä samansuuntainen pedagoginen ideologia	1	2	3
Työntekijöillä on ryhmässä samansuuntainen käsitys ristiriitojen käsittelystä	1	2	3
Työntekijät analysoivat lasten herättämiä tunteita ja jakavat ajatuksia	1	2	3
Toiminnan organisointi sujuu työryhmässämme joustavasti ja tehokkaasti	1	2	3
Toiselle aikuiselle palautteen antaminen on helppoa	1	2	3

VI TYÖNTEKIÄN OSAAMINEN							
Olen motivoitunut työskentelemään lasten kanssa				1	2	3	
Olen motivoitunut työskentelemään erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa				1	2	3	
Olen motivoitunut työskentelemään muiden aikuisten kanssa				1	2	3	
Tiedostan olevani malli ja samaistumisen kohde lapsille				1	2	3	
Olen perehtynyt kehityspsykologiaan				1	2	3	
Lasten kehityksellisten ongelmien tunnistaminen on helppoa				1	2	3	
Pidän itseäni ajan tasalla opetusmenetelmien suhteen				1	2	3	
Olen perehtynyt vasun ja eop:sin sisältöihin				1	2	3	
Lapsiryhmän johtaminen on helppoa				1	2	3	
Toiminnan organisointi on helppoa				1	2	3	
Kasvattajana näen lapsissa enemmän mahdollisuuksia kuin esteitä				1	2	3	
Lasten kuunteleminen on helppoa				1	2	3	
Lasten sosiaalis-emoitionaalisen kehityksen ymmärtäminen on helppoa				1	2	3	
Minun on helppo tunnistaa itsessäni lasten herättämiä tunteita				1	2	3	
Minulla on työssäni riittävästi aikaa kuunnella lasta				1	2	3	
Pidän huolta omasta jaksamisestani työssä				1	2	3	
Kehitän ammattitaitoani eri tavoin mm. opiskelemalla				1	2	3	
Olen perehtynyt lasten erityisen tuen tarpeisiin				1	2	3	
Olen valmis ohjaamaan erilaisia lapsia				1	2	3	

Suunnittelu ja arviointi

1. Pedagoginen dokumentointi on toimintamme suunnittelun perusta
2. Käytämme jatkuvasti lapsen vasua käytännön toiminnan suunnittelussa
3. Lapsen näkemys omasta oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan selvitetään ja otetaan huomioon vasua laadittaessa ja arvioitaessa
4. Ryhmän aikuisilla on vähintään kerran viikossa suunnittelu- ja arviointikokous
5. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat työskentelyämme
6. Henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää
7. Suunnittelemme ja rakennamme oppimisympäristöjä tavoitteellisesti yhdessä lasten kanssa
8. Kehitämme tietoisesti lasten ja huoltajien osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita
9. Dokumentoinnin avulla hankittu tieto vaikuttaa siihen miten suunnittelemme ja toteutamme toimintaa
10. Olemme tietoisia valtakunnallisen vasun ja arjen toimintamme yhteyksistä ja se näkyy työssämme lasten kanssa
11. Havainnoimme lasten motoristen taitojen kehittymistä suunnitelmallisesti
12. Asetamme aina yksityiskohtaisia tavoitteita lasten oppimiselle ja testaamme toteutuvatko ne
13. Lasten omat kokemukset, kysymykset ja havainnot ovat toimintamme lähtökohta
14. Lasten oppimisen ja taitojen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti
15. Dokumentoimme lasten leikkimistä, oppimista ja taitojen kehitystä suunnitelmallisesti
16. Lasten omat kokemukset, kysymykset ja näkemykset muokkaavat toimintaamme ja oppimisympäristöjämme
17. Huoltajien näkemykset vaikuttavat siihen mitä teemme ja miten toimimme
18. Kuntamme vasu on hyvä arjen työkalu
19. Erilaisia teemoja ja projekteja kehitellään yhdessä lasten kanssa
20. Lapset osallistuvat monipuolisesti toiminnan suunnitteluun
21. Kasvatussisällöt nousevat arjen toiminnasta, ei etukäteen suunnitelluista toiminnoista
22. Syvällinen suunnittelu ja huolella määritetyt tavoitteet kuvaavat hyvin ryhmän toiminnan muotoutumista
23. Ryhmämme henkilöstö arvioi omaa toimintaansa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti
24. Ryhmämme lastentarhanopettaja käyttää noin 3 tuntia viikossa pedagogiikan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen lapsiryhmän ulkopuolella
25. Työskentelyssämme painottuu lapsilähtöinen ja eheytetty pedagoginen toiminta
26. Rohkaisemme lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja
27. Pedagoginen dokumentointi on osa päivittäistä toimintaamme yhdessä lasten kanssa
28. Pedagoginen dokumentointi on osa päivittäistä toimintaamme yhdessä vanhempien kanssa
29. Pohdimme lasten kanssa heidän hyvinvointiaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä
30. Lapset dokumentoivat toimintaansa runsaasti
31. Lasten tunneilmaisu saisi olla positiivisempaa
32. Jostakin syystä ilo ja hyvinvointi ovat olleet ryhmässä vähän hukassa viime aikoina
33. Lasten ristiriidat käydään läpi ja tutkitaan yhdessä lasten kanssa
34. Lasten kesken vallitsee vahva yhteenkuuluvuuden tunne ja toisten huomiointi

35. Lasten leikki on yleensä vapaata ja itsenäistä
36. Koko lapsiryhmä osallistuu joka päivä yhteiseen ryhmäkokoonntumiseen
37. Kasvatustoiminta tapahtuu pienryhmissä ja eriyttäen
38. Ryhmän aikuisilla on ollut jatkuva aika- ja resurssipula
39. Perheiden ja kulttuuritaustojen erilaisuus on saatu rikastamaan ryhmän toimintaa

Toiminnan toteutus

40. Pedagogista johtajuutta tulisi vahvistaa yksikössämme
41. Pedagogista johtajuutta tulisi vahvistaa tiimissämme
42. Henkilöstön oman työn kehittämistä tulisi vahvistaa yksikössämme
43. Yhteisössämme lapsia ja aikuisia kannustetaan luovuuteen, kekseliäisyyteen, yrittämiseen ja sinnikkyyteen
44. Yhteisössämme sallitaan myös erehtyminen
45. Toimimme sukupuolisensitiivisesti, eikä meillä ole ns. "tyttöjen ja poikien juttuja"
46. Henkilöstön vaihtuvuus on pieni
47. Aikaa ja lämpöä on lapsille aina tarjolla
48. Perushoito-, pukemis- ja siirtymistilanteet ovat ryhmässä rauhallisia
49. Musiikki ja laulu ovat tärkeä tekijä jokapäiväisessä kasvatuksessa
50. Piha-alue houkuttelee lapsia monipuoliseen toimintaan
51. Kasvattajat aktiivisesti kehittävät ulkotoimintaa lasten kanssa
52. Yksikössämme aikuiset osallistuvat runsaasti lasten ulkoleikkeihin
53. Ryhmässämme on paljon vauhdikkaita liikunta- tai riehumisleikkejä
54. Fyysinen oppimisympäristö (tilat ja materiaalit) virittää lapset syventymään toimintaan
55. Sosiaalinen oppimisympäristö on rikas ja sosiaaliset suhteet kehittyvät hyvin
56. Teemme paljon retkiä ja hyödynnämme lähiympäristöä
57. Lasten leikit kestävät ja kehittyvät usein viikkoja
58. Tilamme on jaettu moniin pienempiin nurkkauksiin ja toimintapisteisiin
59. Aikuiset tukevat paljon lasten leikkejä ja rikastavat niitä
60. Pienryhmiin jaon tekevät aikuiset pedagogisin perustein, eivät yleensä lapset itse
61. Ryhmässä on paljon visuaalista ilmaisua (piirtämistä, maalaamista sekä taidetta)
62. Ryhmässä on paljon draamaleikkejä (esityksiä, näytelmiä)
63. Ryhmässä leikitään paljon roolileikkejä
64. Ryhmässä luetaan lapsille paljon
65. Kasvattajat käyttävät runsaasti informaatioteknologiaa (tietokoneita, tabletteja, älypuhelimia jne.) työssään lasten kanssa
66. Lapset käyttävät runsaasti informaatioteknologiaa (tietokoneita, tabletteja, älypuhelimia jne.) toiminnassaan
67. Tuotamme mediasisältöjä (esim. kuvaamme ja prosessoimme kuvattua, teemme sarjakuvia tai omia kirjoja) runsaasti lasten kanssa
68. Oppimisen alueet ovat toimintamme lähtökohta
69. Lasten toimintaa eriytetään ryhmissä lasten taitojen perusteella
70. Lasten toimintaa eriytetään ryhmissä lasten iän perusteella
71. Lasten toimintaa eriytetään ryhmissä lasten mielenkiinnonkohteiden perusteella
72. Tiimien työssä huomioidaan kasvattajien erilaiset vahvuudet ja taidot
73. Tiimien työssä kasvattajien koulutustausta määrittää työnjaon
74. Tarjoamme huoltajille jatkuvasti tietoa toiminnasta ja ryhmän muotoutumisesta
75. Panostamme perheiden kuunteluun ja päivittäisiin keskusteluihin
76. Huoltajien ja henkilöstön välinen keskinäinen luottamus ja kunnioitus näkyvät arjessa

77. Olemme valmiit varhaiseen puuttumiseen ja tukeen yhteistyössä huoltajien kanssa
78. Lapset noudattavat sääntöjä ilman aikuisen valvontaa
79. Ruokailutilanteemme ovat nautinnollisia ja rentoja
80. Emme voi joustaa lepo hetken kestossa tai muodossa lasten ja vanhempien toiveiden mukaan
81. Lasten luovuus ja itseilmaisuus ovat tänä vuonna todella kukoistaneet
82. Ryhmässä on lasten tunne-elämälle erinomainen kasvualusta
83. Lasten fyysinen toimintakyky ja runsas liikkuminen ovat toiminnassamme keskeisiä
84. Lasten motorisiin perustaitoihin (tasapaino, liikkuminen, käsittelytaidot) kiinnitetään paljon huomiota
85. Lasten hienomotorisiin taitoihin (sorminäppäryys, silmän ja käden yhteistyö jne.) kiinnitetään paljon huomiota
86. Lasten ajattelu, ongelmanratkaisu ja oppimaan oppiminen kukoistavat ryhmässämme
87. Tiedotamme toiminnasta ja jaamme kuulumisia huoltajille viikoittain jonkin sähköisen kanavan kautta (esim. sähköposti, Facebook, blogi, muksunetti)
88. Lasten väliset sosiaaliset suhteet ovat tällä hetkellä erittäin toimivia ja kehittyviä
89. Hyväksyvä ja huomioiva toiminnan virta, jatkuvuus ja harmonia kuvaavat hyvin työtämme ja ryhmää
90. Työ ja ryhmän toiminta on usein hajanaista, epätietoista ja kaoottista
91. Ryhmässämme uusia ideoita kokeillaan ja kehitetään jatkuvasti, uusien prosessien luominen on ryhmässä keskeistä
92. Innostamme lapsia pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa päivittäisissä tilanteissa
93. Liikuntavälineet ovat lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana
94. Olemme erittäin tyytyväisiä ryhmämme lasten ja aikuisten välisiin suhteisiin.

Liite 13. Suunnittelupohja

SUUNNITTELUJAKSON (VIIKOT ____ - ____)

AIKANA TOIMINNASSA HUOMIOITAVAA

KIELTEN RIKAS MAAILMA	
ILMAISUN MONET MUODOT	
MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	
KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN	sisällä ulkona
TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖS- SÄNI	

LEIKKI	
Havaintoja lapsiryhmästä	
Muuta huomioitavaa	

Liite 14. Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma

Päiväkoti/perhepäivähoito _____

Toimintakausi _____ - _____

Laadittu _____

Kirjannut _____

Mitä kiusaaminen on? Yhteinen näkemys	Miten tässä päiväkodissa/perhe- päivähoidossa ehkäistään kiusaa-
Kiusaamisen ehkäisysuunnitelma	
Miten ja millaisiin tapauksiin tässä päiväkodissa/perhepäivähoidossa puututaan?	Suunnitelman arviointi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sanotaan (2018, 38):

Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä pääättelemään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Tämä listaus on tehty muistilistaksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle, jotta monipuolisuus työtapojen käytössä tulee huomioiduksi varhaiskasvatusta ja kehkeytyvää opetussuunnitelmaa toteuttaessa. Keskimmäiseen sarakkeeseen voi laittaa rastin tai päivämäärän, kun ryhmän kanssa työtapaa on käytetty. Viimeiseen sarakkeeseen voi muistilistanomaisesti merkitä esim. projektin, jossa toiminta on toteutunut. Poiminnot on tehty varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, joten ne saattavat muodoiltaan poiketa toisistaan (joissakin kuvataan asiaa lapsen näkökulmasta, joissakin siitä näkökulmasta, mitä varhaiskasvatuksen tulee tehdä).

Kielten rikas maailma

Työtap	tehty	Projekti, jossa toteutunut/ miten/ ideoita seuraavaan kertaan/ mahdollisia lähteitä, joita käyttänyt
kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä		
yhteinen pohdinta		
itsensä ilmaisu		
vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen harjoittelu eri tilanteissa		
vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen harjoittelu eri ihmisen kanssa		
kriittinen ajattelu		
ihmettely, oivaltaminen, oppimisen ilo		
mielikuvituksen käyttäminen		
luovuuden käyttäminen		
erilaisten ideoiden kokeilu		
ympäristön jäsentäminen, nimeäminen ja kuvaaminen		
erilaisten käsitteiden käyttäminen		
toiminnan sanallistaminen ja keskustelu sanavaraston kehittymisen tukena		
tunteiden nimeäminen		
kuvien, esineiden tai tukiviitotmien käyttö kielen ymmärtämisen tukena		
puhumaan rohkaisu		
kertomisen, selittämisen harjoittelua		
erilaisiin teksteihin tutustuminen		
lorujen ja laululeikkien käyttäminen		
kiireetön keskustelu		
kielellä leikkittely		
lukeminen		
tarinoiden kerronta		
kirjoittaminen ja lukeminen leikkillisesti		

kielitietoisuuden kehittyminen		
--------------------------------	--	--

Ilmaisun monet muodot

Työtap	tehty	Projekti, jossa toteutunut/ miten/ ideoita seuraavaan kertaan/ mahdollisia lähteitä, joita käyttänyt
musiikillisen ilmaisun tukemi-		
nen		
musiikillisten kokemusten		
tuottaminen		
elämyksellinen kuuntelu		
ääniympäristön havainnointi		
äänen keston havainnointi		
äänen tason havainnointi		
äänen sointiväriin havainnointi		
äänen voiman havainnointi		
laulaminen		
erilaisten soittimien kokeilu		
musiikin kuuntelu		
liikkuminen musiikin mukaan		
kokemuksia perussykkeestä		
kokemuksia sanarytmeistä		
kokemuksia kehosoitami-		
sesta		
musiikin herättämien tuntei-		
den ilmaisu (esim. kertoen,		
kuvallisesti, ilmaisten tai tans-		
sien)		
musiikin tekeminen		
pienimuotoisten musiikkiesi-		
tysten harjoittelu		
esiintymistilanteiden onnistu-		
misen ilo		
kuvien tekemisestä nauttimi-		
nen		
esteettisten elämysten saami-		
nen		
monipuolisen kuvailmaisun		
harjoittelu kuvallisen ajatte-		
lun, havainnoinnin ja kuvien		
tulkinnan avulla		
erilaiset kuvan tekemisen ta-		
vut (piirtäminen erilaisilla ky-		
nillä, hiilellä; maalaaminen;		
rakentaminen ja mediaesitys-		
ten tekeminen)		
muovailu, savityöt, ompelu,		
nikkarointi		
erilaisten kuvien havainnointi		
yhdessä		
erilaisten esineiden havain-		
nointi		
erilaisten ympäristöjen ha-		
vainnointi (luonto, rakennettu		
ympäristö)		
kuvallisten viestien tulkinta		
erilaisten materiaalien yhdis-		
täminen		
käsityöperinteen hyödyntämi-		
nen		
kehollinen ilmaisu: draama		

kehollinen ilmaisu: tanssi		
kehollinen ilmaisu: leikki		
monipuolinen kirjallisuuden, sanataiteen, teatterin, tanssin ja sirkuksen hyödyntäminen		

Minä ja meidän yhteisömme

"Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista." (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 44.)

Työtap	tehty	Projekti, jossa toteutunut/ miten/ ideoita seuraavaan kertaan/ mahdollisia lähteitä, joita käyttänyt
sadut		
musiikki		
kuvataide		
leikki		
draama		
erilaiset mediasisällöt		
vierailijat		
vierailut		
lähiympäristön tapahtumat		
eri tilanteissa esiintyvät tai lapsia askarruttavat eettiset kysymykset aiheina esim.:		
- ystävyys		
- oikean ja väärän erottaminen		
- oikeudenmukaisuus		
- pelko		
- suru		
- ilo		
ryhmän säännöt ja niiden perusteet		
tutustutaan lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin (huomioiden uskonnottomuus)		
keskinäisen kunnioituksen edistäminen		
ymmärrys eri katsomuksia kohtaan		
lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymisen tukeminen		
erilaisiin katsomuksiin liittyviin perinteisiin tutustuminen		
vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat		
päivittäiset tilanteet (esim. puukeutuminen ja ruokailu)		
annetaan aikaa ihmettelylle		
erilaisten kysymysten pohdinta		
mahdollisuus eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin		
tiedonsaannissa hyödynnetään lähiyhteisön jäseniä, esi- neistöä ja ympäristöä		

huoltajien asiantuntemus omasta kulttuuriperinnöstä		
vanhat leikit ja musiikki (esim.)		
lähiyhteisön moninaisuuden tarkastelu		
ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus		
erilaisuuden ymmärtäminen		
tulevaisuuden pohdintaa (esim. vuodenajan leikkien tai oppimisympäristön suunnittelu, mielikuvitusmaailmojen rakentaminen, mahdolliset tulevaisuuden ammatit)		
eri medioihin tutustuminen		
median tuottaminen leikinomaisesti		
mediasisällön todenmukaisuuden pohtiminen (mediakriittisyyden kehittyminen)		
ohjaus median käyttöön		
mediassa esiintyvien teemojen käsittely esimerkiksi:		
- liikunnallisissa leikeissä		
- piirtäen		
- draaman avulla		

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Työtap	tehty	Projekti, jossa toteutunut/ miten/ ideoita seuraavaan kertaan/ mahdollisia lähteitä, joita käyttänyt
syy-seuraussuhteet		
matematiikan osa-alueisiin tutustuminen		
huomion kiinnittäminen päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan		
matemaattisten havaintojen pohtiminen		
matemaattisten havaintojen kuvaileminen		
ilmaisu ja tarkastelu esim.:		
- kehollisesti		
- eri välineiden avulla		
- kuvien avulla		
luokittelu		
vertailu		
järjestykseen asettelu		
säännönmukaisuuksien löytäminen		
säännönmukaisuuksien tuottaminen		
oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytäminen		
oppimisympäristöön liittyvien ongelmien pohtiminen		
oppimisympäristöön liittyvien ongelmien päättely ja ratkaisujen etsiminen		

lukukäsitteen kehittyminen		
lukumäärien havainnointi		
lukumäärien liittäminen lukusa- naan ja numeromerkkiin		
lukujonotaitojen kehitty- minen/tukeminen		
nimeämisen harjoittelu (lorut, riimit)		
mittaamisen kokeilua		
sijainti- ja suhdekäsitteitä esim.:		
- liikuntaleikit		
- piirtäen		
- eri välineiden avulla		
tilan ja tason hahmottaminen		
kappaleiden tutkiminen		
muotojen tutkiminen		
rakentelu		
askartelu		
muovailu		
aikakäsite (vuorokauden- ja vuodenaikojen havainnointi)		
ympäristössä oppiminen		
ympäristöstä oppiminen		
toimiminen ympäristön puo- lesta		
retkeily		
ympäristön tutkiminen		
luonnonilmiöiden havainnointi		
ympäristöön liittyvien käsittei- den käyttäminen		
kasvi- ja eläinlajien tunnistami- sen harjoittelu		
tiedon etsiminen		
esteettiset kokemukset		
luonnon kunnioittaminen		
kestävä elämäntapa		
käytännön taitojen harjoittelu (esim.):		
- roskaamaton retkeily		
- kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opet- telu		
- ruokailuun liittyvä vas- tuullisuus		
- energia säästäminen		
- jätteiden vähentämi- nen (kierrätys, tavaroi- den korjaaminen, uu- delleenkäyttö)		
ympäristön teknologian ha- vainnointi		
omien luovien ratkaisujen kek- siminen		
arjessa esiintyvien teknisten ratkaisujen havainnointi		
tietoteknisiin laitteisiin tutustu- minen		
koneiden ja laitteiden turvalli- nen käyttö		

omien ideoiden pohjalta rakentelu eri materiaaleilla		
lähiympäristön teknologisten ratkaisujen tarkastelu (esim. lelujen toimintaa tutkimalla)		

Kasvan, liikun ja kehityn

Työtapa	tehty	Projekti, jossa toteutunut/ miten/ ideoita seuraavaan kertaan/ mahdollisia lähteitä, joita käyttänyt
monipuolinen liikkuminen		
ulkoilu		
liikunnalliset leikit		
ohjattu liikkuminen		
riittävästi mahdollisuuksia omaehtoiseen liikkumiseen ulkona ja sisällä		
kuormittavuudeltaan eritasoiset liikunnan tasot		
leikkiminen sisällä ja ulkona		
retkeily		
ryhmässä liikkuminen		
lasten kehontuntemuksen tukeminen		
kehonhallinnan tukeminen		
motoristen perustaitojen harjoittelu		
tasapainotaidot		
liikkumistaidot		
välineenkäsittelytaidot		
eri liikuntavälineiden käyttäminen		
kestoltaan vaihtelevaa liikumista		
intensiteetiltään vaihtelevaa liikumista		
nopeudeltaan vaihtelevaa liikumista		
liikuntaleikit		
perinteiset pihaleikit		
satu- ja musiikkiliikunta		
eri vuodenajoille tyypilliset tavat ulkoilla		
ohjaus omatoimiseen ruokailuun		
monipuoliseen, riittävään syömiseen ohjaaminen		
ruokarauhan opettelu		
hyvien pöytätapojen opettelu		
ruokiin, alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin tutustuminen		
terveyden ja henkilökohtaisen hygienian valmiuksien tukeminen		
turvallisuuteen liittyvien asioiden harjoittelu		
lähiliikenteessä liikkuminen		

turvalliseen liikkumiseen liittyvien sääntöjen ja tapojen harjoittelu		
---	--	--

Liite 16. Lapsen lääkehoitosuunnitelma

Lapsen lääkehoitosuunnitelma

Suunnitelman lisäksi huoltaja toimittaa lapsen hoitopaikkaan/ esiopetuspaikkaan kirjallisen, tarkan ohjeistuksen lääkehoidon toteuttamista varten.

Lapsen nimi	Lapsen syntymäaika
Huoltajan/ huoltajien nimet ja yhteystiedot	Keneen ensisijaisesti otetaan yhteyttä (puhelinnumero, josta tavoittaa päivisin)
Päivähoitopaikka/ ryhmä	Lapsen omahoitaja/ perhepäivähoitaja

lyhytaikainen lääkehoito ajalle

pitkäkestoinen lääkehoito ajalle

Huoltajat antavat lääkkeen ryhmän henkilökunnalle/ perhepäivähoitajalle henkilökohtaisesti, lapsen nimellä varustettuna, annosteluohjeineen. Lääke säilytetään päivähoitopaikassa lukittavassa kaapissa tai jääkaapissa lääkkeen säilytysohjeen mukaisesti, poissa lasten ulottuvilta.

Lääkitystä vaativa oire/ sairaus	Lääkkeen nimi ja vahvuus ja valmistemuoto
Lääkkeen annostelu/ muuta annosteluun liittyvää (kellonaika, miten lääke annetaan: suun kautta, tippoina silmään, korvaan jne.)	Annos
Lääkkeen määränneen lääkärin nimi	Lääkkeen säilytys
Lääke tuodaan hoitopaikkaan/ esiopetukseen	Lääke tai käytetty väline hävitetään

Mitä oireita seurataan

Muut toimenpiteet (esim. verensokerin seuranta, erityistilanteet, ruoka-annosten mittaus)
Huoltajaan otetaan yhteys, jos
Ambulanssi kutsutaan seuraavissa tilanteissa

Muuta huomioitavaa

Lupa lapsen yksilöllisen lääkehoidon toteuttamiseen on seuraavilla henkilöillä

Nimi	Perehdytys suoritettu (pvm.)
Nimi	Perehdytys suoritettu (pvm.)
Nimi	Perehdytys suoritettu (pvm.)

*Suunnitelman laadintaan ovat osallistuneet:
(rasti)*

- Huoltaja/ huoltajat
- Päiväkodin johtaja
- Päivähoidon/ esiopetuksen työntekijä/t
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- Neuvolan terveydenhoitaja
- Lasta hoitavan tahon edustaja
- Muu henkilö, kuka

Päivämäärä ja allekirjoitukset

Pvm:	
Huoltajan/ huoltajien allekirjoitus	Päivähoidon työntekijän/ tekijöiden allekirjoitus

Kopio huoltajalle, alkuperäinen säilytetään lapsen papereissa, yksi kopio lapsen vasun liitteeksi. Yksilölliset lääkehoitosuunnitelmat huomioidaan yksikön turvallisuussuunnitelmassa.

LAPSEN FYYSINEN RAUHOITTAMINEN

- ryhmän opettaja vastaa mahdollisimman pian tiimin koollekutsumisesta
- VEO ja päiväkodin johtaja mukana käsittelyssä
- tarkastellaan ryhmän pedagogisia toimintatapoja ja kirjataan sovitut muutokset tiimisopimukseen
- lasta koskevista asioista keskustellaan huoltajien kanssa ja sovitut asiat kirjataan lapsen asiakirjoihin

LAPSEN FYYSINEN RAUHOITTAMINEN

Varhaiskasvatuspaikka _____

Lapsiryhmä, koko ja ikärakenne

Lapsen nimi _____

Ikä _____ v _____ kk

Tapahtumapaikka ja -aika

Lyhyt kuvaus (mitä tapahtui, montako lasta tilanteessa oli, miten tilanne eteni, missä ryhmän työntekijät olivat tapahtuma-aikaan, miten he toimivat)

Lapsen kommentti

Huoltajien kommentti

Päiväys _____

Allekirjoitukset ja nimenselvennykset (huoltajat, työntekijät)

_____	_____
_____	_____